

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_202157

UNIVERSAL
LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No.

K 294/K 95K

Accession No.

K. 152

Author

ಶಾಸ್ತ್ರಿ ನಾರಾಯಣ ಪ್ರಸಾದ್

Title

ಕಲ್ಯಾಣಕವಿ ಸುಧಾ ಕೀರ್ತಿ 192

This book should be returned on or before the date last marked below.

ಶ್ರೀ
ಕರ್ನಾಟಕ
ಧರ್ಮ ಸಿಂಧುಸಾರ

ಮೊದಲನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದ.

ಈ ಗ್ರಂಥವು

ಪಂಡಿತೋತ್ತಮ ಕಾಶಿನಾಥೋಪಾಧ್ಯಾಯರಿಂದ ರಚಿತವಾದ
ಸಂಸ್ಕೃತಗ್ರಂಥದ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾಂತರವು.

ಪರಿವರ್ತಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶಕ:—

ಟಿ. ಚಿದಂಬರ, ಪಂಡಿತ,
ಬೀರೂರು. (ಡಿಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟ್ ಕಡೂರು.)

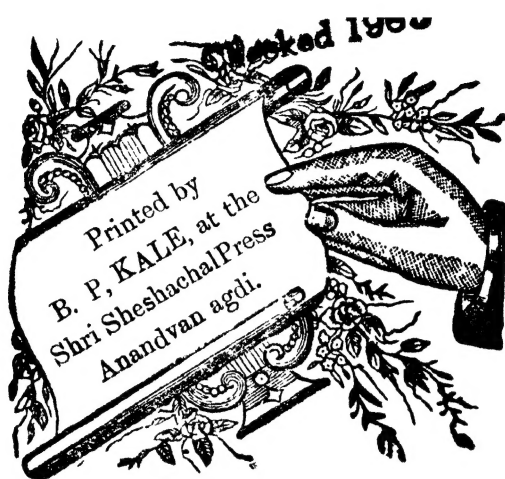

(Registered Copy Right) KARNATAK BOOK
Co. 6, N. 11, 12, 13, 14

1924. GOWLIGUDA HYDERA

ಶಾಲಿನಾಹನಶಕೆ ವರ್ಷ ೧೮೪೬.

ಬೆಲೆ ೧ ರೂ.

ಉಪೋದಾಹ.

ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಸಕಲಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕೆಂದೇ ಸರ್ವವಿಧದಿಂದಲೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಸಕಲರಿಗೂ ತಿಳಿದೇ ಇದೆ. 'ದುಃಖವಿಲ್ಲದೇ ಇರುವುದೇ ಸುಖವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು' ಇಂತಹ ಸುಖವು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಯೂ ಇರದು. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಾಣಿಯೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಾಲೋಕ್ಯಾದಿ ಮೋಕ್ಷಜತುಷ್ಟಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡದ್ದನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಹೊರತು ಇಂತಹ ನಿತ್ಯಾನಂದಸುಖಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಲಾರನು.

'ಜ್ಞಾನಾ ದೇವಹಿ ಕೈವಲ್ಯಂ' ಎಂತ ಇರುವುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದಲ್ಲದೆ ಈ ಮುಕ್ತಿಯು ದೊರೆಯಲಾರದು; ಆದರೆ ಜ್ಞಾನವು ವಾಚನಿಕವಲ್ಲ. ಶೀತೋಷ್ಣಗಳೂ, ಸುಖದುಃಖಗಳೂ, ಮೇಧ್ಯಾಮೇಧ್ಯಗಳೂ ಒಂದೇ ಎಂಬ ಬಾಯಿಂದ ಹೇಳುವುದು ಬಹು ಸುಲಭ. ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಅಂಥ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿರುವುದೂ ಅದಕ್ಕನುಸಾರವಾದ ಆಚರಣೆಯಿರುವುದೂ ಬಹು ಕಷ್ಟಕರವು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳಿಗೆ ವಶನ ಗೆದೆ ತರುವುದಾದ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಯೋಗಿಯಲ್ಲದೆ ಈ ಜ್ಞಾನವು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲಾರದು. ಇಂಥಾ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲು ಪ್ರಾಯಶಃ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಒಂದೇ ಜನ್ಮವು ಸಾಲದು. ಅಂದರೆ ಬಹು ಜನ್ಮಗಳ ಅಭ್ಯಾಸ ಯೋಗಹೊರತು ಜ್ಞಾನವು ದೃಢವಾಗಲಾರದು. ಅತವನ ಭಗವದ್ಗೀತಾದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು "ಬಹುನಾಂ ಜನ್ಮನಾಮುತೇ ಜ್ಞಾನವಾನ್ ಮಾಂ ಪ್ರಪದ್ಯತೆ" ಬಹು ಜನ್ಮಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ, ಎಂತ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾನೆ ಆದರೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವವು. ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮವೆಂದರೆ, ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮವು ಈ ಪ್ರಾರಬ್ಧವು ಪುಣ್ಯರೂಪವಾಗಿದ್ದರೆ, ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯಫಲವನ್ನು ನುಭವಿಸುವುದಲ್ಲದೆ, ಆ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನು.

ಪಾಪರೂಪವಾಗಿದ್ದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ದುಷ್ಟವಿರಿಯಾಗಿ, ನರಕಭಾ
ಜನನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಪಾಠಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಬಾಲ
ಕನು ಒಂದು ತಂಗತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಜನ್ನಾಗಿ ಕಲಿತುಕೊಂಡರೆ,
ಹೇಗೆ ಮೇಲಿನ ತರಗತಿಗೆ ಸೇರುವನೋ ಮತ್ತು ಅವನು ಆ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ
ಕಲಿತ ಪಾಠಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹೇಗೆ ಮುಂದಿನ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುವುದಕ್ಕೆ
ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರುವುವೋ ಹಾಗೆ ಉತ್ತಮ ಕರ್ಮಗಳು ಮನು
ಷ್ಯನನ್ನು ಮೇಲು ಮೇಲಿನ ಅಂತಸ್ತಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವು
ವೆಂಬುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಜನೆಗೆ ಹೊರಟ ಬಾಲಕ
ನಿಗೆ, ಹೇಗೆ ಯೋಗ್ಯನಾದ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನ ಸದುಪದೇಶವು ಅವಶ್ಯಕವೋ
ಹಾಗೆಯೇ ಜ್ಞಾನಾರ್ಜನೆಗೆ ಹೊರಟ ಮನುಷ್ಯನಿಗೂ ಸನ್ಮಾರ್ಗೋಪ
ದೇಶಕರು ಬೇಕೇಬೇಕು. ಋರಮ ಕರುಣಾಶಾಲಿಯಾದ ಭಗವಂತನ
ಮುಖೋದ್ಗತಗಳಾದ ವೇದಗಳು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಐಹಿಕ ಮತ್ತು ಪಾರಲೌಕಿಕ
ಸುಖಸಾಧನೆಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸುಲಭವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪದೇಶಿಸುತ್ತಿರುವವು.
ಕಾಲಕ್ರಮದಿಂದ ಮನುಷ್ಯರ ಬುದ್ಧಿಯು ಮಂದವಾಗುತ್ತ ಬಂದುದ
ರಿಂದ ವೇದಾರ್ಥವು ದುರವಗಾಹವಾದದ್ದನ್ನು ತಿಳಿದು ಭಗವದಂತ ಸಂಭೂ
ತರಾದ, ಮನು, ಪರಾಶರ, ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯ, ವೇದವ್ಯಾಸರೇ ವೊದಲಾದ
ಮಹರ್ಷಿಗಳು ವೇದೋಕ್ತವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನೇ ಸ್ಮೃತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ರೂಪ
ವಾಗಿ ಶುಲಭದಿಂದ ವಿಶದಪಡಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಮಾ
ತ್ಮನು 'ಯಶ್ಚಾಸ್ತ್ರ ವಿಧಿಮತ್ಸೃಜ್ಯ ವರ್ತತೇ ಕಾಮಕಾರಕಃ || ನಸಸಿದ್ಧಿ
ಮವಾವೋತಿ ನಸುಖಂ ನ ಪರಾಂಗತಂ || ತಸ್ಮಾಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಂ ಪ್ರಮಾಣಂತೇ
ಕಾರ್ಯಾಕಾರ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾ || ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಾನೋಕ್ತಂ
ಕರ್ಮಕರ್ತುಮಿಹಾರ್ಹಸಿ' || "ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯನ್ನು
ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವನೋ ಅವನು ಸಿದ್ಧಿ
ಯನ್ನಾಗಲೀ, ಉತ್ತಮವಾದ ಗತಿಯನ್ನಾಗಲೀ ಸುಖವನ್ನಾಗಲೀ ಹೊಂದ
ಲಾರನು. ಆದುದರಿಂದ, ಎಲೈ ಅರ್ಜುನನೇ! ಈ ಕಾರ್ಯವು ಮಾಡತ
ಕ್ಕದ್ದು; ಈ ಕಾರ್ಯವು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವೆಂಬುವದನ್ನು ತಿಳಿಯಲು
ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರವೇ ಪ್ರಮಾಣವು. ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯಲ್ಲಿ

ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅರ್ಹನಾಗುತ್ತೀ ಎಂದು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಶ್ರುತಿ-ಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ವರ್ಣ, ಮತ್ತು ಆಶ್ರಮೋಚಿತಗಳಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದದಹೊರತು ಮನುಷ್ಯನು, ಐಹಿಲಾಮುಷ್ಮಿಕ ಸುಖಸಾಧನವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಲಾರನೆಂದು ದೃಢವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಅನೇಕ ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಸರ್ವತೋಮುಖವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವ, ಈ ಸ್ಮೃತಿಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಅನೇಕವಾಗಿರುವುವು. ಹೀಗಿರುವ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೋದಿ ಅವುಗಳ ತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು, ಅತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಮಹನೀಯರಿಗೆ ಹೊರತು, ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಹೇಮಾದ್ರಿ, ವೈದ್ಯನಾಥ, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ, ಇವರೇ ಮೊದಲಾದ ಮಹನೀಯರು ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಶಾಸ್ತ್ರತತ್ವವನ್ನು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಂದ ದೃಢೀಕರಿಸಿ ತಿಳಿಸಿದರು. ಲೋಕಮಾನ್ಯಗಳಾದ ಈ ಸ್ಮೃತ್ಯುಕ್ತ ಧರ್ಮಗಳು ಸರ್ವಾದೃಶಗಳಾಗಿ ಭಾರತಭೂಮಿಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದ ವಿಚಾರವಲ್ಲ; ಆದರೆ ಕಲಿಕಾಲವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಬಂದ ಹಾಗೆಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಪ್ರಾಯಶಃವಾಗಿ ಪ್ರಮಾದಾಲಸ್ಯಗಳೊಡ್ಡುತ್ತ ಬಂದುದರಿಂದ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಜಡತ್ವವೂ, ಮಾಲಿನ್ಯವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸ್ಮೃತಿಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯುವದೂ ಕಷ್ಟವಾಗಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕ ೧೭೦೦ ನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಪಂಥೋಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಮಸಾಧಾಗಳೂ, ಜತುಃಶಾಸ್ತ್ರಪಂಡಿತರೂ, ಎಟ್ಟಲನ ಪರಮಭಕ್ತರೂ ಆದ ಕಾಶೀನಾಥೋಪಾಧ್ಯಾಯರೆಂಬ ಮಹನೀಯರು ಈ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಗಳು ನಿರಾಂತಕವಾಗಿ ನಡಿಯುವದಕ್ಕೆ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪರಿಚಯ ಉಳ್ಳವರಿಗೂ ಸಹಾ ಸುಲಭವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೇವಲ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನೇ ಲಲಿತವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಬರೆದು ಧರ್ಮಸಿಂಧುಸಾರವೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನಿಟ್ಟು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರಪಡಿಸಿದರು. ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧ

ಪಟ್ಟ ಸಕಲ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ನಿಸ್ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿ ಜೋಧಿಸುವ ಈ ಧರ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಸಕಲ ಶಿಷ್ಯರಿಂದಲೂ ಪರಿಗೃಹೀತವಾಗಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದೆ. ಈಜೆಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸವೇ ವಿರಳವಾಗುತ್ತ ಬಂದುದರಿಂದ ಧರ್ಮಸಿಂಧುವಿನ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯುವದೂ ಸಹಾ ಬಹು ಕಷ್ಟವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿರುತ್ತೆ. ಪ್ರಕೃತಕಾಲದಲ್ಲಂತೂ ಒಂದೊಂದು ಊರಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದವರು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಧರ್ಮವಾಸನೆಯುಳ್ಳ ಆಸ್ತಿಕರಿಗೆ ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮಗಳ ಜ್ಞಾನವೇ ಶೂನ್ಯವಾಗುತ್ತ ಬಂದಿರುವದು. ಕಲಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯಿಂದಾಗಿರುವ ಈ ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಮಾಡುವದು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು ಪುರುಷಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಪರಾಜ್ಞಿಖರಾಗಬಾರದೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವ ಆಸ್ತಿಕರಾದ ಸನ್ನಿಶ್ವರ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಪಂಡಿತೋತ್ತಮರಾದ ಕಾಶೀನಾಥೇಶವಾಧ್ಯಾಯರಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ಧರ್ಮಸಿಂಧುಸಾರವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು, ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದ ಕನ್ನಡಿಗರ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಅಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಕನ್ನಡಿಸಿ, ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಾಭಿಮಾನಿಗಳೂ ಆಸ್ತಿಕರೂ ಆದ ನಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕ ಮಹಾಶಯರ ಮುಂದಿರಿಸುವೆನು. ಆಸ್ತಿಕಮಹಾಶಯರಿಗೆ ಧರ್ಮಜ್ಞಾನವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಸಹಾಯವಾಗುವದಾದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೃತಕೃತ್ಯತೆಯನ್ನು ನಾನು ಬಯಸುವದಿಲ್ಲ. ನನ್ನೀ ಒಂವರ್ತನದಲ್ಲಿ ಗುಣದೋಷಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವದರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅವೋಘವಾದ ಕಾಲವನ್ನು ವ್ಯಯಮಾಡಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿರುವ, ವೇ. ಬ್ರಂ. ಪಂಡಿತ ಎಚ್. ಲಕ್ಷ್ಮೀನೃಸಿಂಹ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಅಲ್ಪಜ್ಞನಾದ ನನ್ನೀ ಪರಿವರ್ತನದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪುಗಳಿದ್ದರೆ 'ನಡೆಯುವನು ಎಡವುವನು' ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ, ವಿದ್ವಾಂಸರು ಕ್ಷಮಿಸದೇಕಲ್ಲದೆ ದಯವಿಟ್ಟು ತಿಳಿಸಿದಲ್ಲಿ, ಕೃತಜ್ಞತಾ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಮುಂದಿನ ಮುದ್ರಣದಲ್ಲಿ ಸರಿಪಡಿಸುವೆನು. ಇತಿ

ಸಜ್ಜನ ವಿಧೇಯ,

ಟಿ. ಚಿದಂಬರ ಪಂಡಿತ,

ಪರಿವರ್ತಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶಕ, ಬೀರೂರು.

ಶ್ರೀ
ಧರ್ಮಸಿಂಧುಸಾರದ ಮೊದಲನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದದ
ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ.

ವಿಷಯ.	ಪುಟ.	ವಿಷಯ	ಪುಟ.
೧ ಆರು ವಿಧವಾದ ಕಾಲ.	೧	೬ ತಿಥಿನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪರಿಭಾಷೆ	೧೫
ಸಂವತ್ಸರ		೭ ಕರ್ಮವಿಶೇಷದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಯ	೧೭
ಅಯನ		ಎಕಭಕ್ತಾದಿಗಳ ಸ್ಮರಣಪಗಳು	
ಮಾತು		ಎಕಭಕ್ತ ನಿರ್ಣಯ.	
ಮಾಸ		ನಕ್ಷತ್ರ ನಿರ್ಣಯ.	
ಪಕ್ಷ		೮ ವ್ರತವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ	
ದಿವಸ		ವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ವಿಚಾರ	೨೧
೨ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ನಿರ್ಣಯ.	೨	ವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಾಯಸಬಹು	
ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಪುಣ್ಯಕಾಲ		ದಾದ ಹವಿದ್ರವ್ಯಗಳು.	
ಯಲ್ಲಿ ದಾನಗಳು		ವ್ರತಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೂತಕಾದಿಗಳು	
" ಉಪವಾಸ		ಬಂದರೆ ನಿರ್ಣಯ.	
" ಶ್ರಾದ್ಧವಿಧಿ.		ಉಪವಾಸಾದಿಗಳು ಒಂದೇ ದಿನ	
ಅಯನಾಂಶ ನಿರ್ಣಯ.		ದಲ್ಲಿ ಬಂದರೆ ನಿರ್ಣಯ	
ಸಂಕ್ರಮಣಗಳ ಸಂಜ್ಞೆ.		೯ ಪ್ರತಿಪದಾದಿ ತಿಥಿ ನಿರ್ಣಯ	೨೮
ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಕಾರ್ಯ		ಪ್ರತಿಪನ್ನಿರ್ಣಯ	
ವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕಾದ ಕಾಲ.		೧೦ ದ್ವಿತೀಯಾ(ಬಿದಿಗೆ)ನಿರ್ಣಯ-	೨೯
ಚಂದ್ರಾದಿ ಸಂಕ್ರಮಣದಲ್ಲಿ		೧೧ ತದಿಗೇ ನಿರ್ಣಯ.	೨೯
ತಾಜ್ಯ ಘಳಿಗೆಗಳು		೧೨ ಚೌತೀ ನಿರ್ಣಯ.	೩೦
ಜನ್ಮನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ರಮಣ		೧೩ ಪಂಚಮಿ "	೩೧
ವಾದರೆ ಶಾಂತಿ		೧೪ ಷಷ್ಠಿ "	೩೧
ಸಂಕ್ರಮಣದಲ್ಲಿ ಅನರ್ಥಯನ		೧೫ ಸಪ್ತಮಿ "	೩೧
ಕಾಲ.		೧೬ ಅಷ್ಟಮಿ "	೩೨
೩ ಮಲಮಾಸ ನಿರ್ಣಯ.	೭	೧೭ ನವಮಿ "	೩೩
ಅಧಿಕಮಾಸಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ.		೧೮ ದಶಮಿ "	೩೩
ಕ್ಷಯಮಾಸ ನಿರ್ಣಯ.		೧೯ ಏಕಾದಶೀ "	೩೪
೪ ಮಲಮಾಸದಲ್ಲಿ ವಜ್ರ್ಯವಜ್ರ್ಯ	೧೦	೨೦ ವ್ರತದಿನ ನಿರ್ಣಯ.	೩೬
ನಿರ್ಣಯ		ಭಾಗವತ್ಪ್ರಕಾಶಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆ	
" ಪ್ರಥಮಾಬ್ದಿಕಾದಿ		ಸ್ಮಾರ್ತಪ್ರಕಾಶಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆ	
ಶ್ರಾದ್ಧ ವಿಚಾರ.		೨೧ ವೈಷ್ಣವರಿಗೆ ಶುದ್ಧಿಕಾದಿಭೇದ	೪೧
೫ ಮಲಮಾಸದಲ್ಲಿ ತಾಜ್ಯಗಳು.	೧೨	೨೨ " ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಭೇದ	೪೨
ಗುರುಶುಕ್ರರ ಅಸ್ತಾದಿಗಳಲ್ಲಿ		೨೩ ಸ್ಮಾರ್ತಕರಿಗೆ ಶುದ್ಧಿಕಾದಿಭೇದ	೪೩
ಯೂ, ಗುರುವು ಸಿಂಹದಲ್ಲಿರು		೨೪ " ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಭೇದ	೪೪
ವಾಗಲೂ ಬಿಡಬೇಕಾದವುಗಳು.		೨೫ ವ್ರತದಿನದ ಸಂಕ್ಷೇಪನಿರ್ಣಯ	೪೫
ಸಿಂಹಸ್ಥಾನವಾದ			

ವಿಷಯ.	ಪುಟ
೨೬ ವೇಧ ಭೇದಗಳು	೪೬
೨೭ ವ್ರತಪ್ರಯೋಗ	೪೭
ವಿಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ನಡಿಸಬೇಕಾದ ನಿಯಮಗಳು.	
ಉಪವಾಸ ದಿನದಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧ ವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಬಂದರೆ ನಿ- ಉಪವಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಚಾಕಾಶೌಚ ಬಂದರೆ ನಿರ್ಣಯ.	
ಪಾರಣೆಯ ನಿರ್ಣಯ.	
೨೮ ದ್ವಾದಶೀ ನಿರ್ಣಯ.	೫೩
೨೯ ತ್ರಯೋದಶೀ ನಿರ್ಣಯ.	೫೫
೩೦ ಚತುರ್ದಶೀ ನಿರ್ಣಯ	೫೬
೩೧ ಪೂರ್ಣಿಮಾ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಗಳ ನಿರ್ಣಯ	೫೬
೩೨ ಇಷ್ಟಿಕಾಲ	೫೮
ಪರ್ವಪ್ರತಿಪತ್ತಿಗಳ ಸಂಧಿ ನಿ. ಪ್ರಕಾರಾಂತ ಸಂಧಿ ನಿರ್ಣಯ. ಯಾಗಕಾಲ ವಿಶೇಷ. ಸಾ ಲೀಪಾಳಕಾಲ	
೩೩ ಕಾತ್ಯಾಯನರಿಗೆ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ	೬೩
೩೪ ಸಾಮಂತರಿಗೆ ಇಷ್ಟಿ ನಿರ್ಣಯ	೬೬
೩೫ ಪಿಂಡಸಿತ್ಯಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಕಾಲ	೬೭
೩೬ ಶ್ರಾದ್ಧ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ನಿರ್ಣಯ.	೬೮

ವಿಷಯ.	ಪುಟ
೩೭ ಇಷ್ಟಾದಿ ಪ್ರಾರಂಭ ನಿರ್ಣಯ	೭೧
೩೮ ವಿಕೃತಿಗೆ ಕಾಲ.	೭೨
೩೯ ಪಶುಯಾಗಕ್ಕೆ ಕಾಲ	೭೩
೪೦ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಕಾಲ.	೭೪
೪೧ ಕಾಮ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕಾದ ಇಷ್ಟಿ ನಿ.	೭೪
೪೨ ಆಧಾನಕ್ಕೆ ಕಾಲ.	೭೫
೪೩ ಗೃಹಣ ನಿರ್ಣಯ.	೭೬
" ದಲ್ಲಿ ಪರ್ವಕಾಲ.	
" ಸ್ನಾನ ನಿರ್ಣಯ.	
ದಾನಪಾತ್ರ ವಿಚಾರ.	
ಮಂತ್ರೋಪದೇಶಾದಿ ವಿಚಾರ	
ಪುರಶ್ಚರಣೆಯ ವಿಧಿ.	
ಗೃಹಣದಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಜ್ಯಗಳು.	
" ವೇಧೆಯ ವಿಚಾರ.	
ಗ್ರಸ್ತಾಗ್ರಾದಿ ನಿರ್ಣಯ.	
ಗೃಹಣದಿನದಲ್ಲಿ ಕಾಲಶ್ರಾದ್ಧ ಬಂದರೆ ನಿರ್ಣಯ.	
ಬಿಂಬದಾನ ವಿಧಿ.	
ಮಂಗಳಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿಡ ಬೇಕಾದ ಕಾಲ.	
೪೪ ಸಮುದ್ರಸ್ನಾನ ನಿರ್ಣಯ.	೮೭
೪೫ ತಿಥಿ ವಿಶೇಷ, ನಕ್ಷತ್ರ ವಿಶೇಷ, ವಾರವಿಶೇಷಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಿನಿಷೇಧ	೮೭

||ಶ್ರೀ ಗಣೇಶ್ವರಾಯನಮಃ||

||ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀನೃಸಿಂಹಾಯನಮಃ ಶ್ರೀಶಾರದಾಯೈನಮಃ||

ಕರ್ಣಾಟಕ ಧರ್ಮ ಸಿಂಧು ಸಾರ.

ಮೊದಲನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದ.

[೧]

ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾಲವನ್ನು (೧) ಸಂವತ್ಸರ, (೨) ಆಯನ, (೩) ಋತು, (೪) ಮಾಸ, (೫) ಪಕ್ಷ, (೬) ದಿವಸ. ಎಂದು ಆರು ವಿಧವಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿದೆ.

ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂವತ್ಸರವು “(೧) ಚಾಂದ್ರ, (೨) ಸೌರ, (೩) ಸಾವನ (೪) ನಾಕ್ಷತ್ರ, (೫) ಬಾರ್ಹಸ್ಪತ್ಯ” ಎಂದು ಐದು ಬಗೆಯಾಗಿರುವದು, ಇದರಲ್ಲಿ ಶುಕ್ಲಪಾಡ್ಯವು ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಅಮಾಸ್ಯೆಯೇ ಕೊನೆಯಾದ ಚೈತ್ರಾದಿ ಸಂಜ್ಞೆಯುಳ್ಳ ಹನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳುಳ್ಳ ಒಟ್ಟು ಮುನ್ನೂರ ಐವತ್ತುನಾಲ್ಕು ದಿವಸಗಳುಳ್ಳ, ಅಧಿಕಮಾಸವು ಬಂದಿದ್ದರೆ ಹದಿನೂರು ತಿಂಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಚಾಂದ್ರಸಂವತ್ಸರವೆಂದು ಹೆಸರು. ಪ್ರಭವ, ವಿಭವ, ಶುಕ್ಲವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಂಜ್ಞೆಯುಳ್ಳ ಆರುವತ್ತು ಸಂವತ್ಸರಗಳು ಈ ಚಾಂದ್ರ ಸಂವತ್ಸರಕ್ಕೇ ಸೇರಿದವುಗಳಾಗಿವೆ ಸೂರ್ಯನು ಮೇಷವೇ ಮೊದಲಾದ ಹನ್ನೆರಡು ರಾಶಿಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸಿದರೆ (೩೬೫) ದಿವಸಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಸೌರಸಂವತ್ಸರವಾಗುತ್ತೆ. ಮುನ್ನೂರು ಅರವತ್ತು ದಿವಸಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಸಾವನಸಂವತ್ಸರವಾಗುತ್ತೆ. ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಹನ್ನೆರಡು ನಾಕ್ಷತ್ರಮಾಸಗಳುಳ್ಳ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ನಾಕ್ಷತ್ರ ಸಂವತ್ಸರವೆಂದು ಹೆಸರು.

ಈ ನಾಕ್ಷತ್ರ ಷಷ್ಠದಲ್ಲಿ (೩೨೪) ದಿವಸಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಮೇಷವೇ ವೊದಲಾದ ಯಾವದಾದರೊಂದು ರಾಶಿಯನ್ನು ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ಭೋಗಿಸಿದರೆ ಬಾರ್ಹಸ್ಪತ್ಯ ಸಂವತ್ಸರವಾಗುತ್ತೆ. ಇದರಲ್ಲಿ (೩೬೦) ದಿವಸಗಳು ಇರುತ್ತವೆ ಕರ್ವಗಳಿಗೆ ವೊದಲು ಸಂಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಚಾಂದ್ರ ಸಂವತ್ಸರವನ್ನೇ ಸ್ಮರಿಸಬೇಕೇ ಹೊರತು ಮತ್ತಾವ ಸಂವತ್ಸರವನ್ನೂ ಹೇಳಕೂಡದು.

ಆಯನವು, ದಕ್ಷಿಣಾಯಣವೆಂದೂ, ಉತ್ತರಾಯಣವೆಂದೂ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿರುತ್ತೆ. ಸೂರ್ಯನು ಕರ್ಕಾಟಕವೇ ವೊದಲಾದ ಆರು ರಾಶಿಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವದರಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಾಯನವೂ, ಮಕರಾದಿಯಾಗಿ ಆರು ರಾಶಿಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವದರಿಂದ ಉತ್ತರಾಯಣವೂ ಆಗುವುವು.

ಐ ತುವು, ಸೌರಮೃತುವೆಂದೂ, ಚಾಂದ್ರಮೃತುವೆಂದೂ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿರುತ್ತೆ. ಮೀನವನ್ನು ವೊದಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗಲೀ ಮೇಷವನ್ನು ವೊದಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗಲೀ, ಎರಡೆರಡು ರಾಶಿಗಳನ್ನು ಸೂರ್ಯನು ಭೋಗಿಸಿದರೆ ವಸಂತವೇ ವೊದಲಾದ ಆರು ಸೌರಮೃತುಗಳಾಗುವುವು. ಜ್ಯೇಷ್ಠವನ್ನು ವೊದಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಎರಡೆರಡು ತಿಂಗಳುಗಳಿಗೆ ಒಂದೊಂದರಂತೆ ಆಗುವ ವಸಂತಾದಿ ಆರು ಐ ತುಗಳು ಚಾಂದ್ರಮೃತುಗಳಾಗಿವೆ ಮಲಮಾಸದಲ್ಲಿಯಾದರೋ ೯೦ ದಿನಗಳಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಒಂದು ಚಾಂದ್ರಮಾಸ ಐತುವಾಗುವದು. ಶ್ರೃತಸ್ಮಾತೌಕಾದಿ ಕರ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಚಾಂದ್ರಮೃತುವನ್ನು ಹೇಳುವುದೇ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದದ್ದು.

ಮಾಸವು, ಚಾಂದ್ರ, ಸೌರ, ಸಾವನ, ನಾಕ್ಷತ್ರಗಳೆಂದು ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯಾಗಿದೆ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ಪಾಡ್ಯವು ವೊದಲುಗೊಂಡು ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯೇ ಕೊನೆಯಾದ, ಅಥವಾ ಬಹುಳ ಪಾಡ್ಯವು ವೊದಲುಗೊಂಡು ಹುಣ್ಣಿಮೆಯೇ ಕೊನೆಯಾದ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಚಾಂದ್ರಮಾಸವೆಂದು ಹೆಸರು. ಅದರಲ್ಲೂ ಶುಕ್ಲಪಾಡ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಮಾಸವೇ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು. ಕೃಷ್ಣಪಾಡ್ಯವು ವೊದಲಾದ ಮಾಸವು ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವತದ ಉತ್ತರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗಿರುವದು. ಜ್ಯೇಷ್ಠವೇ ವೊದಲಾದ ಸಂಜ್ಞೆಯುಳ್ಳ ಈ ಮಾಸಗಳನ್ನೇ ಕರ್ಮಗಳ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಕೆಲವರು ವಿನಯರಾಶಿಯನ್ನು ವೇದಲಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸೌರಸಂವತ್ಸರಕ್ಕೆ ಚೈತ್ರಾದಿ ಸಂಜ್ಞೆಯುಳ್ಳ ಮಾಸಗಳೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಸೂರ್ಯನ ಒಂದು ಸಂಕ್ರಮಣದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಸಂಕ್ರಮಣದ ವರೆಗಿನ ಕಾಲವು ಒಂದು ಸೌರಮಾಸವಾಗುವದು.

ಮುಪ್ಪತ್ತು ದಿವಸಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಸಾವನಮಾಸವಾಗುವದು.

ಹಿಂದ್ರಸು ಅಶ್ವಿನಿಯೇ ವೇದಲಾದ ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ನಕ್ಷತ್ರಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನಾಕ್ಷತ್ರಮಾಸವೆಂದು ಹೆಸರು

ಪಾಡ್ಯವು ವೇದಲಾಗೊಂಡು ಹುಣ್ಣಿಮೆಯೇ ಕೊನೆಯಾದ ಪಕ್ಷವು ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷವು. ಪಾಡ್ಯವು ವೇದಲಾಗೊಂಡು ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯೇ ಕೊನೆಯಾಗಿ ಉಳ್ಳದ್ದು ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷವು.

ದಿವಸವು ಅರುವತ್ತು ಘಳಿಗೆಯುಳ್ಳದ್ದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಧರ್ಮಸಿಂಧುಸಾರದಲ್ಲಿ ವೇದಲನೆಯ ಉದ್ದೇಶವು ಮುಗಿದುದು.

[೨]

ಅನಂತರ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ನಿರ್ಣಯವು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತೆ.

ಸೂರ್ಯನು ಮೇಷರಾಶಿಯನ್ನೂ ತುಲಾರಾಶಿಯನ್ನೂ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಾಗ ಪ್ರವೇಶಕಾಲಕ್ಕೆ ವೇದಲ ಹದಿನೈದು ಘಳಿಗೆಗಳೂ ಪ್ರವೇಶಾನಂತರ ಹದಿನೈದು ಗಳಿಗೆಗಳೂ ಪುಣ್ಯಕಾಲವಾಗಿರುತ್ತೆ. ಹತ್ತು ಹತ್ತು ಗಳಿಗೆಗಳೆಂದು ಕೆಲವರ ಮತವಿದೆ. ಮಿಥುನ, ಕನ್ಯಾ, ಧನುಸ್ಸು, ಮತ್ತು ವಿನ ಈ ರಾಶಿಗಳನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಾಗ ಪ್ರವೇಶಕಾಲಾನಂತರ ಹದಿನಾರು ಗಳಿಗೆಗಳು ಪುಣ್ಯಕಾಲವಾಗಿರುತ್ತೆ. ಸೃಷಭ, ಸಿಂಹ, ಸೃಷ್ಟಿಕ, ಮತ್ತು ಕುಂಭ ಈ ರಾಶಿಗಳನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಾಗ, ಪ್ರವೇಶಕಾಲಾತ್ಮರ್ಪ ಹದಿನಾರುಗಳಿಗೆಗಳು ಪುಣ್ಯಕಾಲವಾಗಿರುವದು. ಕರ್ತೃಕ ಸಂಕ್ರಮಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಕಾಲಕ್ಕೆ ವೇದಲ ಮೂವತ್ತು ಗಳಿಗೆಗಳೂ, ಮಕರಸಂಕ್ರಮಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಕಾಲಾನಂತರ ನಾಲ್ಕತ್ತುಗಳಿಗೆಗಳೂ ಪುಣ್ಯಕಾಲವಾಗಿರುವದು.

ಇದಕ್ಕೆ ಅಪವಾದ.

ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತಕ್ಕೆ ಎರಡು ಗಳಿಗೆಯೇ ವೇದಲಾದ ಅಲ್ಪ

ಕಾಲವು ಉಳಿದಿರುವಾಗ ಮಿಥುನ, ಕನ್ಯಾ, ಧನುಸ್ಸು, ಮೀನ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗಳೂ ಮಕರಸಂಕ್ರಾಂತಿಯೂ ಸಹ ಹುಟ್ಟಿದರೆ, ಆಗ ಹಿಂದಿನ ಗಳಿಗೆಗಳೇ ಪುಣ್ಯಕಾಲವಾಗುತ್ತೆ. ವ್ರಾತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯೋದಯಾದಿ ಎರಡು ಗಳಿಗೆಯೇ ಮೊದಲಾದ ಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೃಷಭ, ಸಿಂಹ, ವೃಶ್ಚಿಕ, ಕುಂಭ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗಳೂ, ಕರ್ಕಾಟಕ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯೂ ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಮುಂದಿನ ಗಳಿಗೆಗಳೇ ಪುಣ್ಯಕಾಲವಾಗುತ್ತೆ. ಕರ್ಕಾಟಕಸಂಕ್ರಾಂತಿಯು ವ್ರಾತಕಾಲದಲ್ಲಾದಾಗ ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ಹಗಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಪುಣ್ಯಕಾಲವೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುವರು.

ಕರ್ಕಾಟಕ, ಮಕರಗಳು ಹೊರತು ಉಳಿದ ರಾಶಿಗಳಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಗೆ ಮುಂಚೆ ಸಂಕ್ರಮಣವು ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಆ ಹಗಲಿನ ಉತ್ತರಾರ್ಧವು ಅಂದರೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಿಂದ ಸಾಯಂಕಾಲದ ವರೆಗೂ ಪುಣ್ಯಕಾಲವು. ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯ ಮೇಲೆ ಸಂಕ್ರಮಣ ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಮಾರನೆಯ ಹಗಲಿನ ಪೂರ್ವಾರ್ಧವು ಅಂದರೆ ಬೆಳಗಿನಿಂದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ವರೆಗೆ ಪುಣ್ಯಕಾಲವು. ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಕ್ರಮಣವು ಹುಟ್ಟಿದರೆ, ಆ ಹಗಲಿನ ಉತ್ತರಾರ್ಧವೂ, ಮಾರನೆಯ ಹಗಲಿನ ಪೂರ್ವಾರ್ಧವೂ ಪುಣ್ಯಕಾಲವಾಗಿರುತ್ತೆ. ಆಯನ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗಳಲ್ಲೆಯೋ ಅಂದರೆ ಮಕರಸಂಕ್ರಾಂತಿಯು ರಾತ್ರಿವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರೂ ಸರಿಯೇ ಮಾರನೆಯ ಹಗಲೇ ಪುಣ್ಯಕಾಲವು. ಕರ್ಕಾಟಕ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಾದಾಗ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಹಿಂದಿನ ಹಗಲೇ ಪುಣ್ಯಕಾಲವು. ಸೂರ್ಯನು ಅಸ್ತನಾದ ಮೇಲೆ ಮೂರು ಗಳಿಗೆಯ ಕಾಲವು ಸಾಯಂಸಂಧ್ಯೆ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಕರ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಾದರೆ ಮುಂಚಿನ ಹಗಲೇ ಪುಣ್ಯಕಾಲವು. ಸೂರ್ಯನು ಉದಯವಾಗುವದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಮೂರು ಗಳಿಗೆಯ ಕಾಲವು ವ್ರಾತಸಂಧ್ಯೆ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರ್ಕಾಟಕಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಾದರೆ ಮುಂದಿನ ಹಗಲೇ ಪುಣ್ಯಕಾಲವು, ಎಂದು ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಾಗುವ ಸಂಕ್ರಮಣಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ವಿಧಿಯು ಜ್ಯೋತಿಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಸಂಕ್ರಮಣದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ದಾನಗಳು.

ಮೇಷಸಂಕ್ರಮಣದಲ್ಲಿ ಟಗರು, ವೃಷಭದಲ್ಲಿ ಗೋವು, ಮಿಥುನದಲ್ಲಿ

ಅನ್ನವಸ್ತ್ರವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳು. ಕರ್ಕಾಟಕದಲ್ಲಿ ಫೃತ, ಧೇನು, ಸಿಂಹದಲ್ಲಿ ಛತ್ರಿ ಮತ್ತು ಚಿನ್ನ, ಕನ್ಯಾದಲ್ಲಿ ಮಾನೆ ಮತ್ತು ಬಟ್ಟೆಗಳು, ತುಲಾದಲ್ಲಿ ಯೆಳ್ಳು, ಮತ್ತು ಆಕಳಹಾಲು ಮೊದಲಾದದ್ದು, ವೃತ್ತಿಕದಲ್ಲಿ ದೀಪ ಧನುಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟೆಗಳು, ಮಕರದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಮತ್ತು ಬೆಂಕಿ, ಕಾಂಭದಲ್ಲಿ ಗೋವು, ಹುಲ್ಲು ಮತ್ತು ನೀರು, ವಿನಯದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಮಾಲಿಕೆಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆಯೇ ಇತರ ದಾನಗಳನ್ನು ಉಹಿಸಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ.

ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ.

ಕರ್ಕಾಟಕ, ಮಕರ, ಮೇಷ ಮತ್ತು ತುಲಾಸಂಕ್ರಾಂತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಮೂರು ದಿವಸಗಳಾಗಲೀ, ಒಂದು ದಿವಸವಾಗಲೀ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ಸ್ನಾನ ದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಕೊನೆಯ ಉಪವಾಸದ ದಿನವು ಸಂಕ್ರಾಂತವಾದ ದಿನವಾಗಲೀ, ಪುಣ್ಯಕಾಲವುಳ್ಳ ದಿನವಾಗಲೀ ಆಗುವಂತೆ ಸಂದ ಭಾನುಸಾರವಾಗಿ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಪುತ್ರವಂತನಾದ ಗೃಹಸ್ಥನು ಹೊರತು ವಾಪವು ನಾಶವಾಗಬೇಕೆಂದು ಆಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಮಿಕ್ಕಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಈ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ಇದು ಕಾಮ್ಯವೇ ಹೊರತು ನಿತ್ಯವಲ್ಲ.

ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಶ್ರಾದ್ಧವಿಧಿ.

ಎಲ್ಲಾ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪಿಂಡದಾನವಿಲ್ಲದೆ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆಯನ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಇದು ನಿತ್ಯವು.

ಆಯನಾಂಶ ನಿರ್ಣಯ.

ಆಯನಾಂಶಗಳು, ಸಂಕ್ರಮಣಗಳಿಗಿಂತ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಬಂದಲ್ಲಿ ಆಯನಾಂಶ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಆಯನಾಂಶಗಳು ಬಂದ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಆಯನಾಂಶಗಳು ಜ್ಯೋತಿಶ್ಯಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಅವು ಈಗ ೧೭೧೨ ನೇ ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಆಯನಾಂಶಗಳಾಗಿವೆ. ಅದುದರಿಂದ ಸಂಕ್ರಮಣಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಪ್ರತಿ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ದಿವಸದಲ್ಲೂ ಆಯನಾಂಶ ಪರ್ವಕಾಲವೆಂದು ಒಟ್ಟು ಆರ್ಥವಾಗುತ್ತೆ. ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಗಳಾದ ಶಕ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೀಗೆಯೇ ತಾರತಮ್ಯಾನುಸಾರ ಉಹಿಸಿ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದು.

ಸಂಕ್ರಮಣಗಳ ಸಂಜ್ಞೆ.

ವೈಷಭ, ಸಿಂಹ, ವೃಶ್ಚಿಕ, ಮತ್ತು ಕುಂಭಗಳಲ್ಲಾಗುವ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗೆ ವಿಷ್ಣುಪದ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಎಂದೂ, ಮಿಥುನ, ಕನ್ಯಾ, ಧನುಸ್ಸು ಮತ್ತು ಮೀನಗಳಲ್ಲಾಗುವ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಷಡಶೀತಿ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯೆಂದೂ ಮೇಷ ತುಲಾ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗಳಿಗೆ ವಿಷುವ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯೆಂದೂ, ಕರ್ಕಾಟಕ ಮತ್ತು ಮಕರ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗಳಿಗೆ ಆಯನ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯೆಂದೂ, ಹೆಸರು. ಈ ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾದ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಮುಂದಿನವುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು ಹೆಚ್ಚು. ಅಂದರೆ ವಿಷ್ಣುಪದಕ್ಕಿಂತ ಷಡಶೀತಿ, ಷಡಶೀತಿಗಿಂತ ವಿಷುವ, ವಿಷುವಕ್ಕಿಂತ ಆಯನ ಈ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು ಹೆಚ್ಚು.

ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಾದ ಕಾಲ:-

ಎಲ್ಲಾ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗಳಲ್ಲೂ ಒಂದೇ ಸಮವಾಗಿ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ಸಹಾ ಹದಿನಾರು, ಹದಿನಾರು ಗಳಿಗೆಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಂಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು.

ಜಂದ್ರಾದಿ ಗ್ರಹಗಳ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗಳಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಜ್ಯಘಟಿಕೆಗಳು:-

ಜಂದ್ರ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಘಳಿಗೆ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಘಳಿಗೆಯೂ, ಅಂಗಾರಕ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ಸಹ ಸೇರಿ ಒಂಬತ್ತುಗಳಿಗೆಗಳೂ, ಬುಧ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ಸಹಾ ಸೇರಿ ಎರಡು ಗಳಿಗೆಗಳೂ ಗುರುಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಲಲ ಗಳಿಗೆಗಳೂ, ಶುಕ್ರಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ೬ ಗಳಿಗೆಗಳೂ, ಶನಿಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ನೂರವತ್ತು ಗಳಿಗೆಗಳೂ ಮಂಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಜ್ಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಾದರೆ ಗ್ರಹದಂತೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ನಾನ-ದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುವರು; ಸಂಕ್ರಮಣವು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಾದರೂ ಸ್ನಾನ-ದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಹಗಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದೂ ಸರ್ವ ಸಮ್ಮತವಾಗಿದೆ. ಒಂದು ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನಡವಳಿಕೆಯು ಹೀಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ.

ಜನ್ಮನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ರಮಣವಾದರೆ ಶಾಂತಿ.

ಜನ್ಮನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ರಮಣವಾದರೆ ದ್ರವ್ಯನಷ್ಟವೇ ಮೊದಲಾದ ವ್ಯಥೆಯಿಂಟಾಗುವದು. ಆದರೆ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕಮಲಪತ್ರವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ವಿಷುವ ಸಂಕ್ರಮಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಯನ ಸಂಕ್ರಮಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಕೂಡದಾದ ಕಾಲ:—

ವಿಷುವ ಮತ್ತು ಅಯನ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗಳು ಹಗಲಿನಲ್ಲಾದಾಗ, ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿ, ಆ ಹಗಲು, ಆ ದಿವಸದ ರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ, ಆಧ್ಯಾಪನಗಳನ್ನು ಮಾಡಕೂಡದು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಾದಾಗ, ಆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಹಿಂದು ಮುಂದಿನ ಹಗಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಆಧ್ಯಾಪನ ಅಧ್ಯಯನಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯು ಪಕ್ಷಿಣೀಯಾಗಿರುತ್ತೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ೧೨ ಯಾಮಸರ್ಯಂತ ಅಧ್ಯಯನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಗತಿಗಳು ಅಯನ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ವಿಷಯಕವಾದ ಎರಡನೆಯ ಉದ್ದೇಶವು ಮುಗಿದುದು.

[೨]

ಮಲಮಾಸ ನಿರ್ಣಯ.

ಮಲಮಾಸವು, ಅಧಿಕಮಾಸವೆಂದೂ, ಕ್ಷಯಮಾಸವೆಂದೂ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿರುತ್ತೆ. ಯಾವ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಸಂಕ್ರಾಂತಿಯು ಒರುವ ದಿಲ್ಲವೋ ಆ ಮಾಸಕ್ಕೆ ಅಧಿಮಾಸ (ಅಧಿಕಮಾಸ) ವೆಂದು ಹೆಸರು. ಯಾವ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗಳು ಬರುತ್ತವೆಯೋ ಆ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಕ್ಷಯಮಾಸವೆಂದು ಹೆಸರು. ಒಂದು ಅಧಿಕಮಾಸದಿಂದ ಮುಂದೆ ಬರುವ ಅಧಿಕಮಾಸವು ಮುವ್ವತ್ತನೆಯ ತಿಂಗಳನ್ನಾರಂಭಿಸಿ ಎಂಟನೆಯ ಅಥವಾ ಒಂಬತ್ತನೆಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದಾದರೊಂದಾಗುತ್ತೆ; ಕ್ಷಯ ಮಾಸವು ನೂರನಲವತ್ತೊಂದು ವರ್ಷಗಳಿಗಾಗಲೀ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಗಾಗಲೀ ಆಗುತ್ತೆ. ಅಧಿಕಮಾಸದಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಾಗುವದಿಲ್ಲ,

ಕ್ಷಯಮಾಸವು ಕಾರ್ತಿಕ, ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ, ಪುಷ್ಯ ಈ ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದಾದರೊಂದು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಹೊರತು ಮಾತ್ರಾ ವತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯಮಾಸವು ಒದಗುವದೋ ಆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಎಂಥೂ ಅಧಿಕಮಾಸಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಹ್ಯಾಗೆಂದರೆ ಕ್ಷಯಮಾಸಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಒಂದು, ಕ್ಷಯಮಾಸಾನಂತರ ಒಂದು, ಹೀಗೆ ಎಂಥೂ ಅಧಿಕಮಾಸಗಳಾಗುವವು.

ಅಧಿಕಮಾಸಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ.

ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಾಸದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಷಸಂಕ್ರಮಣವು ಆಗುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ಶುದ್ಧಪಾಡ್ಯವು ಮೊದಲೊಂದು ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯವರಿಗೂ ಸಂಕ್ರಮಣವು ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಆ ಮುಂದಿನ ಶುದ್ಧಪಾಡ್ಯದಲ್ಲಿ ವೃಷಭಸಂಕ್ರಮಣವು ಹುಟ್ಟುತ್ತೆ, ಎಂದು ಭಾವಿಸೋಣ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠದ ಅಮಾವಾಸ್ಯಾನಂತರ ಸಂಕ್ರಾಂತಿರಹಿತವಾದ ಆ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕವೈಶಾಖೆ ವೆಂದೂ ವೃಷಭಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ಮುಂದಿನ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಶುದ್ಧವೈಶಾಖೆವೆಂದೂ ಹೆಸರು.

ಕ್ಷಯಮಾಸ ನಿರ್ಣಯ.

ಭಾದ್ರಪದ ಬಹುಳ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ಯಾ ಸಂಕ್ರಮಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ಆಶ್ವಯುಜ ಮಾಸವು ಅಧಿಕಮಾಸವಾಗುತ್ತೆ. ಅನಂತರ ಶುದ್ಧ ಆಶ್ವಯುಜಮಾಸದ ಶುಕ್ಲ ಪಾಡ್ಯದಲ್ಲಿ ತುಲಾ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯೂ ಕಾರ್ತಿಕ ಶುಕ್ಲಪಾಡ್ಯದಲ್ಲಿ ವೃಶ್ಚಿಕ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಶುದ್ಧ ಪಾಡ್ಯದಲ್ಲಿ ಧನುಸ್ಸಂಕ್ರಮಣವೂ, ಅದೇ ಮಾಸದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮಕರ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯೂ ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಧನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಮಕರ ಈ ಎರಡು ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಆ ಒಂದು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಕ್ಷಯಮಾಸವೆಂದು ಹೆಸರು. ಆ ಒಂದು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಮತ್ತು ಪುಷ್ಯ ಈ ಎರಡು ಮಾಸಗಳೂ ಅಡಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಆ ಮಾಸದ ಪಾಡ್ಯವೇ ಮೊದಲಾದ ತಿಥಿಗಳ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸವೂ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಯಮಾಸವೂ ಅಡಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಾ ತಿಥಿಗಳೂ

ಆ ಎರಡು ಮಾಸಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಇಂಥಾ ಕ್ಷಯಮಾಸದಲ್ಲಿ ಯಾವದಾದರೊಂದು ತಿಥಿಯ ವೂರ್ವಾಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೃತನಾದವನಿಗೆ ಮುಂದೆ ನಡಿಯಬೇಕಾದ ಪ್ರತಿವಾರ್ಷಿಕ ಶ್ರಾದ್ಧವು (ಕಾಲಶ್ರಾದ್ಧವು) ಮಾರ್ಗ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿಯೇ ನಡಿಯಬೇಕು. ಅದೇ ತಿಥಿಯ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಮೃತನಾದವನಿಗೆ ಪುಷ್ಯಮಾಸದಲ್ಲಿ ನಡಿಯಬೇಕು. ಇಂಥಾ ಕ್ಷಯಮಾಸದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರಿಗೆ ವರ್ಷವರ್ಧಂತಿಯೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಸಹಾ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಆಚರಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಮಾರ್ಗಶಿರ ಪುಷ್ಯಗಳೆಂಬ ಮಾಸದ್ವಯಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಕ್ಷಯಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪ್ರತಿಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಧನುಸ್ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯೂ, ಅದೇ ಬಹುಳ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮಕರಸಂಕ್ರಾಂತಿಯೂ, ಹೇಳಿದೆಯಷ್ಟೇ; ಇದಾದಮೇಲೆ ಮಾಘಬಹುಳ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕುಂಭ ಸ್ಥಂಭಮಣವೂ, ಅನಂತರ ಒಂದು (ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ರಹಿತವಾದ) ಅಧಿಕ ಫಾಲ್ಗುಣ ಮಾಸವೂ, ಅನಂತರ ನಿಜಫಾಲ್ಗುಣ ಶುಕ್ಲವಾಡ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೀನ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯೂ ಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಹಿಂದೆ ಮುಂದಿನ ಎರಡು ಅಧಿಕ ಮಾಸಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ಇಂಥಾ ಕ್ಷಯಮಾಸವು ಯಾವ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರುವದೋ ಆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ೧೩ ತಿಂಗಳಾಗಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ೩೯೦ ದಿವಸಗಳೂ ಇರುವವು. ಇಂಥಾ ಕ್ಷಯಮಾಸಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಬರುವ ಅಧಿಕ ಮಾಸಕ್ಕೆ ಸಂಸರ್ಪ ಎಂತ ಹೆಸರು. ಇದು ಎಲ್ಲಾ ಕರ್ಮಗಳಿಗೂ ಅರ್ಹವಾದದ್ದು. ಶುಭಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಅಂಹಸ್ವತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಕ್ಷಯಮಾಸವನ್ನೂ ಅದರ ಮುಂದಿನ ಅಧಿಕ ಮಾಸವನ್ನೂ ಸಹಾ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಬೇಕು. ಇದ ರಂತೆಯೇ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ವಾಡ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅಧಿಕ ಮಾಸವೂ ತ್ಯಾಜ್ಯ ವಾದದ್ದು.

[೪]

ಮಲಮಾಸದಲ್ಲಿ ವಜ್ರ್ಯಾವರ್ಜ್ಯ ನಿರ್ಣಯ.

ಅನನ್ಯಗತಿಕಗಳಾದ(ಬೇರೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದ) ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಕಾಮ್ಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಅಧಿಕಮಾಸ ಕ್ಷಯಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ಮಾಡಬೇಕು. ಸಗತಿಕಗಳಾದ (ಬೇರೆ ಅವಕಾಶಗಳುಳ್ಳ) ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ, ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರವೇ ಮೊದಲಾದ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳೂ, ಗ್ರಹಣಸ್ನಾನಾದಿ ನೈಮಿತ್ತಿಕಕರ್ಮಗಳೂ, (ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ) ಕಾರೀರ್ಯಾದಿ ಯಾಗಗಳೂ, ರಾಕ್ಷಸಾದಿ ಗ್ರಹಪೀಡಿತರಾದವರನ್ನು ಬದುಕಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುವ ರಕ್ಷೋಘ್ನಯಾಗವೇ ಮೊದಲಾದ ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳೂ ಸಹ ಅನನ್ಯಗತಿಕಗಳಾದುದರಿಂದ ಮಲಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಜ್ಯೋತಿಷ್ವೋಮವೇ ಮೊದಲಾದ ನಿತ್ಯವಸ್ತು ಜಾತೇಶ್ವಾದಿ ನೈಮಿತ್ತಿಕವನ್ನೂ ಪುತ್ರಕಾಮೇಷ್ಟಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಕಾಮ್ಯಗಳು ಸಹ ಸಗತಿಕಗಳಾದುದರಿಂದ ಇವುಗಳನ್ನೂ ಮಲಮಾಸಾನಂತರ ಶುದ್ಧ ಮಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಆರಂಭಿಸಿದ ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಮಲಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೊಸದಾಗಿ ಆರಂಭಿಸುವದಾಗಲೀ ಮುಗಿಸುವದಾಗಲೀ ಮಲಮಾಸದಲ್ಲಿ ಆಗದು; ಹಾಗೂ (೧) ಸೂಜೆಯು ನಿಂತು ಹೋಗುವದೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಪುನಃ ಮಾಡುವ ಮೂರ್ತಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನೂ, (೨) ಗರ್ಭಾಧಾನ ಮೊದಲಾಗೊಂದು ಅನ್ನ ಪ್ರಾಶನಾಂತಗಳಾದ ಆಯಾಯ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಅನನ್ಯಗತಿಕಗಳಾದ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನೂ (೩) ಜ್ವರವೇ ಮೊದಲಾದ ರೋಗಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಂತಿಯನ್ನೂ (೪) ಅಲಭ್ಯವಾದ ಯೋಗವು ಒದಗಿದರೆ ತನ್ನ ಮಿತ್ರಕವಾದ ಶ್ರಾದ್ಧ ವ್ರತಾದಿಗಳನ್ನೂ (೫) ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನೂ (೬) ನಿತ್ಯಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನೂ (೭) ಉನಮಾಸಿಕಾದಿ ಶ್ರಾದ್ಧಗಳನ್ನೂ ದರ್ಶಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನೂ ಸಹ, ಮಲಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಡಬೇಕು.

ಜೈತ್ರವೇ ಮೊದಲಾದಾದ ಯಾವದಾದರೊಂದು ಮಲಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮೃತನಾದವನಿಗೆ ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಬಹುಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಮಲಮಾಸವಾಗಿ ಅದೇ ಜೈತ್ರಾದಿಮಾಸವು ಬಂದೊದಗಿದರೆ ಪ್ರತಿಪಾದವತ್ಸರಿಕ ಶ್ರಾದ್ಧ

ವನ್ನು ಮಲಮಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಚೈತ್ರವೇ ವೊದಲಾದ ಶುದ್ಧ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮೃತನಾದವನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಾಬ್ದಿಕ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಲಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾಡಕೂಡದು. ಅನೇ ಚೈತ್ರಾದಿ ಶುದ್ಧಮಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕು.

ಮಲಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮಾಬ್ದಿಕಾದಿ ಶ್ರಾದ್ಧ ವಿಚಾರ.

ಆದರೆ ಶುದ್ಧಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮೃತನಾದವನಿಗೂ ಪ್ರಥಮಾಬ್ದಿಕವನ್ನು (ವೊದಲನೆಯ ವರ್ಷದ ಶ್ರಾದ್ಧ) ಮಲಮಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕೇ ಹೊರತು ಶುದ್ಧಮಾಸದಲ್ಲಿ ಕೂಡದು. ದ್ವಿತೀಯಾಬ್ದಿಕ(೨ನೇ ವರ್ಷದ ಶ್ರಾದ್ಧ)ವನ್ನು ಶುದ್ಧಮಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕು ಹನ್ನೊಂದುದಿನದ ವರೆಗಿನ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸಪಿಂಡೀಕರಣವನ್ನು ಮಲಮಾಸದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕು. ದ್ವಿತೀಯ ಮಾಸಿಕಾದಿ ಶ್ರಾದ್ಧಗಳನ್ನು ಮಲಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಶುದ್ಧಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ತಿರಿಗಿಸಿ ಎರಡು ಸಾರಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಾವ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ದ್ವಾದಶ (ಹನ್ನೆರಡನೆಯ) ಮಾಸಿಕವು ಮಲಮಾಸದಲ್ಲಿ ಬರುವದೋ ಆಗ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಮಾಸಿಕವನ್ನು ಮಲಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ, ಶುದ್ಧಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಆವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಎರಡು ಸಾರಿ ಮಾಡಿ ಉನಾಬ್ದಿಕಕಾಲದಲ್ಲಿ [ವರ್ಷವು ಶುಂಭುವದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ] ಉನಾಬ್ದಿಕವನ್ನೂ ಮಾಡಿ, ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮಾಬ್ದಿಕವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅಧಿಕಮಾಸವಾದ ಒಡನೆಯೇ ವ್ಯವಧಾನವಿಲ್ಲದೆ ಕ್ಷಯಮಾಸವು ಬರುವ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಕಾರ್ತಿಕವು ಅಸಂಕ್ರಾಂತವಾದ ಅಧಿಕಮಾಸವಾಗಿದ್ದು, ಅದರ ಉತ್ತರಮಾಸವೇ ವೃಶ್ಚಿಕ, ಧನುಸ್ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾಗೋಣದರಿಂದ ಕ್ಷಯಸಂಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದರೆ ಆಗ ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲೂ ಗಬೇಕಾದ ಪ್ರತ್ಯಾಬ್ದಿಕಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಹಿಂದಿನ ಅಧಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ, ಮುಂದಿನ ಕ್ಷಯಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಮಾಡಬೇಕು; ಮತ್ತು ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಅಧಿಕಮಾಸವು ಕ್ಷಯಮಾಸದ ಹಿಂದಿನ ತಿಂಗಳೇ ಆಗದೇ ಮಾಧ್ಯಮ್ಯವಧಾನವಿದ್ದು ಒರುವದಾದರೆ, ಹೇಗೆಂದರೆ ಆಶ್ವಯುಜವು ಅಧಿಕಮಾಸವಾಗಿ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷವು ಕ್ಷಯಮಾಸವಾದರೆ ಆಗ ಅಧಿಕಶುದ್ಧಗಳೆರಡೂ ಕರ್ಮಾರ್ಹಗಳಾದುದರಿಂದ ಆಶ್ವಯುಜಮಾಸದಲ್ಲಿ ನಡಿಯಬೇ

ಕಾದ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಅಧಿಕಾಶ್ವಯುಜ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧಾಶ್ವಯುಜ ಈ ಎರಡು ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. [ಇದು ಧರ್ಮಸಿಂಧು ಕಾರರ ಸ್ವಂತ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು.] ಇಂಥಾ ವ್ಯವಹಿತ ಮಧ್ಯಮಧಾನವಿದ್ದು ಬರುವ ಕ್ಷಯಮಾಸದಲ್ಲಾಗಬೇಕಾದ ಪ್ರತ್ಯಾಬ್ದಿಕವನ್ನು ಕ್ಷಯಮಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಎಂಜ, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಾಕ್ಷಯೋ ದಾಹರಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ, ಪುಷ್ಯ ಈ ಎರಡು ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯ ಬೇಕಾದ ಕಾಲಶ್ರಾದ್ಧಗಳನ್ನು ಆ ಒಂದು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೇ ತಿಥಿಯ ಮೊದಲ ನೆಯ ಅರ್ಧ, ಕೊನೆಯ ಅರ್ಧವೆಂಬ ವಿಭಾಗವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಆಚರಿಸಬೇಕೆಂದು ಫಲಿತಾರ್ಥವು.

[೫]

ಮಲಮಾಸದಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಜ್ಯಗಳು.

ಉತ್ಸರ್ಜನ, ಉಪಾಕರ್ಮ, ಅಷ್ಟಕಾಶ್ರಾದ್ಧ ಇವುಗಳನ್ನು ಅಧಿಕ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾಡಕೂಡದು. ಚೌಲ, ಉಪನಯನ, ವಿವಾಹ, ತೀರ್ಥ ಯಾತ್ರೆ, ವಾಸ್ತುಕರ್ಮ(ಮನೆಕಟ್ಟುವುದು) ಗೃಹಪ್ರವೇಶ, ದೇವತಾಪ್ರತಿಷ್ಠೆ, ಭಾವಿ ಗುಂಪು ತೋಪು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದು, ನೂತನ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಾಧಾರಣ, ತುಲಾಪುರಾಷದಾನವೇ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾದಾನಗಳು, ಯಜ್ಞ ಕರ್ಮ, ಆಧಾನ, ಹಿಂದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ನೋಡದಿರುವ ತೀರ್ಥ ಮತ್ತು ದೇವತಾ ದರ್ಶನಗಳು, ಸನ್ಯಾಸ, ಕಾಮ್ಯ ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗ, ರಾಜಾಭಿಷೇಕ, ಸಗತಿಕವಾದ (ಬೇರೆ ಅವಕಾಶವುಳ್ಳ) ಅನ್ನವ್ರಾತನ, ವ್ರತಸಮಾವರ್ತನ, ಅತಿಕ್ರಾಂತವಾದ ನಾಮಕರಣವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳು ಪವಿತ್ರಾ (೧)ರೋಪಣ, ದಮನಾ(೨)ಪಣ, ಶ್ರವಣಾ(೩)ಕರ್ಮ, ಸರ್ಪಬಲಿ(೪)ಯೇ ಮೊದಲಾದ ಪಾಕಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಶಯನಸರಿ(೫)ವರ್ತನಾದಿಉತ್ಸವಗಳು, ಶಬ(೬)ಥಾದಿ ದಿವ್ಯಕರ್ಮಗಳೂ ಸಹ ಮಲಮಾಸದಲ್ಲಿ ವಜ್ಯಗಳಾಗಿವೆ.

(೧)-(೨)-(೩)-(೪)-(೫)-(೬)ಇವು ೨ನೇ ಪರಿಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

ನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳಾದ, ರಜೋದರ್ಶನಶಾಂತಿ, ವಿಚ್ಛಿನ್ನಾಧಾನ, ಪುನಃ ಮೂರ್ತಿಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಆಯಾಯ ಕ್ಷಪ್ತಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡುವದಾದರೆ ಆಗ ಮಲಮಾಸವೇ ಮೊದಲಾದ ದೋಷಗಳಿಲ್ಲ. ಆಯಾಯ ಕ್ಷಪ್ತಕಾಲವು ಎೊರಿಹೋದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಮಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಆಗ್ರಯಣಕರ್ಮವನ್ನು ಶುದ್ಧಮಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕು; ಆದರೆ ಕ್ಷಾಮನಿಮಿತ್ತವಾದ ಸಂಕಟವು ಒದಗಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಮಲಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದು. ಯುಗಾದಿಮನ್ವಾದಿ ಶ್ರಾದ್ಧಗಳನ್ನು ಮಲಮಾಸ ಶುದ್ಧಮಾಸಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಕ್ಷಯಮಾಸಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಬರುವ ಅಧಿಕಮಾಸವು ಸಂಸರ್ಪಸಂಜ್ಞೆಯುಳ್ಳದ್ದೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಷ್ಟೇ! ಈ ಸಂಸರ್ಪಮಾಸದಲ್ಲಿ ಜೂಡಾಕರ್ಮ, ಉಪನಯನ, ವಿವಾಹ, ಅಗ್ನ್ಯಾಧಾನ, ಯಜ್ಞ, ಉತ್ಸವ, ಮಹಾಲಯ, ರಾಜಾಭಿಷೇಕ ಇವುಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ತ್ಯಾಜ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ಮತ್ತಾವಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಬಿಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಹೊಸದಾಗಿ ವ್ರತವನ್ನಾರಂಭಿಸುವದೂ ವ್ರತಪರಿಸಮಾಪ್ತಿಯೂ ಸಹ ಮಲಮಾಸದಲ್ಲಿ ಆಗದು. ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಬಂದ ಮೂಘಸ್ನಾನಾದಿಗಳು ಕ್ಷಯಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಆಗಬಹುದು. ಮಕರಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕ್ಷಯಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಘಸ್ನಾನವನ್ನು ಮೊದಲು ಮಾಡಿ ಕುಂಭಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಮೂಘಮಾಸದ ಪೂರ್ಣಿಮಾದಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಬೇಕು. ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಹೀಗೆಯೇ ಉಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ವೈಶಾಖಮಾಸವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಅಧಿಕಮಾಸವಾದಾಗ ವೈಶಾಖಸ್ನಾನವೇ ಮೊದಲಾದ ಮಾಸವ್ರತಗಳನ್ನು ಚೈತ್ರಶುಕ್ಲಪೂರ್ಣಿಮಾದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, ಶುದ್ಧವೈಶಾಖದ ಪೂರ್ಣಿಮಾದಲ್ಲಿ ಪರಿಸಮಾಪ್ತಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಅಂಥಾವ್ರತಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಆಚರಣೆಯು.

ಗುರು-ಶುಕ್ರರ ಅಸ್ತಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಗುರುವು ಸಿಂಹರಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗಲೂ ಬಿಡಬೇಕಾದವುಗಳು:—

ಮಲಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಹೇಳಿರುವದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಗುರುಶುಕ್ರರ ಅಸ್ತ ಮತ್ತು ಬಾಲ್ಯವಾರ್ಧಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಇವರಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಎಳೆ ದಿವಸಗಳು ವಾರ್ಧಕವೆಂತಲೂ,

ಉದಯಾನಂತರ ಏಳು ದಿವಸಗಳು ಬಾಲ್ಯವೆಂತಲೂ ಸಂಜ್ಞೆ; ಇದು ಮಧ್ಯಮಪಕ್ಷವು. ಹದಿನೈದು ದಿವಸಗಳು, ಐದು ದಿವಸಗಳು, ಮೂರು ದಿವಸಗಳು ಎಂಬ ಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ಆಪತ್ಕಾಲ ಅನಾಪತ್ಕಾಲ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ ದೇಶವಿಶೇಷಪರವಾಗಿಯೂ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈ ವಜ್ರ್ಯಾ ವಜ್ರ್ಯನಿರ್ಣಯವು ಗುರುವು ಸಿಂಹದಲ್ಲಿರುವಾಗಲೂ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಂಶವೇನಂದರೆ, ಕರ್ಣವೇಧ, ಚೌಲ, ಉಪನಯನ, ವಿವಾಹ, ದೇವಯಾತ್ರೆ, ವ್ರತ, ಮನೇಕಟ್ಟುವದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವದು, ದೇವತಾಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮತ್ತು ಸನ್ಯಾಸ ಇವುಗಳನ್ನು ಗುರುವು ಸಿಂಹದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಬಿಟ್ಟೇ ದಿಡಬೇಕು.

ಸಿಂಹಸ್ಥಾಪನಾದ.

ಗುರುವು ಮಘಾನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ಸಿಂಹಾಂತದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ಇರುವಾಗ ಎಲ್ಲಾ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸಕಲವಿಧವಾದ ಮಂಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ನಿಷೇಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಸಿಂಹಾಂತವನ್ನು ದಾಟಿದ ಮೇಲೆ ಗೋದಾವರೀನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿರುವ ದೇಶಗಳಿಗೂ ಗಂಗಾನದಿಯ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿರುವ ದೇಶಗಳಿಗೂ ಸಿಂಹದಲ್ಲಿರುವ ದೋಷವಿಲ್ಲ. ಗಂಗಾ-ಗೋದಾವರಿಗಳ ಮಧ್ಯದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಗುರುವು ಸಿಂಹದಲ್ಲಿರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ವಿವಾಹ ಮತ್ತು ಉಪನಯನಗಳನ್ನು ಮಾಡಕೂಡದು. ಮಿಕ್ಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಿಂಹಾಂತವು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಾ ದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಡಬಹುದು. ಸೂರ್ಯನು ಮೇಷರಾಶಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಗುರುವು ಸಿಂಹದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ದೋಷವಿಲ್ಲ. ಸೂರ್ಯನು ವೃಷಭದಲ್ಲಿರುವಾಗಲೂ ಸಿಂಹಸ್ಥ ದೋಷವಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಇದೆ. ಗುರುವು, ಸಿಂಹದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಗೋದಾವರೀ ಸ್ನಾನವೂ, ಕನ್ಯಾರಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಕೃಷ್ಣಾನದೀ ಸ್ನಾನವೂ, ಮಾಹಾಪುಣ್ಯಪ್ರದಗಳಾಗಿವೆ. ಯಾತ್ರಿಕರಿಗೆ ಗೋದಾವರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂಡನ ಮತ್ತು ಉಪವಾಸಗಳು ಅವಶ್ಯಕಗಳು. ಆದರೆ ತೀರದಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಮಾಡತಕ್ಕವರಿಗೆ ಮೇಲಿನ ವಿಧಿಯು ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಹೆಂಡತಿಯು ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದರೂ, ವಿವಾಹವೇ ಮೊದಲಾದ ಮಂಗಳಕಾರ್ಯಗಳ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿಯೂ

ಸಹಾ, ಗೋದಾವರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂಡನ ಮಾಡಿಸುವದರಲ್ಲಿ ದೋಷವಿಲ್ಲ. ಗಯಾ ಮತ್ತು ಗೋದಾವರಿಗಳ ಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಮಾಸ ಮತ್ತು ಗುರು ಶುಕ್ರರ ಅಸ್ತದೋಷವಿಲ್ಲ. ಮಲಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ವ್ರತವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಗ್ರಂಥಾಂತರದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮಲಮಾಸ, ಗುರು ಶುಕ್ರರ ಅಸ್ತದಲ್ಲಿಯೂ, ಗುರುವು ಸಿಂಹದಲ್ಲಿರುವಾಗಲೂ ಮಾಡಬೇಕಾದ, ಮತ್ತು ಬಿಡಬೇಕಾದವುಗಳ ನಿರ್ಣಯವೆಂಬ ಮೂರನೆಯ ಉದ್ದೇಶವು ಮುಗಿದುದು.

[೬]

ತಿಥಿ ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪರಿಭಾಷೆ.

ತಿಥಿಯು ಪೂರ್ಣ ತಿಥಿ ಎಂತಲೂ ಸಖಂಡ ತಿಥಿ ಎಂತಲೂ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿರುತ್ತೆ. ಸೂರ್ಯೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಾರಂಭಿಸಿ, ಅರವತ್ತು ಘಳಿಗೆಗಳಂತವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ತಿಥಿಗೆ ಪೂರ್ಣತಿಥಿ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿರುವದಕ್ಕೆ ಸಖಂಡ ವೆಂದು ಹೆಸರು. ಸಖಂಡವು ಶುದ್ಧಾ ವಿಶ್ವಾ ಎಂದು ಎರಡು ಬಗೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸೂರ್ಯೋದಯ ಕಾಲವನ್ನು ಮೊದಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಸೂರ್ಯನು ಅಸ್ತನಾಗುವವರೆಗೂ ಶಿವರಾತ್ರಿಯೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ರಾತ್ರಿಯ ವರೆಗೂ ಇರುವ ತಿಥಿಯು ಶುದ್ಧತಿಥಿಯು. ಇದಕ್ಕೆ ಭಿನ್ನವಾದದ್ದು ವಿದ್ಧತಿಥಿಯು. ವೇಧೆಯೂ, ಸಾಯಂವೇಧೆ, ಪ್ರಾತರ್ವೇಧೆ ಎಂದು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿರುತ್ತೆ. ಸೂರ್ಯೋದಯಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಆರು ಗಳಿಗೆಗಳವರೆಗೆ ಇರುವ ಬೇರೇ ತಿಥಿಯು ಸ್ವರ್ತವಿದ್ದರೆ ಪ್ರಾತರ್ವೇಧೆಯು. ಸೂರ್ಯಾಸ್ತಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಆರು ಗಳಿಗೆಗಳವರೆಗಿರುವ ಬೇರೇ ತಿಥಿಯು ಸ್ವರ್ತವಿದ್ದರೆ ಸಾಯಂವೇಧೆಯು. ಏಕಾದಶೀ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವೇಧೆಯು ಮುಂದೆ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ತಿಥಿವಿಶೇಷಗಳಲ್ಲಿ ವೇಧೆಯು ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ; (ಹೇಗಂದರೆ) ಪಂಚಮಿಯು ಹನ್ನೆರಡು ಗಳಿಗೆಗಳಿದ್ದರೆ ಷಷ್ಠಿಯನ್ನು ವಿದ್ಧವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ದಶಮಿಯು ಹದಿನೈದು ಗಳಿಗೆಗಳಿಂದ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು ವಿದ್ಧವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಚತುರ್ದಶಿಯು ಹುಣ್ಣುಮೆಯನ್ನು ಹದಿನೈದು

ಗಳಿಗೆಗಳಿಂದ ವೇಧಿಸುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಎದ್ದ ತಿಥಿಗಳು ಗ್ರಾಹ್ಯಗಳಾಗಿಯೂ, ಕೆಲವು ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಜ್ಯಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣತಿಥಿಯೂ ಶುದ್ಧ ತಿಥಿಯೂ ಸಹ ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿರೋದರಿಂದ ಪ್ರಾಯಶಃವಾಗಿ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸುವದಿಲ್ಲ. ನಿಷೇಧವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಖಂಡ ತಿಥಿಯನ್ನು ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ಯಾಕಂದರೆ “ನಿಷೇಧಸ್ತು ನಿವೃತ್ತತ್ಯಾತ್ಕಾಲಮಾತ್ರಮಪೇಕ್ಷತೆ” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿ ಎಂಬ ಅರ್ಥ ಉಳ್ಳ ನಿಷೇಧ ಶಬ್ದವು ಕಾಲಮಾತ್ರವನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ ಅಷ್ಟಮಿಯೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಬಾರದೆಂಬ ನಿಷೇಧಾದಿಗಳು ಆಯಾಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿರುವ ತಿಥಿಯನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವವು. ಆದುದರಿಂದ ವಿಹಿತಗಳಾದ (ಮಾಡಬೇಕಾದ) ವ್ರತಾದಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಯವು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದು. ಇದರಲ್ಲಿ, ಯಾವ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಯಾವ ಕಾಲವು ಉಕ್ತವಾಗಿರುವದೋ ಆ ಕಾಲ ವ್ಯಾಪನೆಯುಳ್ಳ ತಿಥಿಯನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಹ್ಯಾಗೆಂದರೆ ವಿನಾಯಕಾದಿ ವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನವೇ ಮೊದಲಾದ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಪೂಜಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಅಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಾದಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳ ತಿಥಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕರ್ಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇದ್ದರೂ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅಥವಾ, ಅದರ (ಕರ್ಮಕಾಲದ) ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದರೂ ಯುಗ್ಮವಾಕ್ಯಾದಿಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ, ಪೂರ್ವ ಎದ್ದವಾದ ತಿಥಿಯೋ ಅಥವಾ ಪರವಿದ್ಯವಾದ ತಿಥಿಯೋ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗಿರುತ್ತೆ. ಯುಗ್ಮವಾಕ್ಯವೇನೆಂದರೆ:-

“ಯುಗ್ಮಾನ್ನಿ ಯುಗಭೂತಾನಾಂ ಪಣ್ಣನೈರ್ವ ಸುರಂಧ್ರಯೋಃ || ರುದ್ರೇಣದ್ವಾದತೀಯಾಕ್ತಾ ಚತುರ್ಥಶ್ಯಾಚ ವೂರ್ಣಮಾ || ಪ್ರತಿಪದ್ಯಪ್ಯಮಾವಾಸ್ಯಾತಿಥ್ಯೋರ್ಯುಗ್ಮಂ ಮಹಾ ಫಲಂ || ” ಯುಗ್ಮವೆಂದರೆ ಬಿದಿಗೆ, ಅನ್ನಿ, ಅಂದರೆ ತದಿಗೆ, [ಆದ್ದರಿಂದ] ತದಿಗೆ ಎದ್ದವಾದ ಬಿದಿಗೆಯನ್ನೂ, ಬಿದಿಗೆ ಎದ್ದವಾದ ತದಿಗೆಯನ್ನೂ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಈ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬಿದಿಗೆ-ತದಿಗೆಗಳೆರಡೂ ಸೇರಿ ಒಂದು ಯುಗ್ಮವು.

ಚೌತಿ-ಸಂಚವಿಗಳು ಒಂದು ಯುಗ್ಮವು. ಷಷ್ಠಿ-ಸಪ್ತವಿಗಳು ಒಂದು ಯುಗ್ಮವು. ಅಷ್ಟಮಿ-ನವಮಿಗಳು ಒಂದು ಯುಗ್ಮವು. ಎಕಾದಶಿ-ದ್ವಾದಶಿಗಳು ಒಂದು ಯುಗ್ಮವು. ಚತುರ್ದಶೀ ಪೂರ್ಣಮಾಸೀಗಳು ಒಂದು ಯುಗ್ಮವು. ಅಮಾವಾಸ್ಯಾ ಪ್ರತಿಪತ್ತಿಗಳು ಒಂದು ಯುಗ್ಮವು ಎಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

“ಚತುರ್ಥೀ ಗಣನಾರ್ಥಸ್ಯ ಮಾತೃ ವಿದ್ವಾಽಪ್ರಕೃತೇ” ವಿನಾಯಕ ಚತುರ್ಥಿಯು ಗೌರೀ ತದಿಗೆಯ ವೇಧೆಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುವದು ಪ್ರಕಪ್ತವಾದದ್ದು. ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಶೇಷ ವಚನಗಳಿಂದ ಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಹ್ಯ ತಿಥಿಯನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಬೇಕು. ವಿಶೇಷ ವಚನಗಳಿಂದ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾದ ತಿಥಿಗೆ ಕರ್ಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪನೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ * “ಯಾಂತಿಥಿಂ ಸಮನು ಪ್ರಾಪ್ಯ ಉದಯಂ ಯಾತಿಭಾಷ್ಯರಃ || ಸಾಂತಿಥಿಸ್ಸಕಲಾಜ್ಞಿಯಾ ಸ್ನಾನ ದಾನ ಜಪಾದಿಷು || ೧ || ಯಾಂತಿಥಿಂ ಸಮನುಪ್ರಾಪ್ಯ ಯಾತ್ಯುಕ್ತಂ ಪದ್ಮಿನೀ ಪ್ರಿಯಃ || ಸಾಂತಿಥಿಸ್ಸಕಲಾಜ್ಞಿಯಾ ಸ್ನಾನದಾನಾದಿ ಕರ್ಮಸು || ೨ ||” ಎಂಬ ಸಾಕಲ್ಯ ವಚನಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಕರ್ಮಕಾಲವ್ಯಾಪನೆ ಇದ್ದಂತೆಯೇ ಭಾವಿಸಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ತಿಥಿಸಾಮಾನ್ಯ ನಿರ್ಣಯವೆಂಬ ೪ ನೆಯ ಉದ್ದೇಶವು ಮುಗಿದುದು.

[೨]

ಕರ್ಮವಿಶೇಷದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಯ.

ಕರ್ಮಗಳು ದೇವತಾ ಸಂಬಂಧವಾದದ್ದೆಂತಲೂ ಪಿತೃಸಂಬಂಧವಾದದ್ದೆಂತಲೂ ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ದೇವಕರ್ಮಗಳು (೧) ಎಕಭಕ್ತ (೨) ನಕ್ತ (೩) ಅಯಾಚಿತ (೪) ಉಪವಾಸ (೫) ವ್ರತ (೬) ಪಾನಗಳೆಂದು ಆರು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿವೆ.

* ೧ ಯಾವ ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಿಸುವನೋ ಆ ತಿಥಿಯೇ ಆ ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಇರುವದೆಂದು ಸ್ನಾನ ದಾನ ಜಪಾದಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ೨ ಯಾವ ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು

ಎಕಭಕ್ತಾದಿಗಳ ಸ್ವರೂಪಗಳು.

ಮಠ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾರಿ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಅನ್ನವನ್ನು ಭೋಜನಮಾಡುವದು ಎಕಭಕ್ತವೆನಿಸುವದು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರದೋಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭೋಜನ ಮಾಡುವದು ನೆಕ್ತವೆನಿಸುವದು. ಯಾಡನೆ ಮಾಡದೆ ಆ ದಿನದಲ್ಲಿ ಲಭಿಸಿರದಷ್ಟನ್ನು ಭುಜಿಸುವದು ಅಯಾಚಿತವೆನಿಸುವದು. ಬೇರೆ ದಿನದಲ್ಲಿ ಸಂವಾದಿತವಾದದ್ದನ್ನಾದರೂ ಪಕ್ವಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಪಕ್ಷಿಪುತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಯಾಚಿದೆ ಭೋಜನ ಮಾಡುವದೂ ಆಯಾಚಿತವೆಂದು ಕೆಲವರ ಕೇಳುವರು. ಹಗಲು-ರಾತ್ರಿಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಊಟ ಮಾಡದೆ ಇರುವದು ಉಪವಾಸವೆನಿಸುವದು. ಯಾವದಾದರೊಂದು ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ತನಗಿರುವ ಸ್ವತ್ವವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವದರ ಮೂರ್ವಕವಾಗಿ (ಅಕ್ಷರಾಯತ ಪ್ರತಿಫಲ ಉಳ್ಳವನಾಗಿ) ಮತ್ತೊಬ್ಬನ ಸ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ಪಡೆಕೊಂಡು ದಾನವೆನಿಸುವದು. ಈ ಎಕಭಕ್ತಾದಿಗಳು ಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ರತಾದಿಗಳಿಗೆ ಅಂಗವಾಗಿಯೂ, ಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಏಕಾದತಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಉಪವಾಸಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿಯೂ, ಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರಗಳಾಗಿಯೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಹೀಗೆ ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಂಗವಾಗಿ ಬಂದವುಗಳಿಗೂ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಬಂದವುಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಆಯಾಯ ಪ್ರಧಾನ ಕರ್ಮಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ನಿರ್ಣಯಿಸಬೇಕು. ಸ್ವತಂತ್ರಗಳಾದವಕ್ಕೆ ನಿರ್ಣಯವೇನೆಂದರೆ—ಹಗಲನ್ನು ಐದುಭಾಗವಾಗಿ ಭಾಗಿಸಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಭಾಗವನ್ನು ಪ್ರಾತಃಕಾಲವೆಂತಲೂ, ಎರಡನೆಯ ಭಾಗವನ್ನು ಸಂಗಮಕಾಲವೆಂತಲೂ, ಮೂರನೆಯ ಭಾಗವನ್ನು ಮಧ್ಯಾಹ್ನವೆಂತಲೂ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಭಾಗವನ್ನು ಅಪರಾಹ್ನವೆಂತಲೂ ಐದನೆಯ ಭಾಗವನ್ನು ಸಾಯಾಹ್ನವೆಂತಲೂ ಅಸ್ತನಾಗುವವನೋ ಸ್ನಾನದಾನಾದಿ ಕರ್ಮಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆ ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಆ ತಿಥಿಯೇ ಇರುವದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಉದಯಾನಂತರದಲ್ಲಿ ೨ ಮುಹೂರ್ತಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ತಿಥಿಗೂ, ಅಸ್ತಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ೩ ಮುಹೂರ್ತಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ತಿಥಿಗೂ ಸಹ ಸಾಕಲ್ಪುವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಪ್ರಾಯಶಃ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿರುತ್ತೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

ತಲೂ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಸೂರ್ಯಾಸ್ತಾನಂತರ ಮೂರು ಮುಹೂರ್ತ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪ್ರದೋಷಕಾಲವೆಂದು ಹೆಸರು.

ಎಕಭಕ್ತ ನಿರ್ಣಯ.

ಎಕಭಕ್ತನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನವ್ಯಾಪ್ತಿಯಾದ ತಿಥಿಯನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ, ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಸಮಾರ್ಧವು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಅಂದರೆ (ಮಸಲಾ) ಮುಂಜ್ಜು ಘಳಿಗೆ ಪ್ರಾಣಾಣ ಉಳ್ಳ ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಹದಿನೈದು ಘಳಿಗೆಗಳು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಹದಿನಾರನೆಯದೇ ಮೊದಲಾದ ಮೂರು ಘಳಿಗೆಗಳು ಮುಖ್ಯವಾದ ಭೋಜನಕಾಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದರ ಮೇಲೆ ಸಾಯಂಕಾಲದ ವರಗೂ ಗೌಣಕಾಲವು. ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆರು ಷಕ್ಷಗಳಿವೆ. ಹ್ಯಾಗಂದರೆ (೧) ಹಿಂದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇರೋಣವು ಒಂದನೆಯದು. (೨) ಮಾರನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇರೋಣವು ಎರಡನೆಯದು. (೩) ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇರೋಣವು ಮೂರನೆಯದು. (೪) ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇಲ್ಲದೆ ಇರೋಣವು ನಾಲ್ಕನೆಯದು. (೫) ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮುಖ್ಯಕಾಲದ ಎಕದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಮಾವಾಗಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇರೋಣವು ಐದನೆಯದು. (೬) ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮುಖ್ಯ ಕಾಲದ ಎಕದೇಶದಲ್ಲಿ ಎಷಮವಾಗಿ (ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ) ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇರೋಣವು ಆನೆಯದು. ಹೀಗೆ ಆರು ಷಕ್ಷಗಳು ಇವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಹ್ಯತಿಥಿಯು ಹಿಂದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿಯೇ [ಮುಖ್ಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ] ಇದ್ದರೆ ಹಿಂದಿನ ದಿನವೇ, ಮಾರನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಮಾರನೆಯ ದಿನವೇ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿದ್ದರೆ ಯುಗ್ಮವಾಕ್ಯದಂತೆ ನಿರ್ಣಯಿಸಬೇಕು. ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಗೌಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಇರುವುದರಿಂದ ಹಿಂದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಮವಾಗಿ [ಮುಖ್ಯ ಕಾಲದ] ಎಕದೇಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಇದ್ದರೆ, ಹಿಂದಿನ ದಿನವೇ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಎಷಮವಾಗಿ ಎಕದೇಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಇರುವಾಗ ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟು ತಿಥಿಯು ತಿಕ್ಕುವದಾದರೆ

ಆಗ ಯುಗ್ಮವಾಕ್ಯದಂತೆ ನಿರ್ಣಯಿಸಬೇಕು. ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟು ತಿಥಿಯು ತಿಕ್ಕದಿದ್ದರೆ, ಆಗ ಹಿಂದಿನ ದಿನವೇ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಎಕಧಕ್ಕವು.

ಅನಂತರ ನಕ್ಷತ್ರನಿರ್ಣಯವು.

ಸಕ್ತದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತಾನಂತರ ಮೂರು ಮುಹೂರ್ತಾತ್ಮಕ ವಾದ ಪ್ರದೋಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳ ತಿಥಿಯನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಅಂಥಾ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಘೂರ್ವಾಪರ ದಿನಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಯಾವದಿನದಲ್ಲಿರುತ್ತಿತ್ತಿ ಅಥವಾ ಯಾವ ದಿನದ ಎಕದೇಶದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಸ್ಪರ್ಶವಿರುತ್ತಿತ್ತೀ ಆ ದಿನ ವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಅಸ್ತಾನಂತರ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲವಾದ ಮೂರು ಘಳಿಗೆ ಗಳ ಕಾಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಟಮಾಡಬೇಕು. ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಟವೂ, ನಿದ್ರೆಯೂ, ಮೈಥುನವೂ, ಅಧ್ಯಯನವೂ ನಿಷಿದ್ಧಗಳಾಗಿವೆ. ಯತಿಗಳಿಗೂ, ಆವೃತ್ತವಂತರಿಗೂ, ಅಪತ್ನೀಕರಿಗೂ, ವಿಧವೆಯಿರಿಗೂ ರಾತ್ರೀ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭೋಜನವು ನಿಷಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು ನಕ್ಷತ್ರವನ್ನು ಸಾಯಾಹ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳ ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಹಗಲಿನ ಎಂಟನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ [30 ಗಳಿಗೆ ಅಹಃಪ್ರಮಾಣ ಉಳ್ಳ ದಿನದಲ್ಲಿ 26½ ಘಳಿಗೆ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ] ಮಾಡಬೇಕು. ಸೌರನಕ್ಷತ್ರವನ್ನು ಸಹಾ ಹೀಗೆಯೇ ಸಾಯಾಹ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳ ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಹಗಲಿನಲ್ಲೇ ಮಾಡ ಬೇಕು. ಪ್ರದೋಷಕಾಲ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದರೆ ಪರದಿನವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರದೋಷಕಾ ಲವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪರದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಹಗಲಿನ ಎಂಟನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೇ ಹೊರತು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಾಗದು. ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸಮವಾಗಿ ಪ್ರದೋಷ ಕಾಲದ ಎಕದೇಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇದ್ದರೆ, ಪರದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡ ಬೇಕು. ವಿಷಮವಾಗಿ ಪ್ರದೋಷದ ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪನೆ ಇದ್ದರೆ, ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯಾಪನೆಯುಳ್ಳ ಘೂರ್ವ ದಿನವನ್ನಾದರೂ ಪರಿ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಆ ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯಾಪನೆಯು ಘೂರ್ವ ಮತ್ತು ಭೋಜನಗಳಿಗೆ ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟೇ ದೊರಕರೆ ಆಗಬಹುದು. ಇಲ್ಲ

ವಾದರೆ ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಮವಾಗಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಇದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಪರದಿನವನ್ನೇ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕೇ ಹೊರತು 'ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ' ಎಂದು ಪೂರೈದಿನವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬಾರದು. ನಕ್ಷತ್ರಕ ನಿಮಿತ್ತವಾದ ಭೋಜನವು ವಿಧಿವಿಹಿತವಾದುದರಿಂದ ಭಾನುವಾರ, ಸಂಕ್ರಾಂತಿ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ. ಭಾನುವಾರವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿಭೋಜನ ನಿಷೇಧವು. ಊಟದ ಆಶೆಯಿಂದ ಮಾಡುವ ಭೋಜನಪರವು. ಉಪವಾಸಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಮಾಡುವ ನಕ್ಷತ್ರವನ್ನು, ಯಾವ ದಿನದಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಣಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಆ ದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಆಯಾಚಿತವು ಅಹೋರಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಉಪವಾಸದಂತೆ ಅದರ ನಿರ್ಣಯವು. ಪೈತ್ಯಕ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಅಪರಾಹ್ನಾದಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿಂದ ನಿರ್ಣಯವು. ಆ ವಿಚಾರವು ಆಯಾಯ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತೆ. ಹಿಂದಿನ ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಿದ ಎಕಧತ್ತ, ನಕ್ಷತ್ರ, ಆಯಾಚಿತ, ಉಪವಾಸ, ಇವುಗಳಿಗೆ ಮಾರನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಆ ತಿಥಿಯು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಪಾರನಿ ಮಾಡಬೇಕು. ತಿಥಿಯು ಮೂರು ಯಾಮಗಳ ಮೇಲೂ ಇರುವದಾದರೆ, ಪಾರನಿಯು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಎಂದು ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಮಾತವು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಕಧತ್ತಾದಿ ನಿರ್ಣಯವೆಂಬ ಐದನೆಯ ಉದ್ದೇಶವು ಮುಗಿದುದು.

[೪]

ವ್ರತವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಚಾರ

ಇಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರಿಗೂ ತಂದಿರಿಗೂ ಸಹ ಎರಡು ದಿನಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ. ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗಂತೂ ಗಂಡನ ಅನುಜ್ಞೆಯು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ವ್ರತಕ್ಕೂ, ಉಪವಾಸಕ್ಕೂ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ. ಉಪವಾಸ ದಿನದಲ್ಲಿಯೂ, ಶ್ರಾದ್ಧ ದಿನದಲ್ಲಿಯೂ ದಂತಕಾಷ್ಠದಿಂದ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಜ್ವಬಾರದು. ಎಲೆಗಳಿಂದಾಗಲೀ, ಹನ್ನೆರಡು ಸಾರಿ

ಜಾಯಿ ಮುಕ್ತಳಸಿ ಉಗುಳುವದರಿಂದಾಗಲೀ ಶುದ್ಧಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನೀರು ತುಂಬಿದ ತಾಮ್ರದ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಉತ್ತರಾಧಿಮುಖನಾಗಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸಾದಿಗಳನ್ನು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಬೇಕು: ಹೊಸದಾಗಿ ವ್ರತಾರಂಭವೂ, ವ್ರತೋದ್ಯಾಪನೆಯೂ ಸಹ, ಮಲಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ, ಗುರುವೇ ವೊದಲಾದವರ ಆಸ್ತದಲ್ಲಿಯೂ, ಮೈಥ್ಯತಿ, ವೈತೀವಾತಾದಿ ದುರ್ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಭದ್ರಾಕರಣದಲ್ಲಿಯೂ, ಕ್ರೂರವಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ನಿಷಿದ್ಧಗಳಾದ ದರ್ಶಾದಿ ತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆಗದು. ಅಲ್ಲದೆ “ಉದಯಸ್ಥಾ ತಿಥಿಯಾಹಿ ನ ಭವೇದ್ವಿವ ಮಧ್ಯ ಭಾಕ || ಸಾಖಂಡಾ ನ ವ್ರತಾನಾಂ ಸ್ಯಾತ್ಪ್ರಾರಂಭಶ್ಚ ಸಮಾಪನಂ ||” “ಯಾವ ತಿಥಿಯು ಉದಯದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಇರುವದಿಲ್ಲವೋ ಅದು, **ಖಂಡತಿಥಿಯು.**” ಎಂಬ ಸತ್ಯವ್ರತೇಕ ಸುಸಾರವಾಗಿ ಖಂಡತಿಥಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಪೂರ್ವ ವ್ರತಾರಂಭ ಪರಿಸಮಾಪ್ತಿಗಳು ನಿಷಿದ್ಧಗಳಾಗಿವೆ. ಸಹನವೂ, (ಸಮಾಧಾನ) ಸತ್ಯಭಾಷಣೆಯೂ, ಕರುಣೆಯೂ, ದಾನವೂ, ಶುಚಿತ್ವವೂ, ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹವೂ, ದೇವತಾಪೂಜೆಯೂ, ಹೋಮವೂ, ಸಂತೋಷವಾಗಿರೋಣವೂ, ಕದಿಯದೆ ಇರೋಣವೂ ಸಹ ಸಕಲ ವ್ರತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಧರ್ಮವಾಗಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹೋಮವು ವ್ಯಾಖ್ಯೆತಿಮಂತ್ರಗಳಿಂದ, ಅದೂ ಕಾಮ್ಯಗಳಾದ ಕೆಲವು ವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಉಪವಾಸವ್ರತವು ಯಾವ ದೇವತಾ ಸಂಬಂಧವಾದದ್ದೋ ಆ ದೇವತಾ ಸಂಬಂಧವಾದ ಜಪ, ಆ ದೇವತೆಯ ಧ್ಯಾನ, ಆ ದೇವತಾಸಂಬಂಧವಾದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವದೂ, ಆ ದೇವತೆಯ ಗುಣಕಥನ ಇವೇ ವೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಉಪವಾಸವ್ರತದಲ್ಲಿ ಅನ್ನವನ್ನು ನೋಡುವದೂ, ವಾಸನೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ವೊದಲಾದದ್ದು, ಅಭ್ಯಂಗವೂ, ತಾಂಬೂಲವೂ, ಗಂಧ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವದೂ ಸಹಾ ತ್ಯಾಜ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ಸುಮಂಗಲೆಯರು ಸೌಭಾಗ್ಯವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಂಗ ತಾಂಬೂಲಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. “ಆಷ್ಟೈತಾನ್ಯ ವ್ರತಘ್ನಾನಿ ಆಪೋಮೂಲಂ ಘಲಂ ಪಯಃ || ಹವಿರ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕಾಮ್ಯಾ ಜ ಗುರೋರ್ವಚನಮೌಷಧಂ || ಅಂದರೆ ಉದಕವೂ, ಗೆಡ್ಡೆಗೆಣಸುಗಳೂ, ಹಣ್ಣುಗಳೂ, ಹಾಲೂ, ಹವಿಸ್ಸು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಕೋರಿ

ಕೆಯೂ, ಗುರುವಾಕ್ಯವೂ, ದಿವ್ಯವೂ ಹೀಗೆ ಈ ಎಂಟೂ ವ್ರತಕ್ಕೆ ಭಂಗವನ್ನುಂಟು ಮಾಡತಕ್ಕವುಗಳಲ್ಲ. ಪ್ರಮಾದಾದಿಗಳಿಂದ ವ್ರತವು ಭಂಗವಾದರೆ ಮೂರು ದಿನವಗಳು ಉಪವಾಸವಿದ್ದು, ಕ್ಷೌರವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಪುನಃ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅಶಕ್ತನಾದವನು ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸುವುದನ್ನಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟು ದ್ರವ್ಯವೇ ವೊದಲಾದವುಗಳ ದಾಸವನ್ನಾಗಲೀ, ಸಹಸ್ರಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರ ಜಪವನ್ನಾಗಲೀ, ಹನ್ನೆರಡು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಗಳನ್ನಾಗಲೀ ಮಾಡಬೇಕು. (ತಾನು) ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಶಕ್ತನಾದವನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಿಂದ ಮಾಡಿಸಬಹುದು. ಆ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾಗತಕ್ಕವರು ಮಗ, ಹೆಂಡತಿ, ಗಂಡ, ಸಹೋದರ, ಪುರೋಹಿತ, ಸ್ನೇಹಿತರಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೊಬ್ಬರಾಗಿರಬೇಕು. ಮಗನೇ ವೊದಲಾದವರು ತಂದೆಯೇ ವೊದಲಾದವರಿಗಾಗಿ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ತಾವೂ ವ್ರತಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

“ಅಸಕೃಜ್ಜಲ ಪಾನಾಜ್ಜ ಸಕೃತ್ತಾಂಬೂಲ ಚರ್ವಣಾತ್ ||

ಉಪವಾಸಃ ಪ್ರಗತ್ಯೇತದಿವಾಸ್ವಾಪಾಜ್ಜ ಮೈಥುನಾತ್ || ”

ಅನೇಕ ಸಾರಿ ನೀರು ಕುಡಿಯುವದರಿಂದಲೂ, ತಾಂಬೂಲವನ್ನು ಒಂದೇಒಂದು ಸಾರಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡರೂ, ಹಗಲು ನಿದ್ರೆಮಾಡುವದರಿಂದಲೂ, ಮೈಥುನದಿಂದಲೂ ಉಪವಾಸವ್ರತವು ಕೆಟ್ಟು ಹೋಗುವದು. ಸಂಭೋಗವನ್ನು ಸ್ಥೂರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದೂ, ಸಂಭೋಗ ವಿಚಾರವನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವದೂ, ಸ್ತ್ರೀಯರಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಆಟವಾಡುವದೂ, ನೋಡುವದೂ, ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಮಾತಾಡುವದೂ, ಸಂಭೋಗ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂಕಲ್ಪಮಾಡುವದೂ, ನಿಶ್ಚಯಿಸುವದೂ, ಆಚರಿಸುವದೂ ಎಂದು ಮೈಥುನವು ಎಂಟು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿರುತ್ತೆ. ಪ್ರಾಣಸಂಕಟಗಳಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಅನೇಕ ಸಾರಿ ಕುಡಿಯುವದರಲ್ಲಿ ದೋಷವಿಲ್ಲ. ಚರ್ಮದಲ್ಲಿರುವ ನೀರು, ಅಕಳಿಗೆ ಭಿನ್ನವಾದ (ಯಮ್ಮೆಯೇ ವೊದಲಾದವುಗಳ) ಹಾಲು, ಕಿರುಗಡಲೆ, ನಿಂದೇಹಣ್ಣು, ಚಪ್ಪಿನಸುಣ್ಣು ಎಂಬಿವು ಮಾಂಸಗಣವಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ವ್ರತದಲ್ಲಿ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು. ಕಣ್ಣಿನೀರು ಹಾಕುವದರಿಂದಲೂ, ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡುವದರಿಂದಲೂ ವ್ರತವು ತತ್ಕ್ಷಣವೇ ನಾಶವಾಗುವದು. ಪರಾನ್ನ ಭೋಜನ

ಮಾಡಿದರೆ ಅನ್ನವು ಯಾರದೋ ಫಲವೂ ಅವರಿಗೇ ಶೇರುವದು. ಎಳ್ಳು, ಹೆಸರು ಇವುಹೊರತು ಕಡಲೆಯೇ ಮೊದಲಾದ ಮುಸುಕಿರುವ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನೂ ಉದ್ದನ್ನೂ, ಮೂಲಂಗಿ ಮೊದಲಾದ ಕ್ಷಾರಗಳನ್ನೂ, ಉಪ್ಪು ಜೇನು ತುಪ್ಪ ಮಾಂಸವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನೂ ಬಿಡಬೇಕು.

ವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದಾದ ಹವಿದ್ರ್ಯವ್ಯಗಳು.

ಸಜ್ಜೆ, ಮ್ಯಾರೇಭತ್ತ, ಗೋಧಿ ಇವುಗಳು ವ್ರತದಲ್ಲಿ ವಿಹಿತಗಳಾಗಿವೆ. ಭತ್ತ, ಹೆಸರು, ಯವ, ಯಳ್ಳು, ನವಣಿ, ನೆಲಗಡಲೆ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಧಾನ್ಯಗಳೂ, ಬಿಳಿಯ ಗೆಣಸು, ಸುವರ್ಣದ ಗೆಡ್ಡೆಯೇ ಮೊದಲಾದ ಕಂದಗಳೂ, ಸೈಂಧ್ರಲವಣ, ಕಲ್ಲಾಪ್ಪು ಹಸುವಿನ ಹಾಲು, ಮೊಸರು, ತುಪ್ಪ ಇವುಗಳೂ, ಹಲಸಿನಹಣ್ಣು, ಮಾವಿನಹಣ್ಣು, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಬೇರಿಗೆ, ಶುಂಠಿ, ಹುಣಸೀಹಣ್ಣು, ಬಾಳೇಹಣ್ಣು ಲವಲೇಫಲ ()ನೆಲ್ಲೇಕಾಯಿ, ಬೆಲ್ಲ ಹೊರತು ಮಿಕ್ಕ ಕಬ್ಬಿನಲ್ಲಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳು [ಸಕ್ಕರೆಗಳು] ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸದಿರುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು [ಅರ್ಥಾತ್ ಫೃತದ್ರವ್ಯಗಳು] ಇವುಗಳು ಹವಿದ್ರ್ಯವ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ಕೆಲವುಕಡೆ ಆಕಳ ಮಜ್ಜೆಗೆಯೂ, ಎಮ್ಮೆಯ ತುಪ್ಪವೂ ಹವಿದ್ರ್ಯವ್ಯಗಳಾಗಿ ಎಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ವ್ರತವಿಧಿಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೇಳದಿರುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮಾತಾ*ದಿ ಪರಿಮಾಣ ಉಳ್ಳ ಚಿನ್ನದ ಅಥವಾ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಹೋಮಕ್ಕೆ ದ್ರವ್ಯವು ಹೇಳಲ್ಪಡದಿದ್ದರೆ ಅಜ್ಞದಿಂದ ಹೋಮವು. ದೇವತೆಯನ್ನು ಹೇಳದಿರುವಾಗ ಪ್ರಜಾಪತಿ ದೇವತೆಯನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು. ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳದಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಹೋಮ ಮಾಡಬೇಕು. ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೇಳದಿದ್ದರೆ, ನೂರೆಂಟಾಗಲೀ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟಾಗಲೀ ಎಂಟಾಗಲೀ ಹೋಮದ ಸಂಖ್ಯೆಯಾಗಿರುತ್ತೆ. ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಉದ್ಯಾಪನೆಯನ್ನು ಹೇಳದೇ ಇರುವಾಗ ಗೋವನ್ನಾಗಲೀ ಹಿರಣ್ಯವನ್ನಾಗಲೀ

• ಆರು ಗುಂದಿಯ ತೂಕಕ್ಕೆ ಮಾಷವೆಂದು ಹೆಸರು.

ದಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಸಾಂಗವಾಯಿತೆಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹೇಳಿದರೆ, ಪ್ರತವು ಸಾಂಗವಾಗುವದು. ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸಂತರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು. ಇದು ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ ಹಿಡಿದ ಪ್ರತವನ್ನು ಬಿಡುವದರಲ್ಲಿ ಚಂಡಾಲಸಮಾನತ್ವವು. ಪ್ರತವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಎಥವೆಯರು ನಾನಾ ಬಣ್ಣದ ಆಧವಾ ಕೆಂಪೇಮೊದಲಾದ ಬಣ್ಣದ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಬಾರದು. ಬಿಳಿ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನೇ ಉಡಬೇಕು.

ವ್ರತಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೂತಕಾದಿಗಳು ಬಂದರೆ ನಿರ್ಣಯ.

ಹಿಡಿದ ವ್ರತಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೂತಕಾದಿಗಳು ಬಂದರೂ ಸ್ತ್ರೀಯರಾಗಿದ್ದರೆ ರಜಸ್ವಲೆಯರಾಗಿದ್ದರೂ, ಜ್ವರವೇ ಮೊದಲಾದ ರೋಗಗಳು ಬಂದಿದ್ದರೂ, ಶರೀರಸಂಬಂಧಗಳಾದ ನಿಯಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಾನೇ ಮಾಡಬೇಕು. ವೂಜಿಯೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇತರರ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಹೊಸದಾಗಿ ವ್ರತಾರಂಭವು ಮಾತ್ರ ಸೂತಕಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡದು.

“ಕಾಮ್ಯೇ ಪ್ರತಿನಿಧಿನಾಕಸ್ತಿ ನಿತ್ಯೇ ನೈಮಿತ್ತಿಕೇಚಸಃ ||

ಕಾಮ್ಯೇತ್ಯಕ್ತಮಾದೂರ್ಧ್ವಕಂಕೇಚಿತ್ ಪ್ರತಿನಿಧಿಂ ವಿದಃ || ”

ಕಾಮ್ಯಕರ್ವಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯು ಇಲ್ಲ. ಆದು ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳಿಗೇ ಸರಿ. ಕಾಯೋಳೇಪಕ್ರಮಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಸೂತಕಾದಿಗಳು ಬಂದರೆ ಆಗ ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯು ಉಂಟೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ನಸ್ಯಾತ್ಪ್ರತಿನಿಧಿಮಾಂತ್ರಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಗ್ನಿ ಕರ್ಮಸು ||

ನಾಪಿಪ್ರತಿನಿಧಾತವ್ಯಂ ನಿಷಿದ್ಧಂ ವಸ್ತು ಕುತ್ರಚಿತ್ ||

ಮೇತ್ರಕ್ಕೂ, ಗಂಡನಿಗೂ, ದೇವತೆಗೂ, ಅಗ್ನಿಗೂ, ಕರ್ಮಕ್ಕೂ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯು ಇಲ್ಲ. ನಿಷಿದ್ಧವಾದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬಾರದು.

ಉಪವಾಸ, ವಾರಣೆ, ಏಕಭಕ್ತಾದಿಗಳು ಒಂದೇ ದಿನದಲ್ಲಿ ಬಂದೊದಗಿದರೆ ನಿರ್ಣಯ:—

ಪ್ರತವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಒಂದು ದಿವಸದಲ್ಲಿಯೇ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದೊದಗಿದರೆ, ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದ ದಾಸ ಹೋಮಾದಿಗಳನ್ನು

ಕ್ರಮವಾಗಿ ನಡಿಸಬೇಕು.

ಪರಸ್ಪರ ಎರಡು ಗಳಾದ ನಕ್ಷಾಭೋಜನವೂ, ಉಪವಾಸವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳೂ ಬಂದೊದಗಿದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ತಾನೇ ಮಾಡಿ ಉಳಿದವುಗಳನ್ನು ಹೊಡತಿ, ಮಗ ಇವರ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಚತುರ್ದಶಿ, ಅಷ್ಟಮಿಯೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಗಲು ಭೋಜನ ನಿಷೇಧವೂ, ಬೇರೆಂದು ವ್ರತದ ಪಾರಣೆಯೂ ಸಹಾ ಏಕದಾ ವ್ರಾಪ್ತವಾದರೆ, ಚತುರ್ದಶಿಯೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ದಿನಾ ಭೋಜನವು ನಿಷೇಧವು. ಆಶೆಯಿಂದ ಮಾಡುವ ಭೋಜನ ಪರವಾದ್ದರಿಂದಲೂ, ಪಾರಣೆಯು ವಿಧಿವ್ರಾಪ್ತವಾದುದರಿಂದಲೂ ಆ ದಿನ ಊಟವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆಯೇ ಭಾನುವಾರವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಕಷ್ಟ ಚತುರ್ಥಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ವ್ರತವು ಬಂದಲ್ಲಿ ಆ ರಾತ್ರಿ ರಾತ್ರಿ ಊಟವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಷ್ಟಮಿಯೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಹಗಲು ಭೋಜನ ನಿಷೇಧವೂ ಭಾನುವಾರಾದಿ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ರಾತ್ರಿ ಭೋಜನ ನಿಷೇಧವೂ ಒದಗಿದರೆ, ಆ ದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಆರ್ಥವಾಗುವದು. ಪುನಃವಂತನಾದ ಗೃಹಸ್ಥನಿಗೆ ಸಂಕ್ರಮಣ ನಿಮಿತ್ತವಾದ ಉಪವಾಸ ನಿಷೇಧವೂ ಅಷ್ಟಮ್ಯಾದಿ ನಿಮಿತ್ತವಾದ ಭೋಜನ ನಿಷೇಧವೂ ಯಾವತ್ತಾದರೂ ಒದಗಿದರೆ, ಆ ದಿನ ಏನಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಉಪಹಾರಮಾಡಿ ಉಪವಾಸವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಚಾಂದ್ರಾಯಣವ್ರತದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಏಕಾದಶಿಯೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಬಂದರೆ ಆಗ ವ್ರತೋಕ್ತಗ್ರಾಸ ಸಂಖ್ಯಾನಿಯ ಮಾನುಸಾರ ಊಟವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕು; ಅಂದರೆ ಆ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ತುತ್ತುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿರುತ್ತೋ, ಅಷ್ಟು ತುತ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕು. ಕೃಥ್ರಾದಿ ವ್ರತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೀಗೆಯೇ ನಡಿಸಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಯುವದು. ಇದರಂತೆಯೇ ಒಂದು ದಿವಸ ಉಪವಾಸ ಮಾರನೆಯ ದಿವಸ ಪಾರಣೆ ಎಂಬ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ [ಧಾರಣೆ ಪಾರಣೆ] ಏಕಾದಶಿಯ ದಿವಸ ಪಾರಣೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಲ್ಲಿ ಪಾರಣೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಜಲದಿಂದ ಮುಗಿಸಿ, ಉಪವಾಸವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆಯೇ ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಸೋಪವಾಸ, ಶ್ರಾದ್ಧ, ಪ್ರದೋಷ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಪಾರಣೆಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವು ಬಂದರೆ ಆಗ ಉದಕದಿಂದ ಪಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡ

ಬೇಕು. ಏಕಾದಶಿಯೇ ವೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ರಮಣವು ಬಂದಾಗ ಪುತ್ರವಂತನಾದ ಗೃಹಸ್ಥನಿಗೆ ಸಂಕ್ರಮಣನಿಮಿತ್ತಕವಾದ ಉಪವಾಸನಿಷೇಧವೂ ಏಕಾದಶಿನಿಮಿತ್ತಕವಾದ ಉಪವಾಸವೂ ಬಂದೊದಗುವವು. ಆಗ ನೀರನ್ನಾಗಲಿ, ಗೆಡ್ಡೆ-ಗೆಣಸುಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಹಾಲನ್ನಾಗಲಿ, ಆಹಾರವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಎರಡು ಉಪವಾಸಗಳಾಗಲೀ, ಎರಡು ನಕ್ಷತ್ರಗಳಾಗಲೀ ಎರಡು ಏಕಭಕ್ತಗಳಾಗಲೀ ಒಂದೇ ದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದರೆ, ಆಗ “ಅಮುಕೋಪವಾಸಂ ಅಮುಕೋಪವಾಸಂಚೋಭಯಂ ತಂತ್ರೇಣ ಕರಿಸ್ಯೆ” ಈ (ವ್ರತ) ಸಂಬಂಧವಾದ ಉಪವಾಸ ಈ (ವ್ರತ) ಸಂಬಂಧವಾದ ಉಪವಾಸ ಇವೆರಡನ್ನು ಒಟ್ಟಾಗಿಯೇ ಸೇರಿಸಿ, ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿ ಉಪವಾಸ-ವಿಚಾರ-ಹೋಮಾದಿಗುನ್ನು ಒಟ್ಟಾಗಿಯೇ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಎಂದಾದರೂ ಉಪವಾಸ ಮತ್ತು ಏಕಭಕ್ತಗಳು ಒಂದೇದಿವಸದಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದರೆ, ಆ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ತಿಥಿಗಳು ಎರಡು ಇರುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಗಣಿಕಾಲವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಒಂದನ್ನು ಹಿಂದಿನ ತಿಥಿಮುಲ್ತಿಯೂ, ಎರಡನೆಯದನ್ನು ಮುಕ್ಯ ತಿಥಿಯುಲ್ತಿಯೂ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ತಿಥಿಯು ಅಬಿಂಚಲವಾಗಿದ್ದರೆ, ತಾನು ಒಂದನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮತ್ತೊಂದನ್ನು ಮಗನೇ ವೊದಲಾದವರಿಂದ ಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಹೀಗೆಯೇ ‘ಕಾಮ್ಯಂ ನಿಶ್ಯಸ್ಯ ಬಾಧಕಂ’ ಕಾಮ್ಯವು ನಿಶ್ಯಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವಾಗಿರುತ್ತಿ, ಎಂಬಿವೇ ವೊದಲಾದ ವಾಕ್ಯಗಳು ಇರುವದರಿಂದ ಕಾಮ್ಯನಿಶ್ಯಾದಿಗಳ ಒಲಾ-ಬಲಗಳನ್ನೂ, ಸಾಧಕ-ಬಾಧಕಗಳನ್ನೂ, ಸಂಭವಾಸಂಭವಗಳನ್ನೂ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಹೇಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬವದನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡಿ ಊಹಿಸಿ ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥವೆ ಎಂಬ ಅರಸೆಯ ಉದ್ವೇಗವು ಮುಗಿದುದು.

[೯]

ಪಾಡ್ಯವೇ ಮೊದಲಾದ ತಿಥಿಗಳ ನಿರ್ಣಯ. ಅದರಲ್ಲಿ
ಪಾಡ್ಯದ ನಿರ್ಣಯ.

ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಪಾಡ್ಯವು ಅಸರಾಹ್ನವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಪೂಜಾವ್ರತಾ
ದಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಮಾವಾಸ್ಯಾ ವೇಧೆಯುಳ್ಳದ್ದನ್ನೇ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.
ಸಾಯಾಹ್ನವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿದ್ದರೂ ಸೂರ್ಯವಿಧವನ್ನೇ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಮಾಧ
ವಾಚಾರ್ಯರ ಮತವು. ಹಾಗಿದ್ದರೆ ದ್ವಿತೀಯಾ ಯುಕ್ತವಾದದ್ದನ್ನೇ
ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಬಹುಳ ಪಾಡ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲಾ ದ್ವಿತೀಯಾ ಯುಕ್ತವಾದ
ದ್ದನ್ನೇ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಉಪವಾಸ ವಿಷಯದಲ್ಲಾದರೆ ಎರಡು ಪಕ್ಷ
ಗಳ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ಸೂರ್ಯ ವಿಧವಾದದ್ದನ್ನೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.
ಅಸರಾಹ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಾದ ಪಾಡ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಬೇಕಾದ ಉಪವಾ
ಸಾದಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಬೇಕಷ್ಟೇ? ಸಂಕಲ್ಪ
ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಾಡ್ಯವೇ ಮೊದಲಾದ ತಿಥಿಯು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪಾಡ್ಯ
ವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೇ ಹೊರತು ಅಮಾವಾಸ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು
ಹೇಳಕೂಡದು. ಹೀಗೆಯೇ “ಉಪೋಷ್ಯಾ ದ್ವಾದಶೀ ಶುದ್ಧಾ” ‘ಶುದ್ಧ
ವಾದ ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು’ ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ
ಯೂ, ಏಕಾದಶೀವ್ರತ ನಿಮಿತ್ತವಾದ ಸಂಕಲ್ಪ, ಮೂಜೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳ
ಲ್ಲಿ ‘ಏಕಾದಶೀ’ ಎಂತ ಹೇಳಬೇಕೇ ಹೊರತು ‘ದ್ವಾದಶಿ’ ಎಂತ ಹೇಳಕೂ
ಡದು. ಆದರೆ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ, ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ ಇತ್ಯಾದಿ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ
ಆಯಾಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳ ದ್ವಾದಶ್ಯಾದಿ ತಿಥಿಯನ್ನೇ ಹೇಳಬೇ
ಕೆಂದು ನನ್ನ (ಅಂದರೆ ಧರ್ಮಸಿಂಧುಕಾರನ) ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಸಂಕಲ್ಪ
ಮಾಡುವುದೂ ಕೂಡ ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಉಷಃಕಾಲದಲ್ಲಿಯಾ
ಗಲೀ, ಸೂರ್ಯೋದಯಾನಂತರ ಪ್ರಾತಃಕಾಲವೆಂಬ ಆರು ಗಳಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ
ಮೊದಲಿನ ನಾಲ್ಕು ಗಳಿಗೆಗಳೊಳಗಾಗಿಯಾಗಲೀ ಪ್ರತಸ್ತವಾಗಿರುತ್ತೆ. ಮೂರ
ನೆಯ ಮುಹೂರ್ತವಾದ ಕೊನೆಯ ಎರಡು ಗಳಿಗೆಗಳು ನಿಷಿದ್ಧಗಳಾಗಿವೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರತಿಪನ್ನಿರ್ಣಯವೆಂಬ ಏಳನೆಯ ಉದ್ದೇಶವು ಮುಗಿದುದು.

[೧೦]

ದ್ವಿತೀಯಾ ನಿರ್ಣಯ.

ಬಿದಿಗೆಯನ್ನು ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತದಿಗೆಯ ವೇಧೆಯುಳ್ಳದ್ದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿಯಾದರೆ ಅಹಾರ್ಯಮಾಣವನ್ನು ಎರಡುಭಾಗ ಮಾಡಿ ಒಳವಾಣ್ಣವೆಂಬ ಮೊದಲನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಇದ್ದರೆ ಪಾಡ್ಯದ ವೇಧೆಯುಳ್ಳದ್ದನ್ನೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು; ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ. ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ತದಿಗೆ ವೇಧೆಯುಳ್ಳದ್ದನ್ನೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ದ್ವಿತೀಯಾ ನಿರ್ಣಯವೆಂಬ ಎಂಟನೆಯ ಉದ್ದೇಶವು ಮುಗಿದುದು.

[೧೧]

ತೃತೀಯಾ ನಿರ್ಣಯ.

ರಂಭಾವ್ರತದಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯಾವೇಧೆಯುಳ್ಳ ತೃತೀಯ(ತದಿಗೆ)ಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಇತರ ವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದಿಗೆಯು ಮೂರು ಮುಹೂರ್ತ (ಆರು ಗಳಿಗೆ) ನಿಂದೂ, ಅದರ ಮೇಲೆ ತದಿಗೆಯು ಬಂದಿದ್ದರೆ, ಬಿದಿಗೆಯ ವೇಧೆಯುಳ್ಳ ಆ ದಿನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಾರನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ತದಿಗೆಯು ಆರು ಗಳಿಗೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಆ ಪರದಿನವನ್ನೇ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಹಿಂದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿ ಬಿದಿಗೆಯು ಆರು ಗಳಿಗೆಗಿಂತ ಕಮ್ಮಿಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಪರದಿನದಲ್ಲಿ ತದಿಗೆಯು ಆರು ಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲದೇ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಆಗ ಬಿದಿಗೆ ವೇಧೆಯುಳ್ಳ ಹಿಂದಿನದಿನವನ್ನೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಹಿಂದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿ ಬಿದಿಗೆಯು ಆರುಗಳಿಗೆ ಇದ್ದು, ಮಾರನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ತದಿಗೆಯು ಆರು ಗಳಿಗೆಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಮಾರನೆಯ ದಿನವನ್ನೇ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಆದರೆ ಗೌರೀವ್ರತದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಲಾಕಾಷ್ಠಾದಿ ಅಲ್ಪಕಾಲದ ಬಿದಿಗೆ ವೇಧೆ ಇದ್ದರೂ ಆ ತದಿಗೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪರದಿನದಲ್ಲಿ ತದಿಗೆಯು ಕಲಾಕಾಷ್ಠಾದಿ ಅಲ್ಪಕಾಲವಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಯಾವತ್ತಾದರೂ ತಿಥಿಯ ಕ್ಷಯದಿಂದ ಪರದಿನದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಥಿಯುಕ್ತವಾದ ತದಿಗೆಯು ಶಿಕ್ವದೇ ಇದ್ದು, ಪೂರ್ವದಿನದಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯಾವೇಧೆಯು ತಪ್ಪದೆಯೂ ಇದ್ದರೆ, ಆಗ ದ್ವಿತೀಯಾವಿಧವಾದ ತದಿಗೆಯನ್ನೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ತಿಥಿಯ ವೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಹಿಂದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿ ತದಿಗೆಯು ಆರು

ವತ್ತು ಗಳಿಗೆಯಿದ್ದು ಮಾರನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗಳಿಗೆಯೇ ಮೊದಲಾಗಿ ಉಳಿದಿದ್ದರೆ ಆಗ ಹಿಂದಿನದಿನದಲ್ಲಿ ಅರವತ್ತು ಗಳಿಗೆಯುಳ್ಳ ಶುದ್ಧವಾದದ್ದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಚತುರ್ಥೀಯುಕ್ತವಾದದ್ದನ್ನೇ ಗೌರವ್ರತದಲ್ಲಿ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ತೃತೀಯಾನಿರ್ಣಯವೆಂಬ ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಉದ್ದೇಶವು ಮುಗಿದುದು.

[೧೨]

ಚತುರ್ಥೀ ನಿರ್ಣಯ.

ಗಣಪತಿಯ ವ್ರತವಲ್ಲದ ಇತರ ಉಪವಾಸಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಚಮಿಯುಕ್ತವಾದ ಚತುರ್ಥಿಯನ್ನು (ಚೌತಿ) ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಗೌರಿ ಮತ್ತು ಗಣಪತಿಯ ವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳ ಚೌತಿಯನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಪರದಿನದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಇದ್ದರೆ, ಅದನ್ನೇ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಎರಡು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಇದ್ದರೂ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಎರಡು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಮವಾಗಿಯಾಗಲೀ, ವಿಷಮವಾಗಿಯಾಗಲೀ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಏಕದೇಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇದ್ದರೂ ಕೂಡ ತೃತೀಯಾ ಯೋಗವು ಮುಖ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಹಿಂದಿನ ದಿನವನ್ನೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ನಾಗವ್ರತದಲ್ಲಿಯೇ ಅಂದರೆ ಚೌತಿಯು ಪೂರ್ವ ದಿನದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದ್ದರೆ, ಪೂರ್ವದಿನವನ್ನೇ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇರೋಣ, ಇಲ್ಲದೇ ಇರೋಣ, ಸಮವಾಗಿಯಾಗಲೀ, ವಿಷಮವಾಗಿಯಾಗಲೀ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಏಕದೇಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇರೋಣವೆಂಬ ಈ ಸಾಲ್ಕು ಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪಂಚಮಿಯುಕ್ತವಾದದ್ದನ್ನೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಸಂಕಷ್ಟ ಚತುರ್ಥಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಚಂದ್ರೋದಯಕಾಲಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳ ಚೌತಿಯನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಚಂದ್ರೋದಯ ಕಾಲಾವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಪರದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರೆ ಅದನ್ನೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಚಂದ್ರೋದಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ತದಿಗಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ದಿನವನ್ನೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಎರಡು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಚಂದ್ರೋದಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆಗ ಪರದಿನವದ ಚೌತಿಯನ್ನೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಚತುರ್ಥೀನಿರ್ಣಯವೆಂಬ ಹತ್ತನೆಯ ಉದ್ದೇಶವು ಮುಗಿದುದು.

[೧೩]

ಪಂಚಮೀ ನಿರ್ಣಯ.

ಕರ್ಮಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಮಿಯನ್ನು ಉಭಯಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಚತುರ್ಥಿಯ ವೇಧೆಯುಳ್ಳದ್ದನ್ನೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು; ಆದರೆ ಸ್ಕಂದೇಶವಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಕವ್ರತದಲ್ಲಿಯೂ ಷಷ್ಠೀವಿದ್ಯವಾದ ಪಂಚಮಿಯನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಪರದಿವಸದಲ್ಲಿ ಪಂಚಮಿಯು ಮೂರು ಮೂರು ತೃಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದು, ಹಿಂದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮೂರು ತೃಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆಯಾದ ಚೌತೀವೇಧೆಯು ಇದ್ದರೆ, ಹಿಂದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಚೌತೀವೇಧೆಯು ಮೂರು ಮೂರು ತೃಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದರೆ, ಮೂರನೆಯ ದಿನ ಪಂಚಮಿಯು ಎರಡು ಮೂರು ತೃಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆಯಾದ ಪರದಿನವನ್ನೇ ಅಂಗೀಕರಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಪಂಚಮೀನಿರ್ಣಯವೆಂಬ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಉದ್ದೇಶವು ಮುಗಿದುದು.

[೧೪]

ಷಷ್ಠೀ ನಿರ್ಣಯವು.

ಸ್ಕಂದವ್ರತದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವವಿದ್ಯವಾದ ಷಷ್ಠಿಯನ್ನೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಇತರ ವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ಪರವಿದ್ಯವಾದದ್ದನ್ನೇ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಹಿಂದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿ ಪಂಚಮಿಯು ಆರು ಮೂರು ತೃಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಆಗಬಹುದು. ಷಷ್ಠಿಯಾಗಲೀ, ಸಪ್ತಮಿಯಾಗಲೀ ಭಾನು ವಾರದಲ್ಲಿ ಬಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪದ್ಮಕಯೋಗವೆಂದು ಹೆಸರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಷಷ್ಠೀನಿರ್ಣಯವೆಂಬ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಉದ್ದೇಶವು ಮುಗಿದುದು.

[೧೫]

ಸಪ್ತಮೀ ನಿರ್ಣಯವು.

ಸಪ್ತಮಿಯು ಕರ್ಮಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಷಷ್ಠಿಯುಕ್ತವಾದದ್ದೇ ಆಗಬೇಕು. ಯಾವತ್ತಾದರೂ ಪೂರ್ವ ದಿನದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತ

ಕಾಲಪರ್ಯಂತವಾಗಿಯೂ ಪಕ್ಷಿಯು ಇದ್ದು, ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಿಯುಕ್ತವಾದ ಸಪ್ತಮಿಯು ಸಿಕ್ಕದೇ ಹೋಗಿ ಮಾರನೆಯ ದಿವಸ ಅಷ್ಟಮಿ ವೇದಿಯೂ ಇದ್ದರೆ, ಯತ್ನವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಪರದಿನದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಮಿ ಯುಕ್ತವಾದ ಸಪ್ತಮಿಯನ್ನೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಇದರಂತೆಯೇ ಮಿಕ್ಕತಿಥಿಗಳ ನಿರ್ಣಯವನ್ನೂ ಉಹಿಸಿ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸಪ್ತಮಿನಿರ್ಣಯವೆಂಬ ಹದಿಮೂರನೆಯ ಉದ್ದೇಶವು ಮುಗಿದುದು.

[೧೬]

ಅಷ್ಟಮೀ ನಿರ್ಣಯ.

ವ್ರತಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನವಮೀಯುತವಾದ ಅಷ್ಟಮಿಯನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸಪ್ತಮೀಯುತವಾದ ಅಷ್ಟಮಿಯನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಮಿತಿತನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಶಿವೋತ್ಸವ ಶಕ್ರೋತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ನವಮೀಯುಕ್ತವಾದದ್ದನ್ನೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ವೊದಲು ಗೊಂಡು ಅಪರಾಹ್ನ ಪೂರ್ತಿಯಾಗುವದರೊಳಗಾಗಿ ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತ ಮಾತ್ರವಾದರೂ ಅಷ್ಟಮಿಸಂಬಂಧವು ಉಂಟಾದಲ್ಲಿ ಅದು ಗ್ರಾಹ್ಯವಾದ ಬುಧಾಷ್ಟಮಿಯಾಗಿರುತ್ತೆ. ಸಾಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿಯೂ, ಚೈತ್ರಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರಾವಣವೇ ವೊದಲಾದ ನಾಲ್ಕು ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಬುಧವಾರಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟಮೀ ಸಂಬಂಧವು ಉಂಟಾದರೂ ಅದು ಬುಧಾಷ್ಟಮಿಯೆಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸಕೂಡದು. ಕೆಲವರು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಕಾಲಭೈರವನ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಉಪವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗಶಿರ ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮಿಯಲ್ಲಿ ಭೈರವ ಜಯಂತಿಯಾದ ಕಾರಣ ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುವದು ಯುಕ್ತವಾದುದರಿಂದ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನವ್ಯಾಪ್ತಿಯಾಳ್ಳ ಅಷ್ಟಮಿಯನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಇದ್ದರೆ ಹಿಂದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಪ್ರದೋಷಕಾಲಕ್ಕೆ

ವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೌಸ್ತುಭಕಾರರು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಎರಡುದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರದೋಷಕಾಲ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿದ್ದಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೂ ಎರೋದ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವದಕ್ಕಾಗಿ ಪರದಿನವನ್ನೇ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಹಿಂದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿ ಪ್ರದೋಷಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರಪರದಿನದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ವ್ಯಾಪ್ತಿಇದ್ದಲ್ಲಿ ಆಗ ಬಹುಜನ ಶಿಷ್ಯರ ಆಚರಣೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರದೋಷವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳ ಹಿಂದಿನ ದಿನವನ್ನೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಅಲ್ಲದೆ “ಅರ್ಕವನ್ಯಾದ್ವಯೇರಾತ್ರೌ ಚತುರ್ದಶ್ಯಷ್ಟಮೀ ದಿವಾ”||ಭಾನುವಾರ, ಪೂರ್ಣಿಮಾ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಚತುರ್ದಶಿ ಅಷ್ಟಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಗಲಿನಲ್ಲಿಯೂ (ಭೋಜನವು ನಿಸಿದದ್ದರಿಂದ.) ಎಂಬ ವಚನದಿಂದ ಊಟ ಮಾಡುವದನ್ನು ಬಿಡಬೇಕೆಂಬುದೊಂದೂ ಹೊರತು. ಅಲ್ಲಿ ಸುತ್ತವ ನ್ನತವೂ ಇಲ್ಲ. “ನಿಷೇಧಸ್ತು ನಿವೃತ್ತಾನ್ಯತ್ತಾ ಕಾಲಮಾತ್ರಮಪೇಕ್ಷತೆ” ‘ನಿವೃತ್ತಿ ಎಂಬ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ ನಿಷೇಧ ಶಬ್ದವು ಕಾಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವದು’ ಎಂಬ ವಚನದಿಂದ ಭೋಜನಕಾಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳ ಅಷ್ಟಮಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನವಮಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಸಪ್ತಮಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಊಟಮಾಡಬಹುದೆಂತ ತೋರುತ್ತೆ. ಇದು ಯುಕ್ತವೋ, ಅಯುಕ್ತವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರು ವಿಚಾರಿಸಬೇಕು. (ಎಂದು ಧರ್ಮಸಿಂಧುಕಾರರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ.)

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಅಷ್ಟಮೀನಿರ್ಣಯವೆಂಬ ೧೪ನೆಯ ಉದ್ದೇಶವು ಮುಗಿದುದು.

[೧೭] ನವಮೀ ನಿರ್ಣಯ.

ಎಲ್ಲಾ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ, ಅಷ್ಟಮೀ ಯುತವಾದ ನವಮಿಯನ್ನೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ನವಮೀನಿರ್ಣಯವೆಂಬ ೧೫ನೆಯ ಉದ್ದೇಶವು.

[೧೮] ದಶಮೀ ನಿರ್ಣಯ.

ಉಪವಾಸಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ನವಮೀ ಯುಕ್ತವಾದ ದಶಮಿಯನ್ನೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ನವಮಿ ಯುಕ್ತವಾದದ್ದು ದೊರೆಯದೇ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಎಕಾದಶೀ ವಿದ್ಧವಾದದ್ದನ್ನೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬಹುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ದಶಮೀನಿರ್ಣಯವೆಂಬ ೧೬ನೆಯ ಉದ್ದೇಶವು ಮುಗಿದುದು.

[೧೯]

ಏಕಾದಶೀ ನಿರ್ಣಯ.

ಏಕಾದಶಿಯ ಉಪವಾಸವು, 'ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡಬಾರದೆ'ಂಬ ನಿಷೇಧವಾಲನಾತ್ಮಕವೆಂತಲೂ, ವ್ರತರೂಪವಾದದ್ದೆಂತಲೂ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿರುತ್ತೆ. ಮೊದಲನೆಯದರಲ್ಲಿ ಪುತ್ರವಂತನಾದ ಗೃಹಸ್ಥನಿಗೂ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸಹಾ ಅಧಿಕಾರವಿರುತ್ತೆ. ವ್ರತರೂಪವಾದ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪುತ್ರವಂತರೂ ಗೃಹಸ್ಥರೂ ಕೂಡ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಾರದು. ಆದರೆ 'ಏಕಾದಶೀವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ'ಂದು ಮಂತ್ರವತ್ತಾಗಿ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡದೆ ಅನ್ನವನ್ನು ಊಟ ಮಾಡುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾದ ನಿಯಮದಿಂದಿರಬೇಕು. ತಿಥಿಯು ಕ್ಷಯವಾದಾಗ ಶುಕ್ಲೈಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೀಗೆಯೇ ಎಂದು ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಶಯನೈಕಾದಶಿಗೂ (ಅಪಾರ್ಥ ಶು||೧೦) ಬೋಧನೈಕಾದಶಿಗೂ (ಕಾರ್ತಿಕ ಶು||೧೧) ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಪುತ್ರವಂತರಾದ ಗೃಹಸ್ಥರೇ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲರಿಗೂ ಉಪವಾಸ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವಿರುತ್ತೆ. ಎಷ್ಟು ವಿನ ಸಾಯುಜ್ಯವು ಲಭಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ಆಯುಷ್ಯವು ಹೆಚ್ಚಾಗಬೇಕೆಂದೂ, ಮಕ್ಕಳಾಗಬೇಕೆಂದೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವರು ಕಾಮ್ಯವಾಗಿ ಅಚರಿಸುವ ವ್ರತವನ್ನು ಎರಡು ಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ನಿಷೇಧವೂ ಇಲ್ಲ. ವೈಷ್ಣವಗೃಹಸ್ಥರಿಗೆ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕಾದದ್ದು ನಿಶ್ಚಯ. ಏಕಾದಶೀವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇ ಬಿಡುವದರಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯವಾಯ ಉಂಟೆಂದೂ, ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ವತ್ಸರ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಘನಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವದೆಂದೂ ತಿಳಿದು ಒರುವದರಿಂದ ಈ ವ್ರತವು ಶೈವ, ವೈಷ್ಣವ, ಸೌರ ಇವರೇ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲ ಮತದ ಜನರಿಗೂ ನಿಶ್ಚಯ, ಕಾಮ್ಯವೂ ಕೂಡ ಆದೆ. ಕೆಲವರು ಒಂದು ಮಾಹೂರ್ತವೇ ಮೊದಲಾದಷ್ಟು ಕಾಲಮಯ ಇದ್ದರೂ ಅದು 'ದಕ್ಷಮಿಯೇ' ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಊಟವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಶುಭವಾಗಿಯೂ, ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೂ ಇರುವ

ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಎರಡುದಿನಗಳೂ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ತಿಥಿ ಪಾಲನೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. (ಅನರೆ ದಶಮಿ ಘ. ೨-೦ ಉಪರಿ ಏಕಾ ದಶಿ ೫೭-೩೦, ಮಾರನೆಯ ದಿನ ದ್ವಾದಶಿ ೬೦-೦, ಆ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ದ್ವಾದಶಿ ೧-೦ ಹೀಗೆ ಇದ್ದರೆ, ದಶಮೀ ಯುಕ್ತವಾದ ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಉಟವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂತಲೂ ದ್ವಾದಶಿ ಇರುವ ಮುಂದಿನ ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂತಲೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.) ಇದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಎಂಟು ವರ್ಷ ನಯವಾದ ಮೇಲ್ಮೆ ಎಂಭತ್ತು ವರ್ಷಗಳು ತುಂಬುವವರಿಗೂ ಏಕಾದಶೀ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದರೆ ಎಂಭತ್ತು ವರ್ಷವಾದ ಮೇಲೂ ಮಾಡಬಹುದು.

ಗಂಡನುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರೀಯರು (ಸುಮಂಗಲೆಯರು) ಗಂಡನ ಅಥವಾ (ತಂದೆ ಯನುನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ) ತಂದೆಯ ಅಥವಾ ತತ್ಸಾನ್ನೀಯರ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ಉಪವಾಸವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಆ ವ್ರತವು ನಿಷ್ಫಲವಾಗುವದಲ್ಲದೆ, ಗಂಡನಿಗೆ ಆಯುಷ್ಯವು ಕ್ಷೀಣವಾಗುವದು; ಮತ್ತು ಆಕೆಗೆ ನರಕಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಆಗುವದು. ಉಪವಾಸ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಅಶಕ್ತರಾದವರು ಮಾತ್ರ “ನಕ್ತಂ ಹವಿಷ್ಯಾನ್ನ, ಮನಾದನಂವಾ, ಫಲಂ, ತಿಲಾಃ, ಕ್ಷೀರ, ಮ ಥಾಂಬು, ಚಾಚ್ಛಂ || ಯಶ್ಚಂಚ ಗವ್ಯಂ, ಯದಿಚಾಪಿವಾಯುಃ, ಪ್ರಶಸ್ತ ಮತ್ರೋತ್ತರ ಮುತ್ತರಂಚ||” ‘ನಕ್ತಭೀಚನವೂ, ಅನ್ನ ವಲ್ಲದ ಹವಿದ್ರಾ ವ್ಯವೂ, ಹಣ್ಣು, ಎಳ್ಳು, ಹುಲು, ನೀರು, ತೆಪ್ಪ, ಪಂಚಗವ್ಯ, ವಾಯು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಮುಂದಿನವುಗಳು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದವುಗಳೆಂಬ ಈ ಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಯ ತಾರತಮ್ಯಾನುಸಾರ ಯಾವದಾದರೊಂದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು ನಡಿಸಬೇಕೇ ಹೊರತು ಬಿಡಕೂಡದು. ಪ್ರಮಾ ದಾದಿಗಳಿಂದ ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡದೆ ತಪ್ಪಿದರೆ ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿಯಾದರೂ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟಲ್ಲಿ ಯಾವಮಧ್ಯವೆಂಬ ಚಾಂದ್ರಾಯಣವನ್ನು ಮಾಡುವದು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವು. ನಾಸ್ತಿಕತ್ವದಿಂದ ಬಿಟ್ಟರೆ ಪಿಸೀಲಿಕಾಮಧ್ಯವೆಂಬ ಚಾಂದ್ರಾಯಣವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅಶಕ್ತರಾದ ಗಂಡ, ತಂದೆ ಇವರೇ ವೊದಲಾದವರಿಗೋಸ್ಕರವಾಗಿ ಹೆಂಡತಿ, ಮಗ, ಅಕ್ಕ ತಂಗಿಯರು, ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರು

ಇವರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಏಕಾದಶೀ ವ್ರತವನ್ನು ನಡೆಸುವದರಲ್ಲಿ ನೂರು ಯಜ್ಞ ಮಾಡಿದಷ್ಟು ಪುಣ್ಯ ಉಂಟು.

ಏಕಾದಶೀವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ದಿನ ನಿರ್ಣಯ.

ಈ ವ್ರತಾಧಿಕಾರವುಳ್ಳವರು ಮೈಷ್ಣವರೆಂತಲೂ, ಸ್ಮಾರ್ತರೆಂತಲೂ, ಎಂಟು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರು ಎಷ್ಟುಸಂಬಂಧವಾದ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಆ ಲಾಂಛನಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತರಾಗಿರುವರೋ ಅವರು ಮೈಷ್ಣವರೆಂತಲೂ, ಈ ವಿಧವಾದ ಎಷ್ಟು ದೀಕ್ಷಾ ಲಾಂಛನಗಳೇನೂ ಇಲ್ಲದವರು ಸ್ಮಾರ್ತರೆಂತಲೂ ಮಹಾನಿಬಂಧನಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ ಆದರೆ 'ಮೈಷ್ಣವತ್ವ ಸ್ಮಾರ್ತತ್ವಗಳು ಅವರವರ ವಂಶಚಾರಂಶರ್ಯವಾಗಿ ನಡೆದು ಬಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ, ಎಂದು ಜೊಡ್ಡವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ' ಎಂದು ನಿರ್ಣಯ ಸಿಂಧುವಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಇದೇ ಸಕಲ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಿಷ್ಠತರಿಗೃಹೀತವಾಗಿ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿದೆ.

ವೇಧೆಯು, ಅರುಣೋದಯಕಾಲಕ್ಕೆ ದಶಮೀವೇಧೆಯೆಂತಲೂ, ಸೂರ್ಯೋದಯಕಾಲಕ್ಕೆ ದಶಮೀವೇಧೆಯೆಂತಲೂ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿರುತ್ತೆ. ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ನಾಲ್ಕು ಘಳಿಗೆಯಕಾಲವು ಅರುಣೋದಯ ವೆನಿಸುವದು. ಸೂರ್ಯೋದಯವಂತೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಇದೆ (ಅಂದರೆ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ೬೦ ಘಳಿಗೆಯಾದೊಡನೆಯೇ ಮುಂದಿನ ದಿನದ ಸೂರ್ಯೋದಯವೆಂತ ತಿಳಿಯಬೇಕು.) ೨೨ಂದ ೫೬ ಘಳಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಸಳಿ ಮಾತ್ರ ದಶಮಿಯು ಇದ್ದರೂ ಅದು ಅರುಣೋದಯ ವೇಧೆಯಾಗುವದು. ಇದು ಮೈಷ್ಣವ ವಿಷಯವು. ಅರವತ್ತು ಗಳಿಗೆಗೆ ಆಗುವ ಸೂರ್ಯೋದಯಾನಂತರದಲ್ಲಿ ೧ ಸಳಿ ಮಾತ್ರ ದಶಮಿಯು ಇದ್ದರೂ ಅದು ಸೂರ್ಯೋದಯ ವೇಧೆಯಾಗುವದು. ಇದು ಸ್ಮಾರ್ತವಿಷಯವು. ಜ್ಯೋತಿಷ್ಕರ ವಿವಾದದಿಂದ (ಅಂದರೆ ಒಂದೊಂದು ಪಂಚಾಂಗದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದುಘಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದರಲ್ಲಿ) ವೇಧೆಯೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಸಂದೇಹವಾದರೆ,

“ಬಹು ವಾಕ್ಯ ವಿರೋಧೇನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಷು ವಿವಾದಿಷು ||

ಏಕಾದಶೀಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ದ್ವಾದಶೀಂ ಸಮುಪೋಷಯೇತ್ || ”

ಒಂದು ವಾಕ್ಯಗಳು (ಪಂಚಾಂಗಗಳ ಸಿದ್ಧಾಂತ ವಾಕ್ಯಗಳು) ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧಗಳಾಗಿವೆ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ವಿವಾದ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸಂಭವದಲ್ಲಿ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಂತೆ ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಶುದ್ಧವೆಂತಲೂ, ವಿದ್ಧವೆಂತಲೂ ಎರಡು ಭೇದಗಳಿವೆ.

ಮೈಷ್ಣವಭಾಗವತ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಏಕಾದಶಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆ.

ಅರುಣೋದಯಕ್ಕೆ ದಶಮೀವೇಧಿಯುಳ್ಳದ್ದು, ವಿದ್ಧೈಕಾದಶಿಯು, ಮೈಷ್ಣವರು ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಅರುಣೋದಯಕ್ಕೆ ದಶಮೀವೇಧಿಯಿಲ್ಲದೇ ಇರುವುದು ಶುದ್ಧೈಕಾದಶಿಯು. ಈ ಶುದ್ಧೈಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿ (೧) ಏಕಾದಶಿ ಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವದೆಂದೂ, (೨) ದ್ವಾದಶಿ ಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವದೆಂದೂ (೩) ಎರಡೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವದೆಂದೂ (೪) ಎರಡೂ ಕೆಚ್ಚಾಗಿ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವದೆಂದೂ ನಾಲ್ಕು ಭೇದಗಳಿವೆ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವದೆಂದರೆ ಸೂರ್ಯೋದಯಾನಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವದೆಂದರೆ ಅರ್ಧವು. ಉದಾಹರಣೆ—ದಶಮಿ ೫೫-೦, ಏಕಾದಶಿ ೬೦-೧, ದ್ವಾದಶಿ ಕ್ಷಯದಿಂದ ೫೮. ಇದು ಏಕಾದಶೀ ಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ಶುದ್ಧೈಕಾದಶಿಯು ಇದರಲ್ಲಿ ಮೈಷ್ಣವರು ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಸ್ಮಾರ್ತಗೃಹಸ್ಥರು ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ದಶಮಿ ೫೫-೦, ಏಕಾದಶಿ ೫೮-೦, ದ್ವಾದಶಿ ೬೦-೧ ಇದು ದ್ವಾದಶೀ ಮಾತ್ರ ಅಧಿಕವಾದ ಶುದ್ಧೈಕಾದಶಿಯು. ಇಲ್ಲಿ ಮೈಷ್ಣವರು ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಸ್ಮಾರ್ತಗೃಹಸ್ಥರು ಹಿಂದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ದಶಮಿ ೫೫-೦, ಏಕಾದಶಿ ೬೦-೧, ದ್ವಾದಶಿ ೫-೦ ಇದು ಎರಡೂ ಅಧಿಕವಾದ ಶುದ್ಧೈಕಾದಶಿಯು. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೈಷ್ಣವರೂ ಸ್ಮಾರ್ತರೂ ಸಹ ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ದಶಮಿ ೫೫, ಏಕಾದಶಿ ೫೭-೦, ದ್ವಾದಶಿ ೫೮-೦ ಇದು ಎರಡೂ ಅಧಿಕವಾಗದ ಶುದ್ಧೈಕಾದಶಿಯು. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೈಷ್ಣವರೂ, ಸ್ಮಾರ್ತರೂ ಸಹ ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಎಂದು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಮೈಷ್ಣವೈಕಾದಶೀ ನಿರ್ಣಯವು.

ಸ್ಮಾರ್ತೈಕಾದಶೀ ನಿರ್ಣಯ.

ಇದು ಶುದ್ಧವೆಂತಲೂ, ಎಚ್ಚನೆಂತಲೂ ಎರಡೂ ಬಗೆಯಾಗಿದೆ. ಸೂರ್ಯೋದಯಕಾಲಕ್ಕೆ ದಶಮಿವೇಧೆಯುಳ್ಳದ್ದು ವಿದ್ವೈಕಾದಶಿಯು. ಹಾಗೆಲ್ಲದಿರುವದು ಶುದ್ಧೈಕಾದಶಿಯಾಗಿರುತ್ತೆ. ಇವೆರಡೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಹ್ಯಾಗೆಂದರೆ,

(೧) ಏಕಾದಶಿಯು ಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವದೆಂದೂ (೨) ದ್ವಾದಶಿಯು ಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವದೆಂದೂ (೩) ಎರಡೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇರುವದೆಂತಲೂ (೪) ಎರಡೂ ಹೆಚ್ಚಾಗದೆ ಇರುವದೆಂತಲೂ ಒಟ್ಟು ಎಂಟು ವಿಧವಾಗಿವೆ ಉದಾಹರಣೆಗಳು.

(೧) ದಶಮಿ ೫೮-೦, ಏಕಾದಶಿ ೬೦-೧, ದ್ವಾದಶಿ ಕ್ಷಯವಾದುದರಿಂದ ೫೮-೦ ಇದು ಏಕಾದಶಿಯು ಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ಶುದ್ಧೈಕಾದಶಿಯು.

(೨) ದಶಮಿ ೪-೦, ಏಕಾದಶಿ ೨-೦, ದ್ವಾದಶಿ ಕ್ಷಯವಾದುದರಿಂದ ೫೮-೦ ಇದು ಏಕಾದಶಿಯು ಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ವಿದ್ವೈಕಾದಶಿಯು.

ಇವೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಮಾರ್ತಗೃಹಸ್ಥರು ಹಿಂದಿನ ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಯತಿಗಳೂ, ನಿಷ್ಕಾಮರಾದ ಗೃಹಸ್ಥರೂ, ವಾನಪ್ರಸ್ಥರೂ, ವಿಧವೆಯರೂ, ವೈಷ್ಣವರೂ ಸಹ ಪರದಿನದಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸಮಾಡಬೇಕು. ಎಷ್ಟುಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಸ್ಮಾರ್ತರು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎರಡುದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುವರು.

ಎರಡು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇರುವದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ:—

(೩) ದಶಮಿ ೫೮-೦, ಏಕಾದಶಿ ೬೦-೧, ದ್ವಾದಶಿ ೪-೦ ಇದು ಎರಡೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ಶುದ್ಧೈಕಾದಶಿಯು.

(೪) ದಶಮಿ ೨-೦, ಏಕಾದಶಿ ೩-೦, ದ್ವಾದಶಿ ೪. ಇದು ಎರಡೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ವಿದ್ವೈಕಾದಶಿಯು. ಈ ಎರಡೂ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಕಲ ಸ್ಮಾರ್ತರೂ, ವೈಷ್ಣವರೂ ಸಹ ಪರದಿನ (ಎಂಕ್ಕ) ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು.

ದ್ವಾದಶಿಯು ಮಾತ್ರ ಅಧಿಕವಾಗಿರುವ ಶುದ್ಧೈಕಾದಶಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆ:—

(೫) ದಶಮಿ ೫೮-೦, ಏಕಾದಶಿ ೫೯-೦, ದ್ವಾದಶಿ ೬೦-೧ ಇದು ದ್ವಾದಶಿಯು ಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ಶುದ್ಧೈಕಾದಶಿಯು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಏಕಾದಶಿಯು ಶುದ್ಧವಾಗಿರೋಣದರಿಂದ ಸ್ಮಾರ್ತರು ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕಲ್ಲದೆ, ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಮತವು ಹೇಮಾದ್ರಿಮತದಲ್ಲಿ ಸರದಿನದ ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಇದೆ. ವೋಕ್ಸಾಪೇಕ್ಷೆಗಳಾದ ಸ್ಮಾರ್ತರೂ ಸರದಿನದದಲ್ಲಿಯೇ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

(೬) ದಶಮಿ ೧, ಏಕಾದಶಿ ಕ್ಷಯದಿಂದ ೫೮, ದ್ವಾದಶಿ ವೃದ್ಧಿಯಿಂದ ೬೦-೧, ಇದು ದ್ವಾದಶಿಯು ಮಾತ್ರ ಅಧಿಕವಾಗಿರುವ ವಿದ್ವೈಕಾದಶಿಯು. ಇಲ್ಲಿ ಏಕಾದಶಿಯು ವಿದ್ವವಾಗಿರೋಣದರಿಂದ ಸ್ಮಾರ್ತರೂ ಕೂಡ ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಏಕಾದಶಿ ದ್ವಾದಶಿಗಳಿರಡೂ ಅಧಿಕವಾದಾಗಲೂ, ದ್ವಾದಶಿಯು ಮಾತ್ರ ಅಧಿಕವಾದಾಗಲೂ ಕೂಡ ಸ್ಮಾರ್ತರು ವಿದ್ವೈಕಾದಶಿಯನ್ನು ಬಿಡಬೇಕೇಹೊರತು ಮಾತ್ರವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಬಿಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ವೈಷ್ಣವರು ಮಾತ್ರ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ಈ ಆರು ವಿಧವಾದ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು.

ಎರಡೂ ಹೆಚ್ಚಾಗದೆ ಇರುವ ಶುದ್ಧೈಕಾದಶಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆ:—

(೭) ದಶಮಿ ೫೭-೦, ಏಕಾದಶಿ ೫೮-೦, ದ್ವಾದಶಿ ೫೯. ಇದು ಎರಡೂ ಹೆಚ್ಚಾಗದೆ ಇರುವ ಶುದ್ಧೈಕಾದಶಿಯು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ಮಾರ್ತರು ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕೇ ಹೊರತು ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಕೂಡದು. ಆರುಣೋದಯ ವೇಧೆ ಇರುವದರಿಂದ ವೈಷ್ಣವರು ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು.

ಎರಡೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಲ್ಲದ ವಿದ್ವೈಕಾದಶಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆ:—

(೮) ದಶಮಿ ೨-೦, ಏಕಾದಶಿ ಕ್ಷಯವಾದ್ದರಿಂದ ೫೭-೦, ದ್ವಾದಶಿ ೫೮-೦, ಇದು ಎರಡೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಲ್ಲದ ವಿದ್ವೈಕಾದಶಿಯು. ಇದರಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಮಾರ್ತರು ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ವೈಷ್ಣವರು ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು.

ವೊದಲಿನ ಎರಡು ಭೇದಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಎರಡೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ
 ಲ್ಲದ ವಿದ್ವೈಕಾದಶಿಯ ಈ ಕೊನೆಯ ಭೇದದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ, ಯತಿಗಳೂ,
 ವೋಕ್ಷುಕಾಮಿಗಳೂ, ವಿಧವೆಯಾರೂ ಸಹ ಪರದಿವಸದಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡ
 ಬೇಕು. ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ವೊದಲಿನ ಎರಡು ಭೇದಗಳೂ ಇದೂ ಸಮಾನ
 ವಾಗಿರೋಣದರಿಂದ ವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಬಯಸುವವರು ಎರಡು ಉಪವಾ
 ಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತೆ. (ಇದು ಧರ್ಮಸಿಂಧುಕಾರರ ಅಭಿ
 ಪ್ರಾಯ) ಆದರೆ ಈಗ ಶಿಷ್ಯರು ಹೇಮಾದ್ರಿಮತವನ್ನೂ, ನಿಷ್ಕಾಮಿಗಳು
 ಹೀಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ವೊದಲಾದವುಗಳನ್ನೂ ಸಮ್ಮತಿಸದೆ ಮಾಧವಾ
 ಚಾರ್ಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಸ್ಮಾರ್ತರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾಗಿ
 ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಯಾವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಎರಡು
 ಉಪವಾಸಗಳನ್ನಾಗಲೀ, ದ್ವಾದಶಿಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ಶುದ್ಧೈಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿ
 ಒಂದೇ ಉಪವಾಸವನ್ನಾದರೂ ಪರೋಪವಾಸವನ್ನಾಗಲೀ ಹೇಳುವದಿಲ್ಲ.
 ಪ್ರಾಯಶಃವಾಗಿ ಸಕಲ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಅಭಿ
 ಪ್ರಾಯದಂತೆಯೇ ಆಚರಣೆಯೂ ಇದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಈ
 ವರೆಗೆ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದಲೇ ವೈಷ್ಣವ ಮತ್ತು ಸ್ಮಾರ್ತರ ಹದಿನೆಂಟು ವಿಧ
 ವಾದ ಏಕಾದಶಿಭೇದಗಳ ನಿರ್ಣಯವೂ ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂದು
 ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಇನ್ನೂ ವಿಶದವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳ
 ವರು ದೊಡ್ಡ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ಹದಿನೆಂಟು ಭೇದಗಳ
 ಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ನಿರ್ಣಯೋದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವದ
 ರಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರಿಗೆ ಭ್ರಾಂತಿಯಾಗಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿದು,
 ಸುಲಭವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ನಿರ್ಣಯ ಸಹಿತವಾದ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು
 ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳ
 ಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ನ್ಯೂನ ಅಂದರೆ(ಕಡಿಮೆ)ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ
 ತವಾಗಿಯೇ ಮುಗಿದು ಹೋದದ್ದೆಂತಲೂ, ಸಮ ಅಂದರೆ ಸೂರ್ಯೋದ
 ಯದ ವರಿಗೂ ಇರುವದೆಂತಲೂ (ಅಂದರೆ ೬೦ ಘಳಿಗೆಯುಳ್ಳದ್ದೆಂತಲೂ)
 ಅಧಿಕ (ಹೆಚ್ಚು) ಅಂದರೆ ಸೂರ್ಯೋದಯಾನಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವದೆಂ
 ತಲೂ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

ಪ್ರಜ್ಞಾಪುಂಗವಿಧ್ಯಾಕಾದಿಕಾಂಕ್ಷಾಭೇದಗಳು.

ಧರ್ಮಾಭಿಧ್ಯಾನ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಹೆಸರು.	ದಶಮಿ ಪು.	ವಿಕಾಡಶಿ ದ್ವಾದಶಿ ಪು.	ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ.	ಅರ್ಚಕ.
೧ ನ್ಯಾಯನ ದ್ವಾದಶಿಯುಳ್ಳ ವಿಧವಾದ	೫೬	೫೬ ೫೬ ೫೬ ೫೬	೧೫೬ ೧೫೬ ೧೫೬ ೧೫೬	ಈ ನಾಲ್ಕು ದ್ವಾದಶಿಯೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವವು.
೨ ಸಮದ್ವಾದಶಿಯುಳ್ಳ ನ್ಯಾಯನ ಕಾದಶಿ	೫೭	೫೭ ೫೭ ೫೭ ೫೭	೧೫೭ ೧೫೭ ೧೫೭ ೧೫೭	ಒಂದು ದ್ವಾದಶಿಯುಳ್ಳ ನ್ಯಾಯನ ಕಾದಶಿ ಒಂದು ದ್ವಾದಶಿಯುಳ್ಳ ನ್ಯಾಯನ ಕಾದಶಿ.
೩ ನ್ಯಾಯನ ದ್ವಾದಶಿಯುಳ್ಳ ಸಮದ್ವಾದಶಿ	೫೮	೫೮ ೫೮ ೫೮ ೫೮	೧೫೮ ೧೫೮ ೧೫೮ ೧೫೮	ಒಂದು ದ್ವಾದಶಿಯುಳ್ಳ ನ್ಯಾಯನ ಕಾದಶಿ ಒಂದು ದ್ವಾದಶಿಯುಳ್ಳ ನ್ಯಾಯನ ಕಾದಶಿ.
೪ ಸಮದ್ವಾದಶಿಯುಳ್ಳ ಸಮದ್ವಾದಶಿ	೫೯	೫೯ ೫೯ ೫೯ ೫೯	೧೫೯ ೧೫೯ ೧೫೯ ೧೫೯	ಒಂದು ದ್ವಾದಶಿಯುಳ್ಳ ನ್ಯಾಯನ ಕಾದಶಿ ಒಂದು ದ್ವಾದಶಿಯುಳ್ಳ ನ್ಯಾಯನ ಕಾದಶಿ.
೫ ಅಧಿಕ ದ್ವಾದಶಿಯುಳ್ಳ ನ್ಯಾಯನ ಕಾದಶಿ	೬೦	೬೦ ೬೦ ೬೦ ೬೦	೧೬೦ ೧೬೦ ೧೬೦ ೧೬೦	ಒಂದು ದ್ವಾದಶಿಯುಳ್ಳ ನ್ಯಾಯನ ಕಾದಶಿ ಒಂದು ದ್ವಾದಶಿಯುಳ್ಳ ನ್ಯಾಯನ ಕಾದಶಿ.
೬ ದ್ವಾದಶಿ ಅಧಿಕವಾದ ಸಮದ್ವಾದಶಿಯು	೬೧	೬೧ ೬೧ ೬೧ ೬೧	೧೬೧ ೧೬೧ ೧೬೧ ೧೬೧	ಒಂದು ದ್ವಾದಶಿಯುಳ್ಳ ನ್ಯಾಯನ ಕಾದಶಿ ಒಂದು ದ್ವಾದಶಿಯುಳ್ಳ ನ್ಯಾಯನ ಕಾದಶಿ.
೭ ನ್ಯಾಯನ ದ್ವಾದಶಿಯುಳ್ಳ ಅಧಿಕ ಕಾದಶಿಯು	೬೨	೬೨ ೬೨ ೬೨ ೬೨	೧೬೨ ೧೬೨ ೧೬೨ ೧೬೨	ಒಂದು ದ್ವಾದಶಿಯುಳ್ಳ ನ್ಯಾಯನ ಕಾದಶಿ ಒಂದು ದ್ವಾದಶಿಯುಳ್ಳ ನ್ಯಾಯನ ಕಾದಶಿ.
೮ ಸಮದ್ವಾದಶಿಯುಳ್ಳ ಅಧಿಕ ಕಾದಶಿ	೬೩	೬೩ ೬೩ ೬೩ ೬೩	೧೬೩ ೧೬೩ ೧೬೩ ೧೬೩	ಒಂದು ದ್ವಾದಶಿಯುಳ್ಳ ನ್ಯಾಯನ ಕಾದಶಿ ಒಂದು ದ್ವಾದಶಿಯುಳ್ಳ ನ್ಯಾಯನ ಕಾದಶಿ.
೯ ಅಧಿಕ ದ್ವಾದಶಿಯುಳ್ಳ ಅಧಿಕ ಕಾದಶಿ	೬೪	೬೪ ೬೪ ೬೪ ೬೪	೧೬೪ ೧೬೪ ೧೬೪ ೧೬೪	ಒಂದು ದ್ವಾದಶಿಯುಳ್ಳ ನ್ಯಾಯನ ಕಾದಶಿ ಒಂದು ದ್ವಾದಶಿಯುಳ್ಳ ನ್ಯಾಯನ ಕಾದಶಿ.

೨೩ ಸ್ಮಾರ್ತಕರಿಗೆ ಶುದ್ಧೈಕಾದಶೀ ಭೇದಗಳು.

५५

[illegible]

೨. ಈ ವಿಧ್ಯೆ ಕಾದಶೀ ಭೇದಗಳು.

[illegible]

[೨೫]

ವೃತಾದಿಗಳ ಸಂಕ್ಷೇಪ ನಿರ್ಣಯ.

ಜಯಂತೀವ್ರತದಂತೆ, ಮಾಡದೇಬಿಟ್ಟರೆ ಪ್ರತ್ಯವಾಯವೂ, ಮಾಡುವ ದರಲ್ಲಿ ಐಶ್ವರ್ಯವೇವೊದಲಾದ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಉಂಟೆಂದು ತಿಳಿಯುವದ ರಿಂದ ಏಕಾದಶೀವ್ರತವು ನಿತ್ಯವೂ ಕಾಮ್ಯವೂ ಕೂಡ ಆಗಿರುತ್ತೆ. ಇಲ್ಲಿ ಏಕಾ ದಶಿಗೆ ಅರುಣೋದಯ ವೇಧಿ ಎಂತಲೂ ಸೂರ್ಯೋದಯ ವೇಧಿ ಎಂತಲೂ ಎರಡು ದಶಮೀವೇಧಿಗಳಾಂಟು ಅರುಣೋದಯಕ್ಕೆ ದಶಮೀ ವೇಧಿಯು ವೈಷ್ಣವರಿಗೆಂದೂ, ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ದಶಮೀವೇಧಿಯು ಸ್ಮಾರ್ತರಿಗೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅರುಣೋದಯವು ೫೬ಘಳಿಗೆಯ ಮೇಲೆಂದು ತಿಳಿಯ ಬೇಕು. ಸೂರ್ಯೋದಯವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ (ಅಂದರೆ ೬೦ಘಳಿಗೆಯ ಮೇಲೆ) 'ವೈಷ್ಣವರು ಸ್ಮಾರ್ತರೆಂಬವರು ಅವರವರ ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ ನಡೆದು ಬಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿಯೇ ಇದೆ' ಎಂದು ದೊಡ್ಡವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದುದರಿಂದ ಅದನ್ನೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ವೈಷ್ಣವರು ಅರುಣೋದಯಕ್ಕೆ ದಶಮೀ ವೇಧಿಯುಳ್ಳ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು; ಏಕಾದಶಿ ದ್ವಾದಶಿಗಳೆರಡೂ ಅಧಿಕವಾದಾಗಲೂ ಅಂದರೆ ಸೂರ್ಯೋದಯಾನಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ (ವೇಧಿ ಇಲ್ಲದೆ) ಶುದ್ಧವಾಗಿ ದ್ದರೂ, ವೊದಲನೆಯದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎರಡನೆಯ ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಪ ವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಂತೆ ಏಕಾದಶಿಯು ಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದಾಗಲೂ, ದ್ವಾದಶಿಯು ಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದಾಗಲೂ ಸಹ, ಶುದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೂ ಹಿಂದಿನ ದಿನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪರದಿನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ವೈಷ್ಣವರ ನಿರ್ಣಯವು ಮುಗಿದುದು.

ಸ್ಮಾರ್ತರಿಗೆ ನಿರ್ಣಯ.

ಏಕಾದಶೀ ದ್ವಾದಶಿಗಳೆರಡೂ ಅಧಿಕವಾದಾಗ ಅಂದರೆ ಪರದಿನದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯೋದಯಾನಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದರೆ, ಆಗ ಸ್ಮಾರ್ತರು ವೊದಲನೆಯ ಏಕಾದಶಿಯು ಶುದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎರಡನೆಯ ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಏಕಾದಶಿಯು ಮಾತ್ರ ಅಧಿಕವಾಗಿದ್ದರೆ

ಆಗ ಸ್ಮಾರ್ತಗೃಹ್ಯರು ವೊದಲನೆಯದಂಲ್ಲಿಯೂ, ಯತಿಗಳೇ ವೊದಲಾದವರು ಎರಡನೆಯದರಲ್ಲಿಯೂ ಉಪನಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ದ್ವಾದಶಿ ಮಾತ್ರ ಅಧಿಕವಾಗಿದ್ದರೆ ಶುದ್ಧವೋ, ವಿದ್ಧವೋ ಎಂಬುವದನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಏಕಾದಶಿಯು ಶುದ್ಧವಾಗಿದ್ದಾದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಉಪನಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ವಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದಾದರೆ ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಪನಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಏಕಾದಶೀ ದ್ವಾದಶಿಗಳೆರಡೂ ಅಧಿಕವಾದಾಗ ಮಾತ್ರ ದ್ವಾದಶಿಯು ಮಾತ್ರ ಅಧಿಕವಾಗಿದ್ದಾಗ ಹೊರತು, ಇನ್ನಾವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ವಿದ್ಧೀಕಾದಶಿಯನ್ನು ಸ್ಮಾರ್ತರು ಬಿಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸ್ಮಾರ್ತರ ನಿರ್ಣಯ ಮುಗಿದುದು.

[೨೬]

ವೇಧೆಯ ಭೇದಗಳು.

ಆರ್ಧರಾತ್ರೆಯ ಮೇಲೆ ದಶಮಿ ವೇಧೆಯಿದ್ದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಕಪಾಲ ವೇಧೆಂತಲೂ, ದಶಮಿಯು ೫೨ ಘಳಿಗೆ ಇದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಛಾಯಾ ವೇಧೆ ಎಂತಲೂ, ದಶಮಿಯು ೫೩ ಘಳಿಗೆಯಿದ್ದರೆ ಗ್ರಸ್ತವೇಧೆಯೆಂತಲೂ, ದಶಮಿಯು ೫೪ ಘಳಿಗೆಯಿದ್ದರೆ ಸಂಪೂರ್ಣವೇಧೆಯೆಂತಲೂ ೫೫ ಘಳಿಗೆಯಿದ್ದರೆ, ವೇಧೆಯೆಂತಲೂ, ೫೬ ಘಳಿಗೆಯಿದ್ದರೆ, ಮಾಹಾವೇಧೆಯೆಂತಲೂ, ೫೭ಘಳಿಗೆಯಿದ್ದರೆ, ಪ್ರಳಯವೆಂತಲೂ, ೫೮ಘಳಿಗೆಯಿದ್ದರೆ ಮಾಹಾಪ್ರಳಯವೆಂತಲೂ, ೫೯ ಘಳಿಗೆಯಿದ್ದರೆ ಘೋರವೆಂತಲೂ, ೬೦ಘಳಿಗೆಯಿದ್ದರೆ, ರಾಕ್ಷಸವೆಂತಲೂ ನಾರದರು ಹೇಳಿದ (ಮೇಲ್ಕಂಡ) ವೇಧಭೇದಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಧ್ವರೇ ವೊದಲಾದವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಮಾತ್ರ ಕೆಲವು ವೇಧೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರೇ ವೊದಲಾದ ಸರ್ವಸಮ್ಮತವಾದ (ಅರಣೋದಯ) ವೇಧೆಯು ೫೬ಘಳಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಇರುವದೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

‘ದಶಮೀಪಂಚದಶಘಟೀಭಿರೇಕಾದಶೀ ದೂಷಿತಾ ’ ದಶಮಿಯು ೫೫ ಗಳಿಗೆಗಳಿಂದ ಏಕಾದಶಿಯನ್ನು ದೂಷಿಸುವದು’ ಎಂಬ ವಚನವೋ ಅಂದರೆ

ಆದು ಉಪವಾಸವ್ರತವಲ್ಲದ ಬೇರೆ ವ್ರತದಲ್ಲಿಯೂ, ವ್ರತಾಂಗವಾದ ಸಂಕಲ್ಪವೂಜಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಆ ದೋಷದಿಂದ ಸರ್ವಥಾ ಬಿಟ್ಟೇ ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು; ಆದರೆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸಂಕಲ್ಪ ಪೂಜಾದಿಗಳನ್ನು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಮೇಲೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

[೨೭]

ವ್ರತಪ್ರಯೋಗ.

ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವದಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು 'ದಶಮೀ ದಿನಮಾರಭ್ಯ ಕರಿಸ್ವೇಹಂ ವ್ರತಂತವ || ತ್ರಿದಿನಂ ದೇವದೇವೇತ ನಿರ್ವಿಘ್ನಂಕುರುಕೇತವ' ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅಧಿದೇವತೆಯಾದ ಎಲೈ ವಿಷ್ಣುವೇ! ದಶಮಿಯನ್ನು ಮೊದಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮೂರು ದಿವಸಗಳು ನಿನ್ನ ವ್ರತವನ್ನು ನಾನು ಮಾಡುವೆನು. ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ಈ ವ್ರತವು ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ನೆರವೇರುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವನಾಗು' ಎಂಬೀ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿ, ಆ ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಏಕಭಕ್ತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಲ್ಲಿ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ನಿಯಮಗಳು:—ಕಂಚಿನಪಾತ್ರೆ, ಕಿರುಗಡಲೆ, ಹಗಲುನಿದ್ರೆ, ಅತಿ ಭೋಜನ, ಅತಿಜಲಪಾನ, ಪುನರ್ಭೋಜನ, ಮೈಥುನ, ಬೇನುತುಪ್ಪ, ಸುಳ್ಳು ಡುವದು, ಕಡಲೆ, ಹಾರಕ, ಕಾಯಿಪಟ್ಟಿಗಳು, ಸರಾನ್ನ, ದ್ಯೂತ, ಯಣ್ಣೆ, ಎಳ್ಳುಹುಡಿ, ತಾಂಬೂಲ ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಡಬೇಕು. ಏಕಭಕ್ತಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಕಾಷ್ಠದಿಂದ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಜ್ವಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದು, ಬೆಳಗಾದ ಮೇಲೆ ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಎಲೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಜ್ವಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ದಂತಕಾಷ್ಠದಿಂದ ಉಚ್ಚ*ಬಾರದು.

* ಉಪವಾಸ ದಿನದಲ್ಲಿಯೂ, ಶ್ರಾದ್ಧ ದಿನದಲ್ಲಿಯೂ ದಂತಕಾಷ್ಠದಿಂದ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಜ್ವಿ ಬಾರದು. ಹಲ್ಲುಗಳಿಗೆ ದಂತಕಾಷ್ಠವನ್ನು ಸೋಕಿಸುವದರಿಂದ ಎಳುಕುಲಗಳೂ ನಾಶವಾಗುವವು. ಇಲ್ಲಿ 'ಕಾಷ್ಠದಿಂದ ಕೂಡದು' ಎಂದು ಹೇಳಿರೋದರಿಂದ ಮಣ್ಣು, ಹೆಂಟಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಹಲ್ಲು

ಅನಂತರ ಸ್ನಾನವೇ ಮೊದಲಾದ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಪವಿತ್ರವನ್ನು ಟ್ಟುಕೊಂಡು ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖನಾಗಿ ನೀರು ತುಂಬಿದ ತಾಮ್ರದಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು “ಎಕಾದಶ್ಯಾಂನಿರಾಹಾರೋ ಭೂತ್ವಾಹ ಮಪರೇಹನಿ || ಭೋಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷ ಶರಣಂಮೇಭವಾಚ್ಯುತ||” ಕಮಲನೇತ್ರನಾದ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ನಾನು ಎಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಆಹಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು, ನಾಳೇದಿನ ಪಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಎಲೈ ನಾಶರಹಿತನಾದ ವಿಷ್ಣುವೇ! ನನಗೆ ರಕ್ಷಕನಾಗು ಎಂಬೀ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಥವಾ ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿ ಬೊಗಸೆಯಿಂದ ಹುಣ್ಣುಗಳನ್ನು ದೇವರ ಮೇಲೆ ಎರಚಬೇಕು. ಉಪವಾಸ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವನು ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನುಸರಿಸಿ, ತಾನು ಯಾವುದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿರುವನೋ ಅದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ‘ಎಕಾದಶ್ಯಾಂಜಲಾಹಾರಃ’ ಅಥವಾ ‘ಎಕಾದಶ್ಯಾಂ ಕ್ಷೀರ ಭಕ್ಷಿ’ ‘ಎಕಾದಶ್ಯಾಂ ಫಲಾಹಾರಃ’ ‘ಎಕಾದಶ್ಯಾ ನಕ್ತಭೋಜೀ’ ‘ಎಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಜಲಪಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತೇನೆ ಎಂದಾಗಲಿ’, ಕ್ಷೀರಪಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತೇನೆ ಎಂದಾಗಲೀ, ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿಂದುಕೊಂಡಿರುತ್ತೇನೆ ಎಂದಾಗಲೀ, ನಕ್ತಭೋಜನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದಾಗಲೀ ಯಾವದಾದರೊಂದನ್ನು ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂಕಲ್ಪಮಾಡಬೇಕು. ಶೈವರು ರುದ್ರಗಾಯತ್ರಿಯಿಂದ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಬೇಕು. ಸೂರ್ಯಾರಾಧಕರು, ನಿತ್ಯಗಾಯತ್ರಿಯಿಂದಾಗಲೀ ನಾಮ ಮಂತ್ರದಿಂದಾಗಲಿ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಬೇಕು. ಸೂರ್ಯೋದಯಾನಂತರ ದಶಮಿ ಇದ್ದರೆ, ಸ್ಮಾರ್ತರು ಈ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಎಕಾದಶಿಯ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಅರ್ಧ * ರಾತ್ರಿಯಮೇಲೆ ದಶಮಿಯು ಇದ್ದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಎಕಾದಶಿಯ

ಗಳನ್ನು ಜ್ಞಪ್ತವದು ನಿಷೇಧವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಮಾದ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಶ್ರಾದ್ಧದಿನದಲ್ಲಿಯೂ, ಉಪವಾಸದಿನದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಷ್ಠದಿಂದ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಜ್ಜಿದರೆ ನೂರು ಸಾರಿ ಗಾಯತ್ರೀಜಪದಿಂದ ಶುದ್ಧವಾದ ಉದಕವ್ರಾಶನೆಯಿಂದ ಶುದ್ಧನಾಗುತ್ತಾನೆಂದು ಸಿಂಧುಕಾರರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

* ದಶಮ್ಯಾಸ್ಸಂಗ ದೋಷೇಣ ಅರ್ಧರಾತ್ರಾತ್ಪರೇಣತು || ವರ್ಷಯೇಚ್ಛತುರೋಯಾಮಾನ್ ಸಂಕಲ್ಪಾರ್ಪಣಯೋಸ್ತದಾ || ದಶಮಿಯ ಸಂಗ

ಮಾಧ್ಯಾತ್ಮದ ಮೇಲೆ ಸಂಕಲ್ಪಮಾಡಬೇಕು. ಸಂಕಲ್ಪಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರೀಮಂತ್ರದಿಂದ ಮೂರು ಸಾರಿ ಅಭಿಮಂತ್ರಿತವಾದ ಜಲವನ್ನು ವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಹುವ್ರಿನಮಂಟಪವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಉತ್ತಮವಾದ ಹುವ್ರ, ಗಂಧ, ಧೂಪ, ದೀಪ, ನೈವೇದ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ನಾನಾವಿಧವಾದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಮನೋಹರಗಳಾದ ಗೀತವಾದ್ಯಗಳಿಂದಲೂ, ದಂಡ ವತನಮಸ್ಯಾರಗಳಿಂದಲೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಜಯಶಬ್ದಗಳಿಂದಲೂ, ಯಥಾ ವಿಧಿಯಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ನಿಯಮಗಳು.

ಪಾಷಂಡಾಢಿಗಳೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುವದೂ, ಅವರನ್ನು ಮುಟ್ಟುವದೂ, ಅವರನ್ನು ನೋಡುವದೂ ಇವುಗಳನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ, ಸತ್ಯವಾಗಿ ಮಾತನಾಡೋಣ, ಹಗಲು ಮಲಗದೆ ಇರುವದು ಇತ್ಯಾದಿಗಳೂ ಮತ್ತು ಪರಿಭಾಷಾಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದವುಗಳೂ ಸಹಾ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ನಿಯಮಗಳಾಗಿವೆ. ಪಾಷಂಡ, ಚಂಡಾಲ, ರಜಸ್ವಲಾದಿಗಳ ದರ್ಶನ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಾವಲೋಕನದಿಂದ ಶುದ್ಧನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅವರುಗಳ ಸ್ಪರ್ಶವಾದರೆ, ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಸೂರ್ಯದರ್ಶನದಿಂದ ಶುದ್ಧನಾಗುವನು. ಅವರೊಡನೆ ಸಂಭಾಷಣೆಯೊದಗಿದರೆ, ಅಗ್ನಿಯನ್ನೂ, ಅಜ್ಞಾನನ್ನೂ ಧ್ಯಾನಮಾಡಬೇಕು, ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಾಗಿವೆ.

ಉಪವಾಸ ದಿನದಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಬಂದರೆ, ನಿರ್ಣಯ:—ಉಪವಾಸ ದಿನದಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧವು ಬಂದರೆ ಶ್ರಾದ್ಧವಾದ ಮೇಲೆ ಅವಶಿಷ್ಟವಾದ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಒಂದು ವಾತ್ರೈಗೆ ಬಡಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಮೂಸಿ ನೋಡಿ ಆ ಆನ್ನವನ್ನು ಗೋವಿಗಿಡಬೇಕು, ಕಂದಮೂಲಫಲಾದಿ

ವೆಂಬ ದೋಷವು. ಆರ್ಧರಾತ್ರಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಏಕಾದಶಿಗೆ ಉಂಟಾದರೆ ಸಂಕಲ್ಪಮತ್ತು ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ನಾಲ್ಕುಯಾಮ ಮಾಡಬಾರದು ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಸಿಂಧುವಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

‡ ಆದಿಶಬ್ದದಿಂದ ರಜಸ್ವಲೆ, ಚಂಡಾಲ, ರಜಕ, ಹೆತ್ತಬಾಣಂತಿ ಇವರೇ ಮೊದಲಾದವರ ಶಬ್ದಶ್ರವಣ, ಸಂಭಾಷಣ, ಸ್ಪರ್ಶ ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು.

ಗಳನ್ನು ಆಹಾರವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅನುಕಲ್ಪವಾಗಿ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕವನು ತಾನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕವುಗಳಾದ ಫಲಾದಿಗಳನ್ನೂ, ನಿಮಂತ್ರಿತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಪಾತ್ರೆಗಳಿಗೂ ಬಡಿಸಿ ಶ್ರಾದ್ಧಾಂತರ ಮಿಕ್ಕ ಆ ಫಲಾದಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. 'ಯಾವತ್ತಾದರೂ ಏಕಾದಶಿ ದಿನಸ ನೃತತಿಥಿಯು ಬಂದರೆ ಆ ದಿನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬವೇ ಮೊದಲಾದ ವಚನಗಳು ಮೈಷ್ಠವರ ಪರವಾದವುಗಳು. ಮೈಷ್ಠವರು ಮೋಡಶ ಮಹಾಲಯಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದುದನ್ನೂ, ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದುದನ್ನೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸಮಾನ ತಂತ್ರದಿಂದ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಮಾಡಿ ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮಹಾಲಯಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು.

ಕಾವ್ಯೇಷವಾಸದಲ್ಲಿ ಜಾತಾಶಾಚವು ಬಂದರೆ, ಶಾರೀರ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಆ ದಿನ ತಾನೇ ಮಾಡಿ, ಸೂತಕವು ತೀರಿದ ಮೇಲೆ ಮೊಜೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜನ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ನಡಿಸಬೇಕು.

ಉಪವಾಸವು ನಿತ್ಯವಾದದ್ದಾಗಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಸೂತಕವು ಬಂದರೆ, ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಶ್ರೀ ಹರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಉಪವಾಸವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ತಾನು ಮಾಡಿ, ಪೂಜಾದಿಗಳನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟೇ ಬಿಡುವದು. ಸೂತಕ ತೀರಿದ ಮೇಲೂ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ರಜಸ್ವಲೆಯರಾಗಿ ವಿಘ್ನ ಬಂದರೆ ಅವರೂ ಹೀಗೆಯೇ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. (ಹೀಗೆ ಏಕಾದಶಿಯು ಕಳೆದಮೇಲೆ) ದ್ವಾದಶಿಯ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ವ್ರತವನ್ನು "ಅಜ್ಞಾನ ತಿಮಿರಾಂಧ್ಯ ವ್ರತೇನಾನೇನ ಕೇಶವ ಪ್ರಸೀದ ಸುಮುಖೋ ನಾಥ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಪ್ರದೋಭವ ||

"ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀ ಹರಿಯೇ! ನಾನು ಮಾಡಿದ ಈ ವ್ರತದಿಂದ ನೀನು ಸುಮುಖನಾಗಿ, ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ತಿಮಿರ ರೋಗದಿಂದ ಕುರುಡನಾಗಿರುವ ನನಗೆ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕೊಡುವವನಾಗು" ಎಂಬೀ ಮಂತ್ರದಿಂದ ವ್ರತವನ್ನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ದಶಮಿಯೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ನಿಯಮಗಳು ತಪ್ಪಿ ಹೋದರೆ, ಅಂದರೆ,

ಹಗಲು ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಿಸರೇ ಆಗಲೀ ಅನೇಕಸಾರಿ ನೀರು ಕುಡಿದರೇ ಆಗಲೀ ಸುಳ್ಳಾದಿದರೇ ಆಗಲೀ ಕೆಟ್ಟು ಹೋದ ಆಯಾಯ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ನೂರಂಟು ಸಾರಿ ನಾರಾಯಣಾಪ್ತಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. ದೋಷವು ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿದ್ದರೆ ಹರಿನಾಮವನ್ನು ಮುನ್ನೂರು ಸಾರೆ ಜಪಿಸಬೇಕು. ವ್ರತದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ರಜಸ್ವಲೆಯರು, ಚಂಡಾಲರು, ಅಗಸರು, ಹೆರಿಗೆಯಾದವರು ಇವರೇ ವೊದಲಾದವರ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ೧೦೦೮ ಸಾರಿ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು.

ಅನಂತರ ದೇವರಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯಮಾಡಿದ ಶುಭಗೀ ಮಿಶ್ರವಾದ ಅನ್ನದಿಂದ ಪಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲ್ಲೀಕಾಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವದರಿಂದ ಮಾತನಾಡಬಾರದವರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಿದ ದೋಷವು ಪರಿಹಾರವಾಗುವದು.

ಪಾರಣೆಯ ನಿರ್ಣಯ.

ಪಾರಣೆಯನ್ನೂ ಕೂಡ ದ್ವಾದಶಿಯು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಮಹಾ ದೋಷವು ಒರುವದರಿಂದ ದ್ವಾದಶಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕು. ದ್ವಾದಶಿಯು ಸ್ವಲ್ಪವೇ ಇದ್ದರೆ ರಾತ್ರಿಯು ಇನ್ನೂ ಇರುವಾಗಲೇ ಅಂದರೆ ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ವರಿಗೂ ನಡಿಯಬೇಕಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅಪಕರ್ಷಣೆಯಿಂದ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ ಹೋಮಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಪಕರ್ಷಣೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುವರು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಕೂಡದೆಂದು ನಿಷೇಧಿಸಿರುವದರಿಂದ ಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕೂ ಹೀಗೆಯೇ ಅಪಕರ್ಷಣೆಯಿಲ್ಲ. ಹೆಚ್ಚು ತೊಂದರೆಯು ಒದಗಿದಾಗಲೂ, ಶ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರದೋಷಾದಿ ವ್ರತಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ತೀರ್ಥೋದಕದಿಂದ ಪಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ದ್ವಾದಶಿಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದಾಗ ಹರಿವಾಸರ ಸಂಜ್ಞೆಯುಳ್ಳ ದ್ವಾದಶಿಯ ವೊದಲನೆಯ ಪಾಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಂದರೆ ದ್ವಾದಶಿಯು ಅದ್ಯಂತ ಎಷ್ಟು ಗಳಿಗೆ ಇರುತ್ತೋ ಅದರ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ, ಪಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ದ್ವಾದಶಿಯು ಒಂದು ಸಳೆಯೂ ಇಲ್ಲವಾದರೆ, ತ್ರಯೋದಶಿಯಲ್ಲಿ ಪಾರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ದ್ವಾದಶಿಯು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ

ಮೇಲೂ ಇದ್ದರೆ, ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮುಹೂರ್ತಗಳೊಳಗಾಗಿ ಪಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೇ ಹೊರತು, ಮಧ್ಯಾಹ್ನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡದೆಂದು ಬಹು ಜನರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅನೇಕ ಕರ್ಮಗಳ ಕಾಲಗಳಿಗೆ ಬಾಧೆಯುಂಟಾಗುವದರಿಂದ ಅಪರಾಹ್ನಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಎಲ್ಲಾ ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನ ಶ್ರವಣನಕ್ಷತ್ರವು ಬಂದರೆ ಶಕ್ತರಾದವರು ಏಕಾದಶಿ, ದ್ವಾದಶಿ ಈ ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಶಕ್ತರಾದವರು ಫಲಾಹಾರವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಅನುಕಲ್ಪವನ್ನು ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ ಶ್ರವಣಯುಕ್ತವಾದ ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ವಿಷ್ಣುಶೃಂಖಲ ಯೋಗವು ಒದಗಿದರೆ ಶ್ರವಣದ್ವಾದಶಿ ನಿಮಿತ್ತಕವಾದ ಉಪವಾಸವನ್ನೂ ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಿ, ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರವಣ ನಕ್ಷತ್ರವು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಪಾರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ದ್ವಾದಶಿಯು ಶ್ರವಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ದ್ದರೆ ದ್ವಾದಶಿ ಕಳೆದಮೇಲೆ ಪಾರಣೆ ಮಾಡುವದು ದೋಷವೆಂದು ಹೇಳಿ ರೋಣದರಿಂದ, ಶ್ರವಣ ಸಂಬಂಧವಿದ್ದರೂ ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಪಾರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ವಿಷ್ಣುಶೃಂಖಲ ಯೋಗವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ನಿರ್ಣಯವು ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಶ್ರವಣದ್ವಾದಶಿಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುವದು.

ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಡಬೇಕಾದವುಗಳು.

(೧) ಹಗಲು ನಿದ್ರೆ, (೨) ಪರಾನ್ನ (೩) ಪುನಃ ಊಟ ಮಾಡುವದು, (೪) ಮೈಥುನ, (೫) ಜೇನುತುಪ್ಪ, (೬) ಕಂಚಿನಪಾತ್ರೆ, (೭) ಮಾಂಸ, (೮) ಎಣ್ಣೆ ಈ ಎಂಟನ್ನೂ ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಡಬೇಕು.

ಜೂಜಾಡುವದು, ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡುವದು, ಕಡಲೆ, ಹಾರಕ, ಉದ್ದು, ಎಳ್ಳುಹುಡಿ, ಕಿರಿಗಡಲೆ, ಕಣ್ಣುಕಾಡಿಗೆ, ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವದು, ಲೋಭ, ಶ್ರಮ, ದೇಶಾಂತರ ಸಂಚಾರ, ಭಾರವನ್ನು ಹೊರುವದು, ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವದು, ತಾಂಬೂಲ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವದು, ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ಈ ನಿಯಮಗಳು ಕಾಮ್ಯವ್ರತದಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯಕಗಳು.

ನಿತ್ಯವ್ರತದಲ್ಲಿಯೇ ಅಂದರೆ, ಶಕ್ತನಾದವನು ವಿಶೇಷ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ನಡಿಸಬಹುದು. ಆಶಕ್ತನಾದವನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ (ಏಕಾದಶಿಯ) ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಉಟಮಾಡದೆ (ಎರಡು ಹೊತ್ತು ಉಟ ಮಾಡದೆ) ಜೀವಿದ್ರಿಯನಾಗಿ, ಶ್ರದ್ಧಾಳುವಾಗಿ ವಿಷ್ಣುತತ್ವರನಾಗಿರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಏಕಾದಶೀವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂತಯವಿಲ್ಲ. ಏಕಾದಶೀ ದಿನದಲ್ಲಿ ಉಟಮಾಡೆಂದು ಮತ್ತೊಬ್ಬನಿಗೆ ಹೇಳುವವನೂ ಉಟ ಮಾಡುವವನೂ ಕೂಡ ನರಕಭಾಜನರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಯಾವನು ಏಕಾದಶೀವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ ಅವನು ಇಹದಲ್ಲಿ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ ಪರದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನೂ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಏಕಾದಶೀ ನಿರ್ಣಯವು.

ಏಕಾದಶೀವ್ರತವಲ್ಲದ ಇತರ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ದ್ವಾದಶೀ ಯುಕ್ತವಾದ ಏಕಾದಶೀ ತಿಥಿಯನ್ನೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಏಕಾದಶೀ ನಿರ್ಣಯವೆಂಬ ೧೭ನೇ ಉದ್ದೇಶವು.

[೨೪]

ದ್ವಾದಶೀ ನಿರ್ಣಯ.

ದ್ವಾದಶೀಯಾದರೋ ಏಕಾದಶೀ ವೇಧೆಯುಳ್ಳದ್ದೇ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗಿದೆ. ಎಂಟು ಮಹಾ ದ್ವಾದಶಿಗಳುಂಟು. ಯಾವವೆಂದರೆ, (೧) ಶುದ್ಧವಾದ ಅಧಿಕೃತಾದಶೀ ಯುಕ್ತವಾದ ದ್ವಾದಶಿಗೆ ಉನ್ನಿಲಿನಿ ಎಂತ ಹೆಸರು. (೨) ದ್ವಾದಶಿಯೇ ಶುದ್ಧವಾಗಿದ್ದು ಅಧಿಕವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಮಂಜುಲಿನಿ ಎಂತ ಸಂಜ್ಞೆ. (೩) ಸೂರ್ಯೋದಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಏಕಾದಶಿ ಇದ್ದು, ಅನಂತರ ದ್ವಾದಶಿಯು ಕ್ಷೀಣವಾಗಿ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಸೂರ್ಯೋದಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತ್ರಯೋದಶಿಯು ಬಂದಿದ್ದರೆ ಒಂದು ದಿವಸಕ್ಕೆ ಮೂರು ತಿಥಿಗಳ ಸ್ವರ್ತವಿರುವುದರಿಂದ ಈ ದ್ವಾದಶಿಗೆ ತ್ರಿಸ್ಪರ್ತಿ ಎಂದು ಹೆಸರು. (೪) ಆಮಾವಾಸ್ಯೆಗಾಗಲೀ ಹುಣ್ಣಿಮೆಗಾಗಲೀ ಒಂದು ದಿನವು ಹೆಚ್ಚಿದರೆ ಆ ದ್ವಾದಶಿಗೆ ಪಕ್ಷವರ್ಧಿನಿ ಎಂತ ಹೆಸರು. (ಅಂದರೆ

ದ್ವಾದಶಿಯಿಂದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಾಗುವ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಅಥವಾ ಹುಣ್ಣುಮೆಯಾಗಲೀ ತಿಥಿ ವೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಐದನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಬಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪಕ್ಷವರ್ಧಿನೀ ಎಂತ ಸಂಜ್ಞೆ (೫) ಪುಷ್ಯನಕ್ಷತ್ರದ ಸಂಬಂಧ ಉಂಟಾದ ದ್ವಾದಶಿಗೆ ಜಯಾ ಎಂತ ಹೆಸರು (೬) ಶ್ರವಣಯುಕ್ತವಾದ ದ್ವಾದಶಿಗೆ ವಿಜಯಾ ಎಂತ ಹೆಸರು, (೭) ಪುನರ್ವಸೂ ಯುಕ್ತವಾದ ದ್ವಾದಶಿಗೆ ಜಯಂತೀ ಎಂದು ಹೆಸರು. (೮) ರೋಹಿಣಿ ಯುಕ್ತವಾದ ದ್ವಾದಶಿಗೆ ಪಾಪನಾಶನೀ ಎಂತ ಹೆಸರು. ಪಾಪವು ನಾಶವಾಗಬೇಕೆಂದೂ ಮೋಕ್ಷವಾಗಬೇಕೆಂದೂ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರು ಈ ಮಹಾ ದ್ವಾದಶಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಶ್ರವಣಯುಕ್ತವಾದ ದ್ವಾದಶಿಯು ಮಾತ್ರ ಏಕಾದಶಿಯಂತೆ ನಿತ್ಯವಾದದ್ದು. ಈ ಎಂಟು ವಿಧವಾದ ದ್ವಾದಶಿಗಳಲ್ಲಿ ಏಕಾದಶಿ ದ್ವಾದಶಿಗಳೆರಡೂ ಒಂದೇಯಾಗಿ ಬಂದರೆ ಒಟ್ಟಾಗಿಯೇ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಬಂದರೆ ಶಕ್ತನಾದವನು ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಎರಡುವ್ರತಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುವದಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದವನು ಎರಡು ಉಪವಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಅಶಕ್ತನಾದರೆ, ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡೋಣದರಿಂದಲೇ ಎರಡು ವ್ರತಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವನ್ನೂ ಪಡೆಯುವನು. ಇದರಲ್ಲಿ ದ್ವಾದಶಿಗೆ ಶ್ರವಣ ಸಂಬಂಧವು ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತವಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಪುಷ್ಯವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಯೋಗವು ಸೂರ್ಯನ ಉದಯಾದಿ ಅಸ್ತಮಾನ ಪರ್ಯಂತವಾಗಿ ಇದ್ದರೆ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಸಾರಣಿಯೇ ಅಂದರೆ ತಿಥಿ-ನಕ್ಷತ್ರ-ಸಂಯೋಗದ ಉಪವಾಸದಲ್ಲಿ ತಿಥಿ-ನಕ್ಷತ್ರಗಳೆರಡೂ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಮಾಡಬೇಕು; ಅಥವಾ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದಾದರೊಂದು ಕಳೆದ ಮೇಲೆಯಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಸರ್ವಸಾಧಾರಣವಾದ ನಿರ್ಣಯವಾಗಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ದ್ವಾದಶೀ ನಿರ್ಣಯವೆಂಬ ಗಲನೆಯ ಉದ್ದೇಶವು.

[೨೯]

ತ್ರಯೋದಶೀ ನಿರ್ಣಯ.

ತ್ರಯೋದಶಿಯು ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವವಿಧವಾದದ್ದು, ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪರವಿಧವಾದದ್ದು ಗ್ರಾಹ್ಯವು. ಶನಿವಾರವೇ ವೊದಲಾದ ವಾರಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಯಾವದಾದರೊಂದು ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ತ್ರಯೋದಶಿಯಲ್ಲಾರಂಭಿಸಿ ಒಂದು ವರ್ಷ ಪರ್ಯಂತವಾಗಿ ಎರಡು ಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆದೇ ಶನಿವಾರಾದಿ ಯುತವಾದ ತ್ರಯೋದಶಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕು ತ್ರಯೋದಶಿಗಳಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ, ಪ್ರದೋಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಈಶ್ವರ ಪೂಜಾಸಕ್ತ ಭೋಜನರೂಪವಾದ ಪ್ರದೋಷವ್ರತದಲ್ಲಿ, ಸೂರ್ಯಾಸ್ತಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಪೃಥೋಷಕಾಲವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಮೂರು ಮುಹೂರ್ತ(ಆರು ಗಳಿಗೆ)ವ್ಯಾಪನೆಯುಳ್ಳ ತ್ರಯೋದಶಿಯನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಎರಡು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರದೋಷವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿದ್ದರೂ, ಎರಡು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಮವಾಗಿ ಪ್ರದೋಷದ ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಎರಡನೆಯ ದಿನವನ್ನೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ವಿಷಮವಾಗಿ ಏಕದೇಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿದ್ದರೆ ಆಗ ಹಿಂದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯಾಪನೆಯಿದ್ದರೆ, ಹಿಂದಿನ ದಿನವನ್ನೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬಹುದು; ಆದರೆ ದೇವರಸೂಚಿ ಮಾಡಿ ಭೋಜನ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟು ಕಾಲ ತ್ರಯೋದಶಿಯು ಸಿಕ್ಕುವದಾದರೆ ಮಾತ್ರವೇ ಹಿಂದಿನದಿನ ಮಾಡಬಹುದು. ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸಮವಾಗಿದ್ದಾಗ ನಡೆಸುವಂತೆ ಪರದಿನವನ್ನೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಎರಡು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತ್ರಯೋದಶಿವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಕರ್ಮಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರ್ವಥಾ ಸಿಕ್ಕದೇ ಹೋದರೂ ಪರದಿನವನ್ನೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು,

ಇಲ್ಲಿಗೆ ತ್ರಯೋದಶೀ ನಿರ್ಣಯವೆಂಬ ೧೯ನೆಯ

ಉದ್ದೇಶವು ಮುಗಿದುದು.

+ ಇಂಥಾ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರವನ್ನು ಹಗಲಿನ ಎಂಟನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಕ್ಷತ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತೆ.

[೨೦]

ಚತುರ್ದಶೀ ನಿರ್ಣಯ.

ಚತುರ್ದಶಿಯು ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಮಾಯುಕ್ತವಾದದ್ದು, ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತ್ರಯೋದಶೀ ವೇಧೆಯುಳ್ಳದ್ದು ಗ್ರಾಹ್ಯವು; ಅಲ್ಲದೆ, ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷ ಚತುರ್ದಶಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಕಾನ್ಯವಾದ ಮಾಸಶಿವರಾತ್ರಿವ್ರತದಲ್ಲಿ ಮಹಾಶಿವರಾತ್ರಿಯಂತೆ ಚತುರ್ದಶಿಯು ಅರ್ಧ ರಾತ್ರಿಗೆ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಕೆಲವರು ಪ್ರದೋಷ ಮಾತ್ರ ವ್ಯಾಪನೆಯುಳ್ಳದ್ದನ್ನು ಸರಿಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಆಧಾರವೇನೆಂಬುವದನ್ನು ಯೋಚಿಸಬೇಕಾಗಿರುತ್ತೆ.

ಚತುರ್ದಶಿಯಲ್ಲಿ ಹಗಲು ಉಟಮಾಡಬಾರದೆಂಬುವದು ನಿತ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಕಾಪಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವದರಲ್ಲಿ, ಭೋಜನಕಾಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳ ಚತುರ್ದಶಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತ್ರಯೋದಶಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ, ಪೂರ್ಣಮಾ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಗಳಲ್ಲಾಗಲೀ ಭೋಜನ ಮಾಡಬಹುದು. ಶಿವರಾತ್ರಿವ್ರತ ಮಾಡತಕ್ಕವರು ಚತುರ್ದಶಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಪಾರಣೆ ಮಾಡಬಹುದು. 'ವಿಧಿಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಿಷೇಧವು ಪ್ರವೇಶಿಸುವದಿಲ್ಲ'ವೆಂತ ನಿಯಮವಿರೋಧದಿಂದ 'ಚತುರ್ದಶ್ಯಷ್ಟವೀದಿವಾ' ಎಂಬ ನಿಷೇಧವು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಚತುರ್ದಶೀ ನಿರ್ಣಯವೆಂಬ ೨೦ನೆಯ

ಉದ್ದೇಶವು ಮುಗಿದುದು.

[೨೧]

ಪೂರ್ಣಿಮಾ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಗಳ ನಿರ್ಣಯ.

ಸಾವಿತ್ರೀವ್ರತವು ಹೊರತು ಮಿಕ್ಕ ವ್ರತಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಿಮಾ-ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎರಡನೆಯವುಗಳನ್ನೇ ಸರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಅಲ್ಲದೆ, ಶ್ರಾವಣ ಮತ್ತು ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸಗಳ ಪೂರ್ಣಿಮಾಗಳು ಕುಲಧರ್ಮಾದಿ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ದಶೀ ಎದ್ದವಾದದ್ದು ಗ್ರಾಹ್ಯಗಳಾಗಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಈ ಒಂದು ವಚನದಿಂದ ಕೆಲವರು ಕುಲಧರ್ಮದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ

ಪೂರ್ಣಮೆಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವವಿದ್ಯವಾದವುಗಳನ್ನೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮೂಲವನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆದರೆ 'ಚತುರ್ದಶಿಯು ಹದಿನೆಂಟು ಗಳಿಗೆಗಳಿಂದ ಪಂಚದಶಿಯನ್ನು ದೊಪಿಸುವದೆ'ಂಬ ವಚನದಂತೆ ಚತುರ್ದಶಿಯು ಹದಿನೆಂಟು ಗಳಿಗೆಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವೇಳೆ ಅಂಥಾ ಚತುರ್ದಶಿವೇಧೆಯುಳ್ಳ ಹುಣ್ಣುಮೆಯನ್ನು ಕಾಲಧರ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದೊ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಲಿ. ಚತುರ್ದಶಿಯು ಹದಿನೆಂಟು ಗಳಿಗೆಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅಂಥಾ ಚತುರ್ದಶಿವೇಧೆಯುಳ್ಳ ಹುಣ್ಣುಮೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬಾರದೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. (ಇದು ಧರ್ಮಸಿಂಧುಕಾರರ ಸ್ವಾಭಿಪ್ರಾಯ.)

ಮಂಗಳವಾರದಿಂದ ಅಥವಾ ಸೋಮವಾರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವದು ಬಹುಪುಣ್ಯಕರವಾದದ್ದು. ಇದರಂತೆ ಭಾನುವಾರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಪ್ತಮಿಯೂ, ಮಂಗಳವಾರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಚೌತಿಯೂ ಪುಣ್ಯಪ್ರದಗಳಾಗಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಸೋಮವಾರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಶ್ವತ್ಥಪೂಜೆಯೇ ಮೊದಲಾದ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ಸೋಮವತಿವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆಯಷ್ಟೇ? ಆದರಲ್ಲಿ ಸೋಮವಾರಕ್ಕೆ ಅಪರಾಹ್ನದೊಳಗಾಗಿ ಒಂದುಮುಹೂರ್ತ ಮಾತ್ರ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯು ಸೇರಿದರೂ ಆ ದಿನದಲ್ಲಿ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹಗಲಿನ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮುಹೂರ್ತಾತ್ಮಕವಾದ ಸಾಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಅಮಾವಾಸ್ಯಾ ಯೋಗ ಉಂಟಾದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಕೂಡದೆಂಬುದು ಶಿಷ್ಟಾಚಾರವು.

ಯತಿಗಳಿಗೆ ಕ್ಷೌರಕಾಲ.

ಯತಿಗಳಿಗೆ ಕ್ಷೌರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯೋದಯಾನಂತರ ಮೂರುಮುಹೂರ್ತವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳ ಪೂರ್ಣಮೆಯನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಮೂರನೆಯ ಮುಹೂರ್ತಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣಮೆಯ ಸ್ಪರ್ಶವು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಚತುರ್ದಶೀಯುಕ್ತವಾದದ್ದನ್ನೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಪಂಚದಶೀ ನಿರ್ಣಯವೆಂಬ ೨೧ನೆಯ
ಉದ್ದೇಶವು ಮುಗಿದುದು.

[೨೨]

ಇಷ್ಟಿಕಾಲ ನಿರ್ಣಯ.

“ಪಕ್ಷಾಂತಾ ಉಪವಸ್ತವ್ಯಾಃ ಪಕ್ಷಾ ದ್ಯಾಯಷ್ಟವ್ಯಾಃ” ಪಕ್ಷಗಳ ಕೊನೆಗಳು ಉಪವಾಸಾರ್ಹಗಳೆಂತಲೂ, ಪಕ್ಷಗಳ ಆದಿಗಳು ಇಷ್ಟಿಗೆ ಅರ್ಹಗಳೆಂತಲೂ ಹೇಳಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸವೆಂದರೆ ಅನ್ವಾಧಾನವೆಂಬ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಹೆಸರು.

“ಪರ್ವಣೋತ್ಕತುರ್ಧಾಂತ ಆದ್ಯಾಃ ಪ್ರತಿಪದಸ್ತ್ರಯಃ || ಯಾಗ ಕಾಲಸ್ಸವಿಜ್ಞೇಯಃ ಪ್ರಾತ್ರರಾಕ್ಷೋ ಮನೀಷಿಭಿಃ || ಪ್ರತಿಪತ್ತುರ್ಯಾಚರಣೇ ನಯಷ್ಟವ್ಯಮಿತ್ಯುತಿಃ ||”

‘ಪರ್ವಗಳ (ಪೂರ್ಣಿಮಾ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಗಳ) ನಾಲ್ಕನೆಯ ಭಾಗವೂ ಪಾಡ್ಯದ ಮೂರು ಭಾಗಗಳೂ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂದರೆ ಅದು ಕಾಲವೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಪಾಡ್ಯದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಕೂಡದು ಎಂತ ಹೇಳಿದೆ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಿಮಾ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಗಳೂ ಪಾಡ್ಯವೂ ಪೂರ್ಣತಿಥಿಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ; ಯಾಕೆಂದರೆ ಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಪೂರ್ಣಿಮಾ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ವಾಧಾನಕ್ಕೂ, ಮುಂದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿ ಯಾಗಕ್ಕೂ ಉಕ್ತಕಾಲವು ಲಭಿಸುವದು. ಪರ್ವವು (ಅಮಾವಾಸ್ಯಾ ಪೂರ್ಣಿಮೆಗಳು) ಖಂಡವಾಗಿದ್ದರೆ ಪರ್ವಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ಪಾಡ್ಯದ ಗಳಿಗೆಗಳನ್ನು ಎಣಿಸಿ, ಪಾಡ್ಯವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ಆ (ಅಂತರದ) ಗಳಿಗೆಗಳ ಅರ್ಧವನ್ನು ಪರ್ವದ ಗಳಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆಯಬೇಕು. ಪಾಡ್ಯವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದರೆ ಆ ಅರ್ಧವನ್ನು ಪರ್ವಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಸಂಧಿಕಾಲವನ್ನು ತಿಳಿದು ಅನ್ವಾಧಾನಾದಿ ಕಾಲವನ್ನು ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಬೇಕು. ಎಲ್ಲಿ ಪಾಡ್ಯವು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗದೆ ಪರ್ವಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾಗಿಯೇ ಇರುವದೋ ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದದ್ದು ಇದ್ದಂತೆಯೇ ಆಗುವದರಿಂದ ಸಂಧಿಯು ಸ್ಪಷ್ಟವೇ ಆಗಿರುವದು.

ಪರ್ವ ಪ್ರತಿಪತ್ತುಗಳ ಸಂಧಿಕಾಲ ನಿರ್ಣಯ.

ಸಂಧಿಯು (೧) ಪೂರ್ವಾಹ್ನ ಸಂಧಿ, (೨) ಮಧ್ಯಾಹ್ನಸಂಧಿ,

(೩) ಅಪರಾಹ್ಣಸಂಧಿ, (೪) ರಾತ್ರಿಸಂಧಿ, ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾಗಿರುತ್ತೆ. ಇಲ್ಲಿ ಎರಡರಿಂದ ಭಾಗಿಸಿದ ಹಗಲಿನ (ಅಹಃಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆಯ) ವೊದಲನೆಯ ಅರ್ಧಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಾಹ್ನವೆಂತಲೂ, ಎರಡನೆಯ ಅರ್ಧಕ್ಕೆ ಅಪರಾಹ್ನವೆಂತಲೂ ಹೆಸರು. ಈ ಪೂರ್ವಾಹ್ನ ಅಪರಾಹ್ನಗಳ ಸಂಧಿಭೂತವಾದ ಎರಡು ಗಳಿಗೇರೂಪವಾದ ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತಕ್ಕೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನವೆಂದು ಹೆಸರು. (ಅಂದರೆ ಪೂರ್ವಾಹ್ನದ ಕೊನೆಯ ಗಳಿಗೆ ಒಂದು, ಅಪರಾಹ್ನದ ವೊದಲನೆಯ ಗಳಿಗೆ ಒಂದು, ಈ ಎರಡು ಗಳಿಗೇಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನವೆಂತ ಹೆಸರು) ಇದಕ್ಕೆ ಆವರ್ತನ ಎಂಬುವದು ಪರ್ಯಾಯ ಶಬ್ದವೆಂದು ಕಾಸ್ತು ಭದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಪೂರ್ವಾಹ್ನ ಮತ್ತು ಅಪರಾಹ್ನಗಳ ಸಂಧಿಯಾದ ಒಂದು ಗಳಿಗೆಯ ಕಾಲವು ಮಾತ್ರ ಮಧ್ಯಾಹ್ನವೇ ಹೊರತು ಎರಡು ಗಳಿಗೇ ಕಾಲವು ಮಧ್ಯಾಹ್ನವಲ್ಲವೆಂದು ಈಗಿನ ತಿಷ್ಠರು ಪ್ರಾಯಶಃವಾಗಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಕಡಿಮೆಯಾದ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚಾದ ಗಳಿಗೆಗಳ ಅರ್ಧವನ್ನು ಕಳೆಯುವದೋ ಅಥವಾ ಕೂಡಿಸುವದೋ ಇವುಗಳಿಂದ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಿದ ಪರ್ವಪ್ರತಿಪತ್ತುಗಳ ಸಂಧಿಯು ಪೂರ್ವಾಹ್ನದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಬಂದರೆ, ಸಂಧಿಯು ಬಂದ ದಿನದ ಹಿಂದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಾಧಾನವನ್ನೂ ಸಂಧಿಯು ಬಂದದಿನದಲ್ಲಿ ಯಾಗವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಸಂಧಿಯು ಅಪರಾಹ್ನದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಬಂದರೆ ಸಂಧಿದಿನದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಾಧಾನವೂ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಯಾಗವೂ ನಡಿಯಬೇಕು.

ಉದಾಹರಣೆ.

ಪರ್ವಘಳಿಗೆ ೧೭ ಪಾಡ್ಯ ೧೧ ಇದೆ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪಾಡ್ಯವು ಪರ್ವಕ್ಕಿಂತ ೬ ಗಳಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಇದರ ಅರ್ಧವು ೬/೨ = ೩ ಗಳಿಗೆಯಾಗುತ್ತೆ. ಇದನ್ನು ಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಕಳೆದರೆ (೧೭-೩) ೧೪ನೇ ಗಳಿಗೆಯು ಸಂಧಿಕಾಲವಾಯಿತು. ಇದು ೩೦ ಗಳಿಗೆ ಅಹಃಪ್ರಮಾಣವುಳ್ಳ ದಿನದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾಹ್ನಸಂಧಿಯೂ ೨೮ ಗಳಿಗೆ ಅಹಃಪ್ರಮಾಣವುಳ್ಳ ದಿನದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸಂಧಿಯೂ ಆಗುತ್ತೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂಧಿದಿನದಲ್ಲಿ ಯಾಗವನ್ನೂ ಅದರ ಹಿಂದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಾಧಾನವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಪರ್ವ

೧೪ ಪಾಡ್ಯ ೧೯ ಇಲ್ಲಿ ೫ ಗಳಿಗೆ ವೃದ್ಧಿಯಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದರ ಅರ್ಧ ೫/೨=೨|| ಇದನ್ನು ಪರ್ವ ಗಳಿಗೆಗೆ ಸೇರಿಸುವದರಿಂದ (೧೪+೨||) ೧೬ || ಗಳಿಗೆಗೆ ಸಂಧಿಯಾಗುತ್ತೆ. ಇದು ಅಸರಾಕ್ಷ್ಯ ಸಂಧಿಯು. ಇಲ್ಲಿ ಸಂಧಿ ದಿನದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಾಧಾನವನ್ನೂ ಪರದಿನದಲ್ಲಿ ಯಾಗ ವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು.

ಪ್ರಕಾರಾಂತರ ಸಂಧಿ ನಿರ್ಣಯ.

ಇದೇ ವಿಷಯವು ಸುಲಭವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ಬೇರೊಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ತಿಳಿಸಲ್ಪಡುತ್ತೆ. ಸೂರ್ಯೋದಯಾನಂತರದಲ್ಲಿರುವ ಪರ್ವದ ಗಳಿಗೆಗಳನ್ನೂ ಪಾಡ್ಯದ ಗಳಿಗೆಗಳನ್ನೂ ಒಟ್ಟು ಗೊಡಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಆ ಗಳಿಗೆಗಳು ಅಹಃಪ್ರಮಾಣಗಳ ಗಳಿಗೆಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಾದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾಕ್ಷ್ಯ ಸಂಧಿ ಎಂತಲೂ ಸಮಾನವಾದರೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸಂಧಿಯಂತಲೂ, ಹೆಚ್ಚಾದರೆ ಅಸರಾಕ್ಷ್ಯ ಸಂಧಿ ಎಂತಲೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿಯೇ, ಸೂರ್ಯೋದಯಾನಂತರದಲ್ಲಿರುವ ಪರ್ವಪ್ರತಿಪತ್ತಿಗಳ ಕ್ಷಯ-ವೃದ್ಧಿಗಳಿಂದಲೇ ಸಂಧಿಯನ್ನು ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿಯು, ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಿಷ್ಟರ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಕಾಸ್ತುಭವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ, ಚತುರ್ದಶೀ ದಿನದಲ್ಲಿರುವ ಪರ್ವದ ಗತ (ಕಳೆದ) ಗಳಿಗೆಗಳನ್ನೂ ಆ ದಿನ ಸೂರ್ಯೋದಯಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಗಳಿಗೆಗಳನ್ನೂ ಒಟ್ಟು ಗೊಡಿಸಿ, ಇದರಂತೆಯೇ ಹಿಂದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿ ಕಳೆದು ಹೋದ ಮತ್ತು ಆ ದಿನದಲ್ಲಿರುವ ಪಾಡ್ಯದ ಗಳಿಗೆಗಳನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ, ಪರ್ವಕ್ಕಿಂತ ಪಾಡ್ಯವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆಯೋ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆಯೋ ಎಂಬುವದನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಇದೆ. ಉದಾಹರಣೆ. ಚತುರ್ದಶಿ ೨೨ ಆ ಮೇಲೆ ಇರುವ ಪರ್ವ ಗಳಿಗೆಗಳು ೩೮ ಮಾರನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿರುವ ಪರ್ವ ಗಳಿಗೆ ೧೭ ಒಟ್ಟು (೩೮+೧೭) ೫೫ ಪರ್ವದಿನದಲ್ಲಿರುವ ಪಾಡ್ಯದ ಗಳಿಗೆ ೪೩ ಪುರುದಿನದಲ್ಲಿರುವ ಗಳಿಗೆ ೧೧ ಒಟ್ಟು (೪೩+೧೧)=೫೪ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪರ್ವಕ್ಕಿಂತ ಪಾಡ್ಯವು ಒಂದು ಗಳಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಒಂದು ಗಳಿಗೆಯ ಅರ್ಧವನ್ನು ಪರ್ವ ಗಳಿಗೆ ೧೭ ರಲ್ಲಿ ಕಳೆದರೆ ೧೬ || ಗಳಿಗೆಗೆ ಸಂಧಿಯು ಬಂದದುದರಿಂದ ಇದು ಅಸರಾಕ್ಷ್ಯ ಸಂಧಿಯಾಯಿತು. ಇದೇ

ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಹೇಳಿದ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾಕ್ಷ ಸಂಧಿಯಾಗುತ್ತೆ. ಮತ್ತು ಚತುರ್ದಶಿ ೨೪ ಅನಂತರ ಪರ್ವ ೩೬ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಪರ್ವ ೧೭ ಇವೆರಡನ್ನೂ ಸೇರಿಸುವದರಲ್ಲಾದ ಗಳಿಗೆ (೩೬+೧೭) = ೫೩ ಇದರಂತೆ ಪಾಡ್ಯ ೪೩ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಪಾಡ್ಯ ೧೧ ಇವುಗಳ ಒಟ್ಟು ೫೪. ಈಗ ಹಿಂದಿನ ರೀತಿಯಂತೆ ಕ್ಷಯೋದಾಹರಣೆಗಿಂತ ೧ ಗಳಿಗೆ ವೃದ್ಧಿಯಾಯಿತು. ಇದರ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪರ್ವಗಳಿಗೆ ೧೭ಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುವದರಲ್ಲಿ ೧೭ || ಗಳಿಗೆಗೆ ಅಪರಾಹ್ನ ಸಂಧಿಯಾಯಿತು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವೃದ್ಧಿ-ಕ್ಷಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ವಿಪರೀತವಾಗೋಣದರಿಂದ ಮೊದಲಿನ ಮಾತಕ್ಕೂ ಈ ಮಾತಕ್ಕೂ ಅತ್ಯಂತ ವಿರೋಧವುಂಟಾಗುವುದು. ಈ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ೨ || ಗಳಿಗೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾದ ವೃದ್ಧಿಯಾಗಲೀ ಕ್ಷಯವಾಗಲೀ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಈ ಮಾತನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ “ ಪರೇಹ್ನಿಘಟಿಕಾ ನ್ಯೂನಾಸ್ತಥೈವಾಭ್ಯಧಿಕಾ ಶ್ಚ ಯಾಃ” ‘ಪರದಿನದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾದ ಗಳಿಗೆಗಳೂ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಾದ ಗಳಿಗೆಗಳೂ’ ಎಂಬ ವಚನದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ವಚನವು ಅಸಂಗತವಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ’ ಎಂದು ಈ ಮಾತನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿರುವದನ್ನು ಪುರುಷಾರ್ಥ ಚಿಂತಾಮಣಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು.

ಯಾಗಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವು.

ಪೂರ್ಣಿಮಾದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವು.

ಪೂರ್ಣಿಮಾದಲ್ಲಿ ಸಂಗಮಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಹದಿನೊಂದನೆಯ ಗಳಿಗೆಯೇ ಮೊದಲಾಗಿ ಹಗಲಿನ ಅರ್ಧಭಾಗದೊಳಗಾಗಿ ಸಂಧಿಯು ಬಂದರೆ ಆ ಪೂರ್ಣಿಮಾಕ್ಕೆ ಸದ್ಯಃಸ್ಕಾಲಾಃ ಪೂರ್ಣಿಮಾಸೀ ಎಂಬ ಸಂಜ್ಞೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಧಿ ದಿನದಲ್ಲೆಯೇ ಅನ್ವಾಧಾನವನ್ನೂ ಇಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ಆಗಲೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಪೂರ್ಣಿಮಾದಲ್ಲಿ ಈ ಸದ್ಯಃಸ್ಕಾಲತ್ರವೆಂಬುವುದು, ವಿಕಲ್ಪವೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುವರು. ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಎರಡು ದಿನಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕಾದ್ದೇ ಹೊರ್ತು ಸದ್ಯಃಸ್ಕಾಲತ್ರವು ಇಲ್ಲ; ಪೂರ್ಣಿಮಾದಲ್ಲಿಯೂ, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಅಪರಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಸಂಧಿಯು ಬಂದಾಗ

* ಸದ್ಯಃಸ್ಕಾಲಾಃ:—ಒಂದೇ ದಿನದಲ್ಲೆಯೇ ಎರಡು ಕೆಲಸಗಳು ನಡೆಯಬೇಕಾದದ್ದು.

ಪಾಡ್ಯದ ಸಾಲ್ಪನೇ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ದೋಷವಲ್ಲ. ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಪರಾಹ್ನ ಸಂಧಿ ಬಂದರೂ ಪಾಡ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮುಹೂರ್ತಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾದ ಬಿದಿಗೆಯು ಬಂದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರದರ್ಶನವಾಗುವದರಿಂದ ಚಂದ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು; ಎಂದು ಇರುವದರಿಂದ, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಯಾಗವನ್ನೂ ಚತುರ್ದಶಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಾಧಾನವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುವುದು ಬೋಧಾಯನರೇ ವೇದಲಾದವರಿಗೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಡ್ಯವು ಹದಿನೇಳುಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲದೇ ಇರುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಚಂದ್ರದರ್ಶನವಾಗುವದಾದರೂ ಬೋಧಾಯನರು ಪಾಡ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆತ್ಮಲಾಯನ, ಆಪಸ್ತಂಭಾದಿಗಳಿಗೆ ಚಂದ್ರದರ್ಶನವು ನಿಷಿದ್ಧವಾಗಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಅವರುಗಳು ಪಾಡ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಇಷ್ಟಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಸಂಧಿ ಬಂದ ದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ಇಷ್ಟಿ ಮಾಡಬೇಕಾದಾಗ, ಆ ಇಷ್ಟಿಯನ್ನು ಪಾಡ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಬೇಕೇ ಹೊರತು ಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಬಾರದು. ಯಾಗವನ್ನು ಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಿದರೆ, ಮರಳಿ ಯಾಗ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು.

ಸ್ಥಾಲೀಪಾಕಕಾಲ.

ಸ್ಮಾರ್ತಕರ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ಪರ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸ್ಥಾಲೀಪಾಕ ನಿರ್ಣಯವು ಇದರಂತೆಯೇ ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಕೆಲವರು ಸ್ಥಾಲೀಪಾಕವನ್ನು ಪಾಡ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಗಿಸಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ, ಪೂರ್ವಾಹ್ನದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಥಾಲೀಪಾಕವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸಂಧಿಯು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಪಾಡ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಮತ್ತು ಸಂಧಿಗೆ ಸಮೀಪವಾದ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಥಾಲೀಪಾಕವನ್ನು ಜಯಂತನೂ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆಂದು ವಿಶೇಷವನ್ನು ಹೇಳುವರು. ಪುಷ್ಕಾರ್ಥ ಚಂತಾಮಣಿಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಶ್ರೌತದಲ್ಲಿಯೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭೋಜನವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅಪರಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಬಾಕಿ ತಂತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪೂರ್ವಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಬಹುದೆಂದೂ ಪಾಡ್ಯವನ್ನೇನೂ ಕಾಯಬೇಕಾದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳಿದೆ.

ಕಾತ್ಯಾಯನರಿಗೆ ಪೂರ್ಣಮಾದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ.

ಕಾತ್ಯಾಯನರು ಪೂರ್ಣಮಾ ಇಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಸರ್ವ ಸಾಧಾರಣ ನಿಯಮವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಬೇಕು. ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಿರ್ಣಯಸಿಂಧುವೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳ ಅಭಿ ಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಪೂರ್ವಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಸಂಧಿಯು ಬಂದ ಪೂರ್ಣಮಾದಲ್ಲಿ ಸಂಧಿ ದಿನದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಾಧಾನವನ್ನೂ ಮಾರನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಯಾಗವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ವಿಶೇಷವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

[೩೩]

ಕಾತ್ಯಾಯನರಿಗೆ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ.

ಇಲ್ಲಿ ಅಮಾವಾಸ್ಯಾ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಹಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಮೂರು ಭಾಗ ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಭಾಗವನ್ನು ಪೂರ್ವಾಹ್ನವೆಂತಲೂ ಎರಡನೆಯ ಭಾಗವನ್ನು ಮಧ್ಯಾಹ್ನವೆಂತಲೂ ಮೂರನೆಯ ಭಾಗವನ್ನು ಅಪರಾಹ್ನವೆಂತಲೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಧಿಯು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದರೆ ಪಾಡ್ಯದ ದಿನದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರದರ್ಶನವಾದರೂ ಇತರಿಗೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಕಾತ್ಯಾಯನರಿಗೂ ಕೂಡ, ಪಿಂಡಪಿತೃಯಜ್ಞ, ಅನ್ಯಾಧಾನಗಳು ಸಂಧಿದಿನ ದಲ್ಲಿಯೂ ಯಾಗವು ಮಾರನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿಯೂ ನಡೆಯತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿವಾದವೂ ಇಲ್ಲ.

ಪೂರ್ವಾಹ್ನದಲ್ಲಿಯೂ, ಹಗಲಿನ ಎರಡನೆಯ ಭಾಗವಾದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಧಿಯು ಬಂದರೆ ಸಂಧಿಗೆ ಹಿಂದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಾಧಾನ ಪಿಂಡ-ಪಿತೃಯಜ್ಞಗಳೂ, ಸಂಧಿ ದಿನದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಿಯೂ ನಡೆಯತಕ್ಕದ್ದು. ಚತುರ್ದಶೀ ದಿನದಲ್ಲಿ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯು ಹಗಲಿನ ಮೂರನೆಯಭಾಗವಾದ ಅಪರಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇದ್ದರೆ ಆಗ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ಅಪರಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಪಿಂಡಪಿತೃಯಜ್ಞವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇ ಇಲ್ಲ; ಆದರೆ ಹಗಲಿನ ಮೂರನೆಯ ಭಾಗವೆಂಬ ಅಪರಾಹ್ನದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಅಪರಾಹ್ನದ ಎಕ ದೇಶದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ, ಅಮಾವಾಸ್ಯಾ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಇದ್ದರೆ ಆಗ ಅಮಾವಾ

ಸೈಯಾ ಒಂದ ಮೇಲೆ ಪಿಂಡಸಿತ್ಯಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಲ್ಲದೆ ಚತುರ್ದಶಿ ಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಕೂಡದೆಂಬುವದು ಒಂದು ಪಕ್ಷವು. ಚಂದ್ರನು ತುಂಬಾ ಕ್ಷೀಣನಾಗಿರುವದರಿಂದ ಚತುರ್ದಶಿಯ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪಿಂಡಸಿತ್ಯಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುವದು ಎರಡನೆಯ ಪಕ್ಷವಾಗಿರುತ್ತೆ. ಇದಾದ ಮೇಲೆ ಅಪರಾಹ್ನ ಸಂಧಿವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪಕ್ಷಗಳಿವೆ (೧) ಸಂಧಿ ದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ಹಗಲಿನ ಮೂರನೆಯ ಭಾಗವೆಂಬ ಅಪರಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯು ಸಂಕೂರ್ಣವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವದು ಒಂದನೆಯ ಪಕ್ಷ. ಉದಾಹರಣೆ—ಚತುರ್ದಶಿ ೨೯, ಅಮಾ ೩೦, ಪಾಡ್ಯ ೨೯, ಅಹಃಪ್ರಮಾಣ ೩೦ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಾಧಾನ ಪಿಂಡ, ಪಿತ್ಯಯಜ್ಞಗಳು ಸಂಧಿ ದಿನದಲ್ಲಿ ಯೂ, ಸರದಿನದಲ್ಲಿ ಯಾಗವೂ ನಡೆಯಬೇಕು. (೨) ಸಂಧಿದಿನಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಅಪರಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿರೋಣ ಎರಡನೆಯ ಪಕ್ಷ. ಉದಾಹರಣೆ —ಚತು ೨೦, ಅಮಾ ೨೧, ಪಾಡ್ಯ ೨೪, ಅಹಃ ೩೦ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂಧಿ ದಿನದ ಮೂರನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮುಹೂರ್ತರೂಪವಾದ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಾಡ್ಯದ ನಾಲ್ಕು ನೆಯ ಮೂರು ಭಾಗವು (¾) ಕಳೆದು ಹೋಗದೆ ಇದ್ದು, ಯಾಗಕಾಲವು ಲಭಿಸುವದರಿಂದ ಸಂಧಿದಿನದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಾಧಾನಪಿಂಡಸಿತ್ಯಯಜ್ಞಗಳೂ, ಪಾಡ್ಯ ದದಿನದಲ್ಲಿ ಯಾಗವೂ ನಡೆಯಬೇಕೆಂಬುವದು ಕೌಸ್ತುಭದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು:—

“ತ್ರಿಮುಕೂರ್ತಾ ದ್ವಿತೀಯಾಚೇತ್ ಪ್ರತಿಪಚ್ಚಾಪರಾಹ್ನಿಕೇ ||

ಅನ್ವಾಧಾನಂ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ಸರತಸ್ಸೋಮದರ್ಶನಾತ್ ||

“ಪಾಡ್ಯವು ಅಪರಾಹ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದ್ದು, ಆ ದಿನ ಬಿದಿ ಗೆಯು ಮೂರು ಮುಹೂರ್ತವಿದ್ದರೆ, ಸಂಧಿಯ ಮರುದಿನ ಚಂದ್ರದರ್ಶನ ವಾಗುವದರಿಂದ ಚತುರ್ದಶಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ವಾಧಾನ ಮಾಡಬೇಕು.” ಎಂಬ ವಚನಾನುಸಾರ ಚತುರ್ದಶೀ ದಿನದಲ್ಲಿ ಪಿಂಡಸಿತ್ಯಯಜ್ಞ, ಅನ್ವಾಧಾನಗಳನ್ನೂ ಸಂಧಿದಿನದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಇದೇ ಎರಡನೆಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ,—ಚತು ೧೮, ಅಮಾ ೧೮, ಪಾಡ್ಯ ೧೯, ಅಹಃ ೨೭ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪಾಡ್ಯದ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ

ಪಾಡ್ಯದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮೂರು ಭಾಗಗಳೊಳಗಾಗಿ ಯಾಗಕಾಲವು ಲಭಿಸುವದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಕಾತ್ಯಾಯನರಿಗೆ ಸಂಧಿದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ಇಷ್ಟಿ ಎಂಬುವದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮ್ಮತವಾಗಿರುತ್ತೆ. ಹಿಂದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿ ಪಿಂಡಪಿತೃಯಜ್ಞ, ಅನ್ವಾಧಾನಗಳನ್ನು ನಡಿಸಬೇಕು.

(೩) ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಪರಾಹ್ನದ ಎಕದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಮವಾಗಿ ಯಾಗಲೀ ವಿಷಮವಾಗಿಯಾಗಲೀ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇರೋಣವು ಮೂರನೆಯ ಪಕ್ಷ. ಉದಾ—ಚತು ೨೫, ಅಮಾ ೨೫, ಪಾಡ್ಯ ೨೪, ಅಹಃ ೩೦. ಇದು ಸಮವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇರೋಣವು. ಇಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಂತೆ ಕೌಸ್ತುಭ ಮತ್ತು ಇತರ ಮತದಂತೆ ನಿರ್ಣಯವು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿರುತ್ತೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಉದಾ—ಚತು ೨೫, ಅಮಾ ೨೦, ಪಾಡ್ಯ ೧೭, ಅಹಃ ೨೭. ಇದೂ ಕೂಡ ಅಪರಾಹ್ನದ ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಮವಾಗಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇರೋಣವು. ಈ ಸಂಭವದಲ್ಲಿ ಕಾತ್ಯಾಯನರಿಗೆ ಸರ್ವಮತದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಧಿ ದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ಇಷ್ಟಿಯೂ ಹಿಂದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿ ಪಿಂಡಪಿತೃಯಜ್ಞ, ಅನ್ವಾಧಾನಗಳೂ ನಡಿಯಬೇಕು. ಅನಂತರ ವಿಷಮವಾಗಿ ಅಪರಾಹ್ನದ ಎಕದೇಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇರುವದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ—ಚತು ೨೫, ಅಮಾ ೨೩, ಪಾಡ್ಯ ೨೩, ಅಹಃ ೩೦. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಮತಭೇದ ನಿರ್ಣಯವು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿರುತ್ತೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಇದೇ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ—ಚತು ೨೫, ಅಮಾ ೨೨, ಪಾಡ್ಯ ೧೮, ಅಹಃ ೩೦ ಇದು ಕೂಡ ವಿಷಮವಾಗಿ ಎಕದೇಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇರೋಣವು. ಇಲ್ಲಿ ಸರ್ವಮತದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾತ್ಯಾಯನರಿಗೆ ಸಂಧಿ ದಿನದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಿಯೂ, ಚತುರ್ದಶೀದಿನದಲ್ಲಿ ಪಿಂಡಪಿತೃಯಜ್ಞ ಅನ್ವಾಧಾನಗಳೂ ನಡೆಯಬೇಕು. ಮತ್ತೊಂದು ಉದಾ—ಚತು ೨೫, ಅಮಾ ೨೭, ಪಾಡ್ಯ ೨೯, ಅಹಃ ೩೦ ಇಲ್ಲಿ ಸಂಧಿ ದಿನದಲ್ಲಿ ಪಿಂಡಪಿತೃಯಜ್ಞ, ಅನ್ವಾಧಾನಗಳೂ ಪಾಡ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಿಯೂ ನಡಿಯಬೇಕು.

(೪) ಅನಂತರ ಸಂಧಿ ದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ಅಪರಾಹ್ನದ ಎಕದೇಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇರೋಣವೆಂಬುವದು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಕ್ಷ. ಉದಾ—ಚತು ೩೧, ಅಮಾ ೨೬, ಪಾಡ್ಯ ೨೩, ಅಹಃ ೩೦. ಮತ್ತೊಂದು ವಿಧ, ಚತು ೨೮,

ಅಮಾ ೨೨, ಪಾಡ್ಯ ೧೭, ಅಹಃ ೨೭, ಈ ಎರಡು ಉದಾಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸಂಧಿ ದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ಪಿಂಡಪಿತೃಯಜ್ಞ, ಅನ್ವಾಧಾನಗಳೂ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಪಾಡ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾಗವೂ ನಡಿಯಬೇಕು. ಏವಂಚ, ಕಾಶ್ಯಾಯನ ಮತದಲ್ಲಿಯೂ, ಎಲ್ಲ ಉದಾಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಚಂದ್ರದರ್ಶನ ನಿಷೇಧವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರದರ್ಶನ ನಿಷೇಧವನ್ನಂಗೀಕರಿಸಿ, ಯಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವದಿನದಲ್ಲಿಯೂ, ಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರದರ್ಶನವಾಗುವ ದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುತ್ತೆ. ಪಿಂಡಪಿತೃಯಜ್ಞವೂ, ಇದರಂತೆಯೇ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವದು. ದರ್ಶಶ್ರಾದ್ಧ ಕೃತ್ಯ ಸರ್ವಸಾಧಾರಣವಾದ ಅಮಾವಾಸ್ಯಾ ನಿರ್ಣಯವು ಮುಂದೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತೆ.

[೨೪]

ಸಾಮಕರಿಗೆ ಇಷ್ಟಿ ನಿರ್ಣಯ.

ಇವರಿಗೂ ಪೂರ್ಣಮೆಯು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಸರ್ವ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದದ್ದೇ ಸಾಕಾಗಿರುತ್ತೆ. ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸಂಧಿಯು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದರೆ ಚಂದ್ರದರ್ಶನವಾದರೂ ಸಹ ಪಾಡ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಯಾಗವನ್ನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಸಂಧಿಯು ಅಪರಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಬಂದಾಗ ಮಾರನೆಯ ದಿನ, ಆರುಗಳಿಗೇ ರೂಪವಾದ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಪಾಡ್ಯದ ನಾಲ್ಕು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಮೂರು ಭಾಗ ರೂಪವಾದ ಯಾಗಕಾಲವು ಸಿಕ್ಕುವದಾದರೆ, ಚಂದ್ರದರ್ಶನವಾಗುವದಾದರೂ, ಪಾಡ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಇಷ್ಟಿಯನ್ನೂ, ಸಂಧಿ ದಿನದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಾಧಾನ ಪಿಂಡ ಪಿತೃಯಜ್ಞಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಯಾಗಕಾಲವು ದೊರೆಯದೇ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಸಂಧಿ ದಿನದಲ್ಲಿ ಯಾಗವನ್ನೂ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಅಂದರೆ ಚತುರ್ದಶಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ವಾಧಾನ ಪಿಂಡ ಪಿತೃಯಜ್ಞಗಳನ್ನೂ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಏವಂಚ ಸಾಮಕರೂ ಕಾಶ್ಯಾಯನರಂತೆ ಚಂದ್ರದರ್ಶನ ನಿಷೇಧವನ್ನು ಸಮಯೋಚಿತವಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದು ಸಾಮಕರಿಗೆ ನಿರ್ಣಯವು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಯಾಗಕಾಲ ನಿರ್ಣಯವೆಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಉದ್ದೇಶವು.

[೩೫]

ಪಿಂಡ ಪಿತ್ಥಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಕಾಲವು.

ಇದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ವಲಾಯನರು, ಯಾವ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಪರ್ವಪ್ರತಿಪತ್ತಿಗಳ ಸಂಧಿಯು ಬರುವದೋ ಆ ದಿನದ ಅಪರಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಐದು ಭಾಗವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಹಗಲಿನ (ಅಹಸ್ರಮಾಣದ) ನಾಲ್ಕನೆಯ ಭಾಗ ರೂಪವಾದ ಅಪರಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಪಿಂಡ ಪಿತ್ಥಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಅಪರಾಹ್ನ ಸಂಧಿಯು ಬಂದಾಗ ಅದು ಅನ್ವಾಧಾನವು ಆಗಬೇಕಾದ ದಿನದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತೆ. ಸಂಧಿಯು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ವ್ಯೂರ್ವಾಹ್ನದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ಬಂದರೆ ಇಷ್ಟದಿನದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಿಯು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಅಪರಾಹ್ನದಲ್ಲಿಯಾಗುವದು.

ಪರ್ವಪ್ರತಿಪತ್ತಿಗಳ ಸಂದಿಯು ಅಹಸ್ಸು ಮತ್ತು ರಾತ್ರಿಗಳ ಸಂಧಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ (ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿ) ಯಾಗುವದಾದರೆ ಆಗ ಅನ್ವಾಧಾನ ದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ಪಿಂಡ ಪಿತ್ಥಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆಪಸ್ತಂಬ ಹಿರಣ್ಯಕೇಶಿ ಈ ಮತಾನುಸಾರಿಗಳೂ ಕೂಡ ಇದರಂತೆ ಅನ್ವಾಧಾನ ದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ಪಿಂಡ ಪಿತ್ಥಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಅದು ಅಪರಾಹ್ನದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ಸೂರ್ಯನು ಆಸ್ತನಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ. ಮೇಲ್ಕಂಡ ಮತದಲ್ಲಿ ಐದಾಗಿ ಭಾಗಿಸಿದ ಹಗಲಿನ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಭಾಗವಾಗಲೀ ಒಂತ್ತು ಭಾಗವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಹಗಲಿನ ಏಳನೆಯ ಭಾಗವಾಗಲೀ ಅಪರಾಹ್ನವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು. ಸಾಂಖ್ಯಾಯನರು, ಕಾತ್ಯಾಯನರು, ಮತ್ತು ಸಾಮಕರು ಇವರುಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಾಧಾನ ದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ಪಿಂಡ ಪಿತ್ಥಯಜ್ಞವೆಂದು ಈ ವೊದಲೇ ಹೇಳಿದೆ; ಅಂದರೆ ಅದು ಮೂರಾಗಿ ಭಾಗಿಸಿದ ಹಗಲಿನ ಮೂರನೆಯ ಭಾಗರೂಪವಾದ ಅಪರಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ. ದರ್ಶಶ್ರಾದ್ಧವೂ ಪಿಂಡ ಪಿತ್ಥಯಜ್ಞವೂ ಒಂದೇ ದಿನದಲ್ಲಿ ಬಂದರೆ ಗೃಹ್ಯಾಗ್ನಿಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಪುಗ್ವೇದಿಗಳು ಅವೆರಡು ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ನಡಿಸಬೇಕು. ಅವಾವಾಸ್ಥೆಯು ಒಂಡ ತಿಥಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಹಿಂದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿ ದರ್ಶಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾತ್ರ

ಮಾಡಿ ಮಾರನೆಯ ದಿವಸ ಪಿಂಡ ಪಿತೃಯಜ್ಞ ಒಂದನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಶ್ರೌತಾಗ್ನಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವರೋ ಅಂದರೆ ಪಿಂಡ ಪಿತೃಯಜ್ಞವನ್ನು ಮೂತ್ರವೇ ದಕ್ಷಿಣಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಎರಡನ್ನೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಮಾಡಬಾರದು. ಶ್ರೌತಾಗ್ನಿಯುಳ್ಳವರು ದರ್ಶವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದಾಗ ಮೊದಲು ಅನ್ನಾಧಾನವನ್ನೂ ಅನಂತರ ವೈಶ್ವದೇವವನ್ನೂ ಆ ಮೇಲೆ ಪಿಂಡ ಪಿತೃಯಜ್ಞವನ್ನೂ ಅನಂತರ ದರ್ಶಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಆಗ್ನಿಹೋತ್ರಕ್ಕೆ ತಂದೆಯು ಜೀವಂತನಾಗಿದ್ದರೆ, ಅವನು ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಹೋಮಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಪಿತಾಮಹನೇ ಮೊದಲಾದ ಮೂರು ಜನರನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಪಿಂಡಸಹಿತವಾಗಿಯೇ ಆದರೂ ಪಿಂಡ ಪಿತೃಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ಅಥವಾ ಪಿಂಡ ಪಿತೃಯಜ್ಞವನ್ನು ಆರಂಭಿಸದೇ ಇದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು.

ಒಂದು ಇಷ್ಟಿಯು ತಪ್ಪಿ ಹೋದರೆ ಪಾದಕೃಘ್ರವೂ, ಎರಡು ಇಷ್ಟಿಗಳು ತಪ್ಪಿ ಹೋದರೆ ಅರ್ಧ ಕೃಘ್ರವೂ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಾಗಿವೆ. ಮೂರು ಇಷ್ಟಿಗಳು ತಪ್ಪಿಹೋದಲ್ಲಿ ಆಗ್ನಿಯು ನಾಶವಾಗುವದರಿಂದ ಪುನಃ ಆಧಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಪಿಂಡ ಪಿತೃಯಜ್ಞವು ತಪ್ಪಿಹೋದರೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಕ್ಕಾಗಿ ವೈಶ್ವಾನರೇಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅಥವಾ “ಇಷ್ಟಿಸ್ಥಾನೇ ಸತ್ತ ಹೋತಾರಂ ಹೋಷ್ಯಾಮಿ” ಎಂದು ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿ ಆ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಚತುರ್ಗೃಹೀತವಾದ ಆಜ್ಯದಿಂದ ಪೂರ್ಣಾಹುತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಪಿಂಡಪಿತೃಯಜ್ಞಕಾಲ ನಿರ್ಣಯವೆಂಬ ೨೩ ನೆಯ

ಉದ್ದೇಶವು ಮುಗಿದುದು.

[೩೬]

ಶ್ರಾದ್ಧವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಮಾವಾಸ್ಯಾ ನಿರ್ಣಯ

ಹಗಲನ್ನು ಐದು ಭಾಗವಾಗಿ ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಭಾಗರೂಪವಾದ ಅಪರಾಹ್ನವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯನ್ನು ದರ್ಶಶ್ರಾದ್ಧವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಹಿಂದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ಅಥವಾ ಮುಂ

ದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿಯೂ ಅಪರಾಹ್ಣದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಾಗಿಯಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಅಪರಾಹ್ಣದ ಎಕದೇಶದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಾಗಿ ಅಪರಾಹ್ಣವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇರುವ ದಿನವನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಷಮವಾಗಿ ಅಪರಾಹ್ಣದ ಎಕದೇಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿದ್ದರೆ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಯಾವ ದಿನದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವೆಯೋ ಆ ದಿನವನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಮವಾಗಿ ಅಪರಾಹ್ಣವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇರುವುದಾದರೆ, ಕ್ಷಯತಿಥಿಯಾದರೆ, ಹಿಂದಿನ ದಿನವನ್ನೂ ವೃದ್ಧಿತಿಥಿಯಾಗಲೂ, ಸಮತಿಥಿಯಾಗಲೀ ಆದರೆ ಮುಂದಿನ ದಿನವನ್ನೂ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ದೇಶದ ಹೇಳಿದ ಸಮವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಥಿಯ ವೃದ್ಧಿ-ಕ್ಷಯ, ಸಂಖ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೆ—ಚತು. ೧೯ ಅಮಾ. ೨೩. ಅಹಃ ೩೦ ಇಲ್ಲಿ ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಪರಾಹ್ಣದ ಎಕದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಮವಾಗಿ ೫ ಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿದ್ದರೆ ಆದರೆ ಚತುರ್ದಶಿಗಿಂತ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯು ೪ ಗಳಿಗೆ ವೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಆದರೆ ಎರಡನೆಯ ದಿನವನ್ನೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ತಿಥಿ ಕ್ಷಯಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ—ಚತು. ೨೩ ಅಮಾ. ೧೯ ಅಹಃ ೩೦ ಇಲ್ಲಿ ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಪರಾಹ್ಣದ ಎಕದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಮವಾಗಿ ಒಂದೊಂದು ಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿದ್ದರೆ ಆದರೆ ಚತುರ್ದಶಿಗಿಂತ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯು ೪ ಗಳಿಗೆ ಕ್ಷಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಹಿಂದಿನ ದಿನವನ್ನೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ತಿಥಿಯು ಸಮವಾಗಿ ೫ ಗಳಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆ—ಚತುರ್ದಶಿ. ೨೧ ಅಮಾ. ೨೧ ಅಹಃ ೩೦ ಇಲ್ಲಿ ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಮವಾಗಿ ಮೂರು ಮೂರು ಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿದ್ದರೆ; ಆದರೆ ತಿಥಿಗೆ ವೃದ್ಧಿಯಾಗಲೀ ಕ್ಷಯವಾಗಲೀ ಯಾವುದೂ ಇದ್ದರೆ ಸಮವಾಗಿರೇಣದರಿಂದ ಮುಂದಿನ ದಿನವನ್ನೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಪರಾಹ್ಣ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇದ್ದರೇ ಆದರೆ ಚತು. ೧೮ ಅಮಾ. ೨೪ ಅಹಃ ೩೦ ಇದ್ದರೆ ತಿಥಿಯು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುವದರಿಂದ ಎರಡನೆಯ ದಿನವನ್ನೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಪರಾಹ್ಣಕ್ಕೆ ಅಮಾವಾಸ್ಯಾಸ್ವರ್ತವು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಶ್ರೀತಾನ್ನಿಯುಳ್ಳವರೂ ಕೂಡ ಸಿನೀವಾಲೀ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಚತುರ್ದಶೀ ಯುಕ್ತವಾದ ಹಿಂದಿನ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ನಿರಗ್ನಿಕರೂ, ಸ್ತ್ರೀಯರೂ

ಶೂದ್ರಾದಿಗಳೂ ಕೂಡ ಕುಹೂ ಸಂಜ್ಞಕವಾದ ಪಾಡ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಎರಡನೆಯ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು, ಎಂದು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಬೇಳಿರುವ ಈ ದರ್ಶ ನಿರ್ಣಯವೇ ಪ್ರಾಯಶಃವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಶಿಷ್ಯರಿಂದ ಅಧ್ಯತವಾಗಿರುವದು.

ಮತಾಂತರ.

ಪುರುಷಾರ್ಥ ಚಿಂತಾಮಣಿಯಲ್ಲಿ “ಸಾಗ್ನಿಗಳಾದ ಋಗ್ವೇದಿಗಳೂ, ತೈತ್ತಿರೀಯರೂ ಕೂಡ, ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಪರಾಹ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಇಷ್ಟ ದಿನದ ಹಿಂದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ದರ್ಶ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು; ಹಾಗೂ ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಅಪರಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಸಂವೂರ್ಣ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಇದ್ದರೆ ಆಗ ಎರಡನೆಯ ದಿನವೇ ದರ್ಶ ಶ್ರಾದ್ಧವು ನಡಿಯಬೇಕು; ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಪರಾಹ್ನದ ಎಕದೇಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇದ್ದರೆ ಪಾಡ್ಯವು ವೃದ್ಧಿಯಾಗೋಣದರಿಂದ ಇಷ್ಟಿಯು ಪಾಡ್ಯದ ದಿನದಲ್ಲಿ ನಡಿಯುವದಾದರೆ, ದರ್ಶವು ಎರಡನೆಯ ದಿನವೇ ನಡಿಯಬೇಕು. ಎರಡನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಅಪರಾಹ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇದ್ದು, ಪಾಡ್ಯವು ಕ್ಷಯವಾಗೋಣದರಿಂದ ಇಷ್ಟಿಯು ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಡಿಯಬೇಕಾಗಿ ಬಂದರೆ ಆಗ ಋಗ್ವೇದಿಗಳು ಸಿಂಧಿವಾಲಿಯನ್ನೂ ತೈತ್ತಿರೀಯರು ಕುಹೂವನ್ನೂ ಗ್ರಹಿಸ*ಬೇಕು, ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಸಾಮವೇದಿಗಳು ವಿಕಲ್ಪದಿಂದ ಎರಡನ್ನೂ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಹಿಂದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ಅಪರಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇದ್ದು, ಎರಡನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೇ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇದ್ದರೆ ಆಗ ಸಾಮವೇದಿಗಳು ಮೊದಲನೆಯದನ್ನೂ ತೈತ್ತಿರೀಯರು ಎರಡನೆಯದನ್ನೂ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಪರಾಹ್ನಕ್ಕೆ ಸ್ಪರ್ಶವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಸಾಮಕರಿಗೆ ಮೊದಲನೆಯದೂ, ತೈತ್ತಿರೀಯರಿಗೆ ಎರಡನೆಯದೂ ಎಂಬವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ದ್ರಿದರ್ಶದಲ್ಲಿ ದರ್ಶಶ್ರಾದ್ಧ

* ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಇದೆಯೇ ಎಂಬುವದನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕು.

ದ್ರಿ ಕಾತ್ಯಾಯನರಿಗೆ ದರ್ಶಶ್ರಾದ್ಧವು ಪಿಂಡ ಪಿತೃಯಜ್ಞ ದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ಎಂದು ಮುಂದೆ ಹೇಳಲ್ಪಡುವದು.

ವರ್ಷಶ್ರಾದ್ಧಗಳಾಗಲೀ, ದರ್ಶ ಮಾಸಿಕಗಳಾಗಲೀ, ದರ್ಶ, ಉದಕಾಂಭ ಶ್ರಾದ್ಧಗಳಾಗಲೀ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಬಂದರೆ, ದೇವತೆಗಳು ಭೇದವಾಗುವದರಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಎರಡು ಶ್ರಾದ್ಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲೂ ಮಾಸಿಕ, ವರ್ಷಶ್ರಾದ್ಧವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಅನಂತರ ಬೇರೆ ಪಾಕದಿಂದ ದರ್ಶಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ವೈಶ್ವದೇವವನ್ನು ಪಾರ್ಷಿಕಾದಿ ಶ್ರಾದ್ಧ ಶೇಷದಿಂದಾಗಲೀ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಪಾಕದಿಂದಾಗಲೀ ದರ್ಶಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಆಹಿತಾಗ್ನಿಯು ಮಾತ್ರ ವೈಶ್ವದೇವವನ್ನೂ ಸಿಂಹ ಪಿತೃಯಜ್ಞವನ್ನೂ ಮಾಡಿ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಪಾರ್ಷಿಕ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ದರ್ಶ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಉಪನಯನವಾಗದಿದ್ದವರೂ, ಅಪತ್ನಿಕರೂ, ದೇಶಾಂತರಗತರಾದವರೂ ಕೂಡ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಮಾವಾಸ್ಯಾಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸುವದರಲ್ಲಿ “ನೃಷ್ಯಾ ವಾಚಂ” ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ನೂರು ಸಾರಿ ಜಪಿಸಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ದರ್ಶನಿರ್ಣಯವೆಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತಾಲ್ಪನೆಯ ಉದ್ದೇಶವು.

[೩೩]

ಇಷ್ಟಿಯೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಪ್ರಾರಂಭನಿರ್ಣಯ.

ಇಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಸ್ಥೂಲೀಪಾಕಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕೇ ಹೊರತು ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಕೂಡದು. ಆಧಾನ, ಗೃಹಪ್ರವೇಶನೀಯ ಹೋಮಗಳು ಮುಗಿದ ಒಡನೆಯೇ ಪೂರ್ಣಮಾದಲ್ಲಿ ದರ್ಶ-ಪೂರ್ಣಿಮಾಸಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವದಾದರೆ, ಆಗ ಮಲಮಾಸ, ಪುಷ್ಯ ಮಾಸ, ಶುಕ್ರಾಸ್ತವೇ ಮೊದಲಾದ ದೋಷಗಳಿಲ್ಲ; ಆಗಲೇ ಮಾಡದೇ ಬಿಟ್ಟಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಮಾಸಾದಿಗಳನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಕೆಲವರು ಹೇಗೆ ಆದರೂ ಶುದ್ಧ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುವರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಇಷ್ಟಿಯೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಪ್ರಾರಂಭ ನಿರ್ಣಯವೆಂಬ ಅಂಶವು ಉದ್ದೇಶವು ಮುಗಿದುದು.

[೨೪]

ವಿಕ್ರೃತಿಗೆ ಕಾಲ.

ವಿಕ್ರೃತಿಗಳು ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿವೆ ಆಗ್ರಯಣ, ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯ ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ನಿತ್ಯವು. ಜಾತೇಷ್ಟ್ಯಾದಿಗಳು ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಗಳು. ಸಾರೇಷ್ಟ್ಯಾದಿಗಳು ಕಾಲದ ಗಳು. ಇವು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳೂ. ಹೀಗೆ ಯೇ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಅಂಗಭೂತವಾದ ವಿಕ್ರೃತಿಗಳೂ ನಿತ್ಯ, ನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳೆಂದು ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿವೆ. ವಿಕ್ರೃತಿಗಳು ಆಧಾನ ವಸ್ತು ಇಷ್ಟಿಗಳೆರಡನ್ನೂ ಒಂದೇ ದಿನದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಮಾಡಬಹುದೆಂಬುದು ವಿಕಲ್ಪವು. ಇದುವೇ ಮೊದಲನೆಯ ವಿಧದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದಲ್ಲಿರುವ ದೇವನಕ್ಷತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದೂ ವಿಕಲ್ಪವೇ ಆಗಿರುತ್ತೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪವನವು ಸಂಧ್ಯಾಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಸಂಧಿಯು ಅದರಾಹ್ನವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದರೆ, ವಿಕ್ರೃತಿಯನ್ನು ಒಂದೇ ದಿನದಲ್ಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಾಗಿಯಾಗಲಿ ಮಾಡಿ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಸಂಧಿಯು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಮೂವತ್ತು ದಿನದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಒಂದರೆ, ಸಂಧಿ ದಿನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ವಿಕೃತಿಯನ್ನು ಪಥ್ಯಸ್ಕಾಲವಾಗಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕು. (ಒಂದೇ ದಿನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕು.) ಕೃತ್ತಿಕೆಯೇ ಮೊದಲಾಗಿ ವಿಶಾಖೆಯೇ ಕೊನೆಯಾದ ಹುಣ್ಣಿಮಾ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ದೇವನಕ್ಷತ್ರಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಆಗ್ರಯಣದಲ್ಲಿ ಒಂದನೆಯ ಎಂಟನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗುವುದು. ಅನ್ವಾರಂಭವಾದ ಇಷ್ಟಿಯನ್ನು ಚತುರ್ದಶಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ವಿಕ್ರೃತಿಪೂರ್ವವನ್ನು ನಿರ್ಣಯವೆಂಬ ೨೬ನೇ

ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು

[೩೯]

ಪಶುಯಾಗಕ್ಕೆ ಕಾಲ.

ಪಶುಯಾಗವಾದರೋ ವರ್ಷಮುತುವಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರಾವಣವೇ ವೊದಲಾದ ಫಾಲ್ಗು ತಿಂಗಳುಗಳ ಯಾವದಾದರೊಂದು ಪರ್ವದಲ್ಲಿ (ಪೂರ್ಣಿಮಾ ಅಮಾ ವಾಸ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ) ಯಾಗಲೀ, ದಕ್ಷಿಣಾಯನ ದಿನದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ, ಉತ್ತರಾಯ ಣದಿನದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ಮಾಡಬೇಕು. ಪರ್ವವು ಖಂಡವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ವಿಕೃತಿ ನಾಮಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಪಶುಯಾಗಕಾಲವೆಂಬ ೨೭ನೆಯ ಉದ್ದೇಶವು ಮುಗಿದುದು.

[೪೦]

ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾಲ.

ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಪ್ರಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಫಾಲ್ಗು ಪಕ್ಷಗಳು ಇವೆ.

(೧) ಫಾಲ್ಗುಣಮಾಸದ ಅಥವಾ ಚೈತ್ರಮಾಸದ ಪೂರ್ಣಿಮಾದಲ್ಲಿ ವೈಶ್ವದೇವ ಪರ್ವವನ್ನು ಮಾಡಿ ಆನಾಥ ಪೂರ್ಣಿಮೆಯನ್ನು ವೊದಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಫಾಲ್ಗು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೊಂದು ಪರ್ವ ವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ತಾನು ಬದುಕಿರುವವರೆಗೂ ನಡೆಸುವದು ಯಾವ ಜೀವಪಕ್ಷವು.

(೨) ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರವೇ ಒಂದು ವರ್ಷ ಪರ್ಯಂತವಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಸವನೇಷ್ಟಿಯಿಂದಾಗಲೀ, ಪಶುಯಾಗದಿಂದಾಗಲೀ, ಸೋಮಯಾಗ ದಿಂದಾಗಲೀ ಮುಗಿಸುವದು ಸಾಂವತ್ಸರಪಕ್ಷವು.

(೩) ವೊದಲನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ವೈಶ್ವದೇವಪರ್ವವನ್ನು ಫಾಲ್ಗುನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ವರಾಣ, ಪ್ರಾಣಾಸಪರ್ವವನ್ನೂ, ಎಂಟು ಒಂಭತ್ತನೆಯ ದಿನ ಸ ಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಮೇಧಪರ್ವವನ್ನೂ, ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ದಿನ ಶುನಾಸೀರಿಯ ಪರ್ವವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ದ್ವಾದಶಾಹಪಕ್ಷವು.

(೪) ಐದುದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸುವದು ಯಥಾಪ್ರಯೋಗಪಕ್ಷವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವಾದಶಾಹಪಕ್ಷ ಮತ್ತು ಯಥಾಪ್ರಯೋಗಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ಉತ್ತ

ರಾಯಣದಲ್ಲಿ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದಲ್ಲಿರುವ ದೇವನಕ್ಷತ್ರಗಳಲ್ಲಾರಂಭಿಸಿ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಹು ಜನರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಮುಗಿಸಬಹುದೆಂತ ಕೆಲವರು ಹೇಳುವರು. ದ್ವಾದಶಾಹ, ಪಂಚಾಹಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸವನೇಷ್ಟಿಯೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಮುಗಿಸುವದಾದರೆ ಒಂದು ಸಾರಿ ಮಾಡುವದೇ ಸಾಕು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಒಂದೇ ದಿನದಲ್ಲಿ ಪೂರೈಸುವ ಐಕಾಹಿಕಪಕ್ಷವೂ ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಅದು ಜ್ಯೋತ್ಸವೇ ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ಕುಮಾಸಗಳ ಯಾನದಾದರೊಂದು ಪೂರ್ಣಮಾದಲ್ಲಿಯಾಗುತ್ತೆ. ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಏಳು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಬೇಕಾದ ಸಪ್ತಾಹಿಕಪಕ್ಷವೂ ಹೇಳಿದೆ. ಅದರ ಕ್ರಮವೇನೆಂದರೆ, ಎರಡು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಮೈಶ್ವದೇವಸರ್ವವೂ, ಮೂರನೆಯ ದಿವಸ ವರುಣಪ್ರಳಾಸಪರ್ವವೂ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಗೃಹಮೇಧೀಯವೂ ಐದರಲ್ಲಿ ಮಾಹಾಹವಿಗಳೂ, ಆರನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಪಿತೃಯಜ್ಞವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಾಕಮೇಧಾಪರ್ವದ ಶೇಷವೂ, ಏಳನೆಯ ದಿನ ಶುನಾಸೀರೀಯವೂ ನಡೆಯಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೂ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷವೇ ಮೊದಲಾದ ಪಂಚಾಹಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದ ಕಾಲವೇ ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಕಾಲವೆಂಬ ೨೮ನೆಯ

ಉದ್ದೇಶವು ಮುಗಿದುದು.

[೪೦]

. ಕಾಮ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕಾದಿ ಇಷ್ಟಿಗಳ ನಿರ್ಣಯ.

ಕಾಮ್ಯೇಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ವಿಕೃತಿ ಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ನುಸರಿಸಿ ಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಅಥವಾ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷ ಗತವಾದ ದೇವನಕ್ಷತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ಆಚರಿಸಬಹುದು. ಜಾತೇಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರಪ್ರಸೂತಳಾದ ಪತ್ನಿಗೆ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದ ಜನನಾಶಾಚವು ೨೦ರಾತ್ರಿಗಳು ಕಳೆದಮೇಲೆ ಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಮನೆಸುಟ್ಟುಹೋದಾಗಮಾಡಬೇಕಾದ ಇಷ್ಟಿಯೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ಆಯಾಯ ಕಾರಣಗಳು ಒದಗಿದ ಒಡನೆ

ಯೇ ಮಾಡುವದಾದರೆ, ಆಗ ಪರ್ವವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಆಗಲೇ ನಡೆಯದೇ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಯಜ್ಞಾರ್ಥಗಳಾದ ನಿತ್ಯೇಷ್ವಿಗಳನ್ನು ಯಜ್ಞದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಅವಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಕಾಲದ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಎನೂ ಇಲ್ಲ. ಹವಿದೋಷೋದ್ದೇಶಾದಿ ನಿಮಿತ್ತಗಳಾದ ಯಜ್ಞಾರ್ಥಗಳಾದ ಇಷ್ಟಿಗಳೋ ಅಂದರೆ, ಸ್ವಿಷ್ಟಕೃತ್ ಆದ ಮೇಲೆ ಸಮಿಷ್ಟಯುಜ್ಞಗಿಂತ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ನಿಮಿತ್ತಸ್ಮರಣೆಯಾಂಟಾದರೆ ಆಗಲೇ ಅದರ ತಂತ್ರವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ನಿರ್ವಾಪವೇ ವೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅದು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಜ್ಞಾಪಕವಾದರೆ ಅದರ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಪುನಃ ಅನ್ವಾಧಾನವೇ ವೊದಲಾದ ವಿಧಿಪ್ರಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು.

[೪೨]

ಆಧಾನಕ್ಕೆ ಕಾಲ.

ಆಧಾನವು ಪರ್ವದಲ್ಲಿಯೂ, ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಡಬಹುದೆಂತ ಹೇಳಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ವೊದಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪೂರ್ಣಾಹುತಿಯು ಮುಗಿಯುವವರೆಗಿನ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟು ಕಾಲವಿರುವ ಪರ್ವವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಆಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಇರುವ ಪರ್ವವು ಸಿಕ್ಕದೇ ಹೋದರೆ ಗಾರ್ಹಪತ್ಯಾಗ್ನಿಯ ಆಧಾನ ವೊದಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಹವನೀಯಾಗ್ನಿಯ ಆಧಾನವು ಮುಗಿಯುವವರೆಗಾಗಲೇ ಇರುವ ಪರ್ವವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ನಕ್ಷತ್ರನಿರ್ಣಯವೂ ಇದರಂತೆಯೇ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವದು. ಪರ್ವವು ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟು ಕಾಲವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದ್ದರೆ, ಉಕ್ತವಾದ ನಕ್ಷತ್ರಯೋಗವು ಯಾವ ದಿನಸದಲ್ಲಿರುವದೋ ಆ ದಿನವನ್ನು ಒರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ವಸಂತಋತು, ಪರ್ವ ಮತ್ತು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ನಕ್ಷತ್ರ ಈ ಮೂರು ಸೇರಿದರೆ ಒಂದು ಶ್ರೇಷ್ಠವು. ಋತುವು ಸೇರದೆ ಪರ್ವ, ನಕ್ಷತ್ರಗಳೆರಡೇ ಆದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಮವು. ಕೇವಲ ಪರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲೇ ಕೇವಲ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲೇ ಮಾಡುವದು ಅಧರ್ಮವು.

ಅಶ್ವಲಾಯನ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೃತ್ತಿಕೆ, ರೋಹಿಣಿ, ವಿಶಾಖೆ, ಹುಬ್ಬೆ, ಉತ್ತರ, ಮೃಗಶಿರ, ಉತ್ತರಾಭಾದ್ರಪದಗಳೆಂಬ ಏಳು ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಕೃತ್ತಿಕೆ, ರೋಹಿಣಿ, ಉತ್ತರ, ಉತ್ತರಾಷಾಢೆ, ಉತ್ತರಾಭಾದ್ರಪದ, ಮೃಗಶಿರ, ಪುನರ್ವಸು, ಪುಷ್ಯ, ಹುಬ್ಬೆ, ಸೂರ್ಯಾಷಾಢೆ, ಹಸ್ತ, ಚಿತ್ತಿ, ವಿಶಾಖೆ, ಅನೂರಾಧೆ, ಶ್ರವಣ, ಜ್ಯೇಷ್ಠ, ಮತ್ತು ರೇವತಿಗಳೆಂಬ ಈ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಬೇರೆ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಸೋಮಸೂರ್ಯಕವಾದ ಅನ್ವಾಧಾನದಲ್ಲಿಯೂ ಅಂಥರೆ “ನರ್ತುಂ ಪೃಚ್ಛೇನ್ನನಕ್ಷತ್ರಂ” ಋತುವನ್ನಾಗಲಿ ನಕ್ಷತ್ರವನ್ನಾಗಲಿ ಕೇಳಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲವೆಂದು ವಚನವಿರುವುದರಿಂದ ಸೋಮದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ಆಧಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕಾಲವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಅನ್ವಾಧಾನಕಾಲವೆಂಬ ೩೦ನೆಯ ಉದ್ದೇಶವು ಮುಗಿದುದು.

[೪೩]

ಅನಂತರ ಗ್ರಹಣ ನಿರ್ಣಯ.

ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯರ ಗ್ರಹಣಗಳು ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನ ವರಿಗೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸುವವೋ ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಪುಣ್ಯಕಾಲವಾಗುತ್ತೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಗ್ರಹಾಂತರದಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಣವು ದ್ವೀಪಾಂತರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡುವದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವದರಿಂದ ಅದು ಪುಣ್ಯಕಾಲವಲ್ಲ. ಇದರಂತೆಯೇ ಗ್ರಹೋದಯದಲ್ಲಿಯೂ ಉದಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಪುಣ್ಯಕಾಲವಲ್ಲ. ಮೋಡಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವದೇ ಮೊದಲಾದ ತಡೆಯಿಂದ ಗ್ರಹಣವು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸದೇ ಇದ್ದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಹಿಡಿಯುವ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುವ ಕಾಲಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಸ್ನಾನ-ದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಭಾನುವಾರದಲ್ಲಾಗುವ ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣಕ್ಕೂ ಸೋಮವಾರದಲ್ಲಾಗುವ ಚಂದ್ರಗ್ರಹಣಕ್ಕೂ ಚೂಡಾಮಣಿ ಎಂತ ಹೆಸರು. ಈ ಚೂಡಾಮಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಸ್ನಾನ-ದಾನಾದಿಗಳ ಫಲವು ಅಕ್ಷಯವಾಗುವದು. ಗ್ರಹಣವು ಹಿಡಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಸ್ನಾನವನ್ನೂ

ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೋಮ, ದೇವತಾರ್ಚನೆ, ಮತ್ತು ಶ್ರಾದ್ಧ ಇವುಗಳ ನೂ, ಬಿಡುತ್ತಿರುವಾಗ ದಾನವನೂ, ಬಿಟ್ಟಮೇಲೆ ಸ್ನಾನವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಕ್ರಮವು.

ಗ್ರಹಣ ಸ್ನಾನ ನಿರ್ಣಯ.

ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯವಿದೆ. ಹ್ಯಾಗೆಂದರೆ—
ಬಿಸಿನೀರಿಗಿಂತ ತಣ್ಣೀರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವು ಶ್ರೇಷ್ಠವು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಯಾರ ದ್ವಾದರೂ ಹಕ್ಕಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಯಾರಿಗೂ ಸೇರದಿರುವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠವು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ, ಪಾತ್ರೆಯಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊಯಿದು ಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಿಂತ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠವು. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹರಿಯುವ ನೀರು, ಅದಕ್ಕಿಂತ ಕೆರೆನೀರು, ಅದಕ್ಕಿಂತ ನದಿಯ ನೀರು, ಅದಕ್ಕಿಂತ ಪುಷ್ಕರಿನಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿತವಾದ ನದಿಯ ನೀರು, ಅದಕ್ಕಿಂತ ಗಂಗಾನದಿಯ ನೀರು, ಅದಕ್ಕಿಂತ ಸಮುದ್ರದ ನೀರು, ಇವುಗಳು ಶ್ರೇಷ್ಠಗಳಾಗಿವೆ. ಗ್ರಹಣದಲ್ಲಿ ಸರ್ಜೇಲ (ಧುಸಿದ್ದ ಬಟ್ಟೆಗಳೊಂದಿಗೆ) ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸರ್ಜೇಲ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಬಿಡುಗಡೆ ಸ್ನಾನದ ವಿಚಾರವೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಬಿಡುಗಡೆಯ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಗ್ರಹಣ ಸಂಬಂಧವಾದ ಸೂತಕವು ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ. ಗ್ರಹಣದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳದೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಸುಮಂಗಲಿಯರು ತಲೆಗೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಶಿಷ್ಯರ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಗ್ರಹಣದಲ್ಲಿ ತಲೆಗೆ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಗ್ರಹಣ ನಿಮಿತ್ತ ಕವಾದ ಸ್ನಾನದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಜಾತಾಶೌಚ ಮೃತಾಶೌಚಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಸ್ತ್ರೀಯು ರಜಸ್ವಲೆಯಾಗಿದ್ದಾಗ ನೈಮಿತ್ತಿಕವಾದ ಸ್ನಾನವು ಒದಗಿದರೆ ಪಾತ್ರೆಯಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿದ ನೀರಿನಿಂದ ಅಂದರೆ ಬೇರೇ ಪಾತ್ರೆಗೆ ನೀರು ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹಿಂಡಲಬಾರದು. ಬೇರೆ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನೂ ಧರಿಸಬಾರದು. ಅಂದರೆ ಅದೇ ಒಂದೇ ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕು. ಮೂರು ದಿವಸಗಳಾಗಲೀ, ಒಂದು ದಿವಸವಾಗಲೀ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು, ಗ್ರಹಣದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಫಲ ಉಂಟು. ಒಂದೇ ದಿವಸ

ಉಪವಾಸ ಮಾಡುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂತ ಕೆಲವರು ಹೇಳುವರು. ಗ್ರಹಣ ಇರುವ ಅಹೋರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಹೇಳುವರು. ಪುತ್ರವಂತನಾದ ಗೃಹಸ್ಥನಿಗೆ ಗ್ರಹಣ, ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸವು ನಿಷಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ 'ಪುತ್ರವಂತ' ಎಂಬ ಶಬ್ದದಿಂದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳುಳ್ಳ ಗೃಹಸ್ಥನಿಗೂ ಉಪವಾಸವಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಗ್ರಹಣದಲ್ಲಿ ದೇವಪಿತೃತರ್ಪಣವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. 'ಗ್ರಹಣದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ವರ್ಣದವರಿಗೂ ಸೂತಕವುಂಟಾಗುವದೆ'ಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಗ್ರಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟಿದ ಬಟ್ಟೆಗಳೇ ವೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಒಗಿಯುವದೇ ವೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕು. ಗ್ರಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗೋವು, ಭೂಮಿ, ಹಿರಣ್ಯ, ಧಾನ್ಯಾದಿ ದಾನಮಾಡಿದರೆ ವಿಶೇಷ ಫಲಉಂಟು.

ದಾನಪಾತ್ರ ವಿಚಾರ.

ತಪಸ್ಸು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾ ಇವೆರಡೂ ಉಳ್ಳವನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ದಾನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಸತ್ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ದಾನಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯವು ಹೆಚ್ಚು. ಇಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕಾರಾದಿ ರಹಿತನಾದ ಜಾತಿಪಾತ್ರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ದಾನದಿಂದ ಕ್ಲೆಪ್ತಫಲವು ದೊರೆಯುವದೆಂದೂ ಗರ್ಭಾದಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತನಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನಾಧ್ಯಾಪನಗಳಿಲ್ಲದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಬ್ರಾವಣಿಗೆ ಮಾಡಿದ ದಾನದಿಂದ ಫಲದ್ವಿಗುಣವಾಗುವದೆಂದೂ, ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಶ್ರೋತ್ರಿಯನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ದಾನದಿಂದ ಫಲವು ಲಕ್ಷಗುಣವಾಗುವದೆಂದೂ ವಿದ್ಯಾ ಸದಾಚಾರ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಪಾತ್ರನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದದಾನವು ಅಕ್ಷಯವಾಗುವದೆಂದೂ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ "ಸರ್ವಯಜಂಧ್ರರ ಗ್ರಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಲಸಾಮಾನ್ಯವು ಗಂಗಾಜಲಕ್ಕೆ ಸಮಾನವೆಂದೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಾಮಾನ್ಯರು ವ್ಯಾಸ ಸಮಾನರೆಂದೂ, ದಾನ ಸಾಮಾನ್ಯವು ಭೂದಾನ ಸಮವೆ"ಂದೂ ಹೇಳಿರುವ ವಚನವು ಗ್ರಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನದಾನಾದಿಗಳಿಗೆ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯವಸ್ಥವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿರುವ ಪಾತ್ರ ವಿಶೇಷದಲ್ಲಿ ದಾನಮಾಡುವದರಿಂದ ಪುಣ್ಯವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಲಭಿಸುವದು. ಗ್ರಹಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಆಮದಿಂದಾಗಲೀ, ಹಿರಣ್ಯದಿಂದಾಗಲೀ

ಮಾಡಬೇಕು. ಅನುಕೂಲವಿದ್ದರೆ ಪಕ್ಕಾನ್ನ ದಿಂದಲೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಸೂರ್ಯ ಗ್ರಹಣದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾಂಗ ಶ್ರಾದ್ಧದಂತೆ ಘೃತಪ್ರಧಾನವಾದ ಅನ್ನ ದಿಂದ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕು. ಗ್ರಹಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧಭೋಜನ ಮಾಡಿದವ ನಿಗೆ ಮಹಾದೋಷವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು. ಅನುಕೂಲವುಳ್ಳವನು ಗ್ರಹ ಣದಲ್ಲಿ ತುಲಾದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಮಂತ್ರೋಪದೇಶವೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಚಾರ.

ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರ ಗ್ರಹಣಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಗಳು, ಮಹಾಪರ್ವ ಗಳು ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಹಿಸುವದಕ್ಕೆ (ಮಂತ್ರೋಪದೇಶವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ) ಮಾಸ ನಕ್ಷತ್ರವೇ ಮೊದ ಲಾದವುಗಳನ್ನು ನೋಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಮಂತ್ರದೀಕ್ಷಾ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ತಂತ್ರಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷೆ ಎಂತ ಹೇಳಿರುವ ದು ಉಪದೇಶಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ. ಕೃತ ಶ್ರೇತಾ ದ್ವಾಪರ ಯುಗಗಳಲ್ಲಿ 'ದೀಕ್ಷೆ' ಎಂತ ಇತ್ತು. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಆ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ 'ಉಪದೇಶ' ವೆಂತ ಆಗಿದೆ. ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರ ಗ್ರಹಣಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಯೂ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸಿದ್ಧಿಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಈಶ್ವರಾಲಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಮಂತ್ರಮಾತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡುವದಕ್ಕೆ ಉಪದೇಶವೆಂತ ಹೆಸರು. ಚಂದ್ರಗ್ರಹಣದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ, ದಾರಿದ್ರ್ಯ ಮೊದಲಾದ ದೋಷವುಂಟಾಗುವದೆಂತ ವಚನವಿರುವದರಿಂದ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣವೇ ಮುಖ್ಯವೆಂತ ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೂ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು, ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಗ್ರಹಣ ಹಿದಿದಾರಭ್ಯ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುವವರಿಗೂ ಅದೇ ಮನ ಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಜಪಮಾಡಿದನಂತರ ಎಷ್ಟು ಜಪ ಮಾಡಿರುತ್ತಾನೋ ಅದರ ಹತ್ತನೇ ಒಂದೂ ಭಾಗ ಹೋಮವನ್ನೂ, ಹೋಮಸಂಖ್ಯೆಯ ಹತ್ತನೇ ಒಂದು ಭಾಗ ತರ್ಧನವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೋಮ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟು ಹೋಮ ಮಾಡಬೇಕೋ ಅದಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕರಷ್ಟು ಜಪವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಮೂಲಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿ ಅದರ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯಾಂತವಾಗಿ ಮಂತ್ರದೇವತೆಯ ಹೆಸರನ್ನು

ಹೇಳಿ, 'ಅಮುಕಾಂ ದೇವತಾಂ ತರ್ಪಯಾಮಿನಮಾಃ' ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾ ಯಾವವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಉದಕಾಂಜಲಿಗಳಿಂದ ಹೋಮ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹತ್ತನೇ ಒಂದು ಪಾಲಾ ತರ್ಪಣವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಯೇ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ 'ನಮಾಃ' ಎಂಬ ಶಬ್ದದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮೂಲಮಂತ್ರವನ್ನು ಜ್ಞರಿಸಿ, 'ಅಮುಕಾಂ ದೇವತಾಮಹಮಭಿಷಿಂಚಾಮ್ಯನೇನ' ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾ ನೀರಿನಿಂದ ತನ್ನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಮಾರ್ಜನೆಯನ್ನು ತರ್ಪಣಸಂಖ್ಯೆಯ ಹತ್ತನೇ ಒಂದು ಪಾಲಾ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮಾರ್ಜನೆ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹತ್ತನೇ ಒಂದು ಪಾಲಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಪುರಶ್ಚರಣೆಯು ಜಪ, ಹೋಮ, ತರ್ಪಣ, ಮಾರ್ಜನ ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭೋಜನಗಳೆಂಬ ಐದು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿದೆ. ತರ್ಪಣಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಆಗದೇ ಇದ್ದರೆ ಆಯಾಯ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ನಾಲ್ಕರಷ್ಟು ಜಪವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಗ್ರಹಣದಲ್ಲಿ ಪುರಶ್ಚರಣೆ ಮಾಡುವ ಈ ರೀತಿಯು ಗ್ರಾಸ್ರಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಗ್ರಸ್ತೋದಯಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಪುರಶ್ಚರಣೆಯ ಅಂಗವಾದ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಕ್ಕಳುಳ್ಳ ಗೃಹಸ್ಥನೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಪುರಶ್ಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಸ್ನಾನದಾನಾದಿ ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಕರ್ಮಗಳು ಲೋಪವಾಗುವದರಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯವಾಯವು ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ ನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳಾದ ಸ್ನಾನದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಹೆಂಡತಿ-ಮಗ ಇವರೇ ಮೊದಲಾದವರಿಂದ ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ಪುರಶ್ಚರಣೆಯ ವಿಧಿ.

ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕ್ರಮ ಹೀಗಂದರೆ—ಗ್ರಹಣವು ಸ್ಪರ್ಶವಾಗುವದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, "ಅಮುಕಾ* ಗೋತ್ರೋ ಅಮುಕಶರ್ಮಾಹಂ ರಾಹುಗ್ರಸ್ತ ದಿನಾಕರೆ ನಿಶಾಕರೇವಾ ಅಮುಕ ದೇವತಾಯಾ ಅಮುಕ ಮಂತ್ರ ಸಿದ್ಧಿ ಕಾಮಾಂಗ್ರಾಸಾದಿ ಮುಕ್ತಿ ಪರ್ಯಾಂ

* ಈ ಗೋತ್ರದ ಈ ಹೆಸರುಳ್ಳ ನಾನಾ ಸೂರ್ಯ ಅಥವಾ ಚಂದ್ರ ಗ್ರಹಣದಲ್ಲಿ ಈ ದೇವತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಈ ಮಂತ್ರದ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಗ್ರಹಣವು ಹಿಡಿದದ್ದು ಮೊದಲು ಬಿಡುವ ಪರ್ಯಂತವಾಗಿಯೂ, ಈ ಮಂತ್ರದ ಜಪರೂಪವಾದ ಪುರಶ್ಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ತಂ ಅಮೃತ ಮಂತ್ರಸ್ಯ ಜಪರೂಪಂ ಪುರಶ್ಚರಣಂ ಕರಿಷ್ಯೆ” ಎಂದು ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿ ಆಸನಬಂಧ ನ್ಯಾಸವೇ ಮೊದಲಾದಪುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸ್ವರ್ಣ ಕೈಂಠ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಸ್ವರ್ಣಾರಭ್ಯ ಮೋಕ್ಷವಾ ಗುವ ಪರ್ಯಂತವಾಗಿಯೂ ಮೂಲ ಮಂತ್ರ ಜಪವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಮಾರನೆಯ ದಿವಸ ಸ್ನಾನವೇ ಮೊದಲಾದ ನಿತ್ಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, “ಅಮೃತ*ಮಂತ್ರಸ್ಯ ಕೃತ್ಯೈತದ್ಗೃಹಣ ಕಾಲಿಕ ಅಮೃತ ಸಂಖ್ಯಾಕ ಪುರಶ್ಚರಣ ಜಪಸಾಂಗತಾರ್ಥಂ ತದ್ವಶಾಂತ ಹೋಮ, ತದ್ವ ಶಾಂತ ತರ್ಪಣ, ತದ್ವ ಶಾಂತ ಮಾರ್ಜನ, ತದ್ವ ಶಾಂತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜನಾನಿ ಕರಿಷ್ಯೆ” ಎಂದು ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿ ಹೋಮಾದಿಗಳನ್ನಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕರಷ್ಟೋ ಎರಡರಷ್ಟೋ ಜಪವನ್ನಾಗಲೀ ಮಾಡಬೇಕು. (ಪುರಶ್ಚರಣೆ ಮಾಡತಕ್ಕವನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಮೂಲಕ ಗೃಹಣನಿಮಿತ್ತ ಸ್ನಾನ ದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಲೇ ಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಷ್ಟೆ? ಅದ ರಂತೆ) ಅವನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾದ ಮಗನೇ ಮೊದಲಾದವರು ಗೃಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿ “ಅಮೃತ ದ್ವಿ ಶರ್ಮಣೋ ಅಮೃತ ಗೋತ್ರಸ್ಯ ಅಮೃತ ಗೃಹಣ ಸ್ನಾನ ಜನಿತ ಶ್ರೇಯಃ ಪ್ರಾಪ್ತ್ಯರ್ಥಂ ಸ್ವರ್ಣ ಸ್ನಾನಂಕರಿಷ್ಯೆ” ಇತ್ಯಾದಿ ಸಂಕಲ್ಪಮೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅವನ ಸಂಬಂಧವಾದ ಸ್ನಾನ ದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪುರಶ್ಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡದವರೂ ಕೂಡ ಗುರುವಿನಿಂದ ಉಪದೇಶ ಹೊಂದಿರುವ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟ ದೇವತಾ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನೂ ಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರವನ್ನೂ ಗೃಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಜಪಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಜಪ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಮಾಲಿನ್ಯ ಉಂಟಾಗುತ್ತೆ. ಗೃಹಣ

* ಈ ಗೃಹಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಈ ಮಂತ್ರದ ಇಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ ಯುಳ್ಳ ಪುರಶ್ಚರಣರೂಪವಾದ ಜಪವು ಸಾಂಗವಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅದರ ದಶಾಂತ ಹೋಮ ಅದರ ದಶಾಂತ ತರ್ಪಣ ಅದರ ದಶಾಂತ ಮಾರ್ಜನೆ ಅದರ ದಶಾಂತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭೋಜನ ಇವುಗಳನ್ನು ನಡಿಸುತ್ತೇನೆ.

ದ್ವಿ ಈ ಗೋತ್ರದವನಾದ ಈ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಈತನಿಗೆ ಈ ಗೃಹಣ ಸ್ನಾನದಿಂದಂಟಾಗುವ ಪುಣ್ಯವು ಲಭಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ (ನಾನು) ಸ್ವರ್ಣ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದರೆ ರೋಗವೂ, ಮೂತ್ರ ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಿದರೆ ದಾರಿ ದ್ರ್ಯವೂ ಉಂಟಾಗುವವು. ಮಲ ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಕ್ರಿಮಿಯೂ, ಮೈಥುನ ಮಾಡಿದರೆ ಊರ ಹಂದಿಯೂ, ಅಭ್ಯಂಗ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಕಾಷ್ಠರೋಗಿಯೂ ಆಗುತ್ತಾನೆ. ಊಟ ಮಾಡಿದರೆ ನರಕವಾಗುವದು.

ಗ್ರಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿಡಬೇಕಾದದ್ದು.

ಗ್ರಹಣಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ಸಕ್ಕ ಮಡಿದ ಅನ್ನವನ್ನು ಗ್ರಹಣಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಬಿಡಬೇಕು. ಹೀಗೆಯೇ ಗ್ರಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯುವದರಲ್ಲಿಯೂ ಪೂರ್ವಕೃತ್ಯ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಗ್ರಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ನೀರನ್ನೂ ಕುಡಿಯಬಾರದು. ಗ್ರಹಣಕಾಲಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ಸಿಟ್ಟವಾಗಿದ್ದ ಗಂಜಿ, ಮಜ್ಜೆಗೆ, ತುಪ್ಪದಿಂದಾಗಲೀ ಎಣ್ಣೆಯಿಂದಾಗಲೀ ಸಕ್ಕ ಮಡಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳು, ಹಾಲಾ, ವೊಸರು, ತುಪ್ಪ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ, ಮುಂತಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ದರ್ಭೆಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಿದ್ದು ಗ್ರಹಣಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬಹುದು.

ಅನಂತರ ಗ್ರಹಣ ವೇಧೆಯ ವಿಚಾರ.

ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣದಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಣವಾಗುವದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ನಾಲ್ಕು ಯಾಮಗಳೂ ಚಂದ್ರಗ್ರಹಣದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಯಾಮಗಳೂ ವೇಧೆಯುಂಟು. ಹೇಗೆಂದರೆ—ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣವು ಹಗಲಿನ ಮೊದಲನೆಯ ಯಾಮದಲ್ಲಾದಾಗ ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯ ನಾಲ್ಕು ಯಾಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಎರಡನೇ ಯಾಮವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಾದಾಗ ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯ ಎರಡನೆಯ ಯಾಮವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಊಟ ಮಾಡಬಾರದು. ಇದರಂತೆಯೇ ಚಂದ್ರಗ್ರಹಣವು ರಾತ್ರಿಯ ಮೊದಲನೆಯ ಯಾಮದಲ್ಲಾದಾಗ ಆ ಹಗಲಿನ ಎರಡನೆಯ ಯಾಮದಲ್ಲಿ ಭೋಜನ ಮಾಡಬಾರದು. ರಾತ್ರಿಯ ಎರಡನೇ ಯಾಮವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಣವಾದಾಗ ಆ ಹಗಲಿನ ಮೂರನೆಯ ಯಾಮವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಭೋಜನ ಮಾಡಬಾರದು. ಹುಡುಗರು, ಮುದುಕರು, ರೋಗಿಗಳು ಇವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವೇಧೆಯು ಒಂದೂವರೆ ಯಾಮ (೪|| ಗಂಟೆಯ ಕಾಲ) ಅಥವಾ ಮೂರು

ಮುಹೂರ್ತ (೨ ಗಂಟೆ ೨೪ ಮಿನಿಟ್) ವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಶಕ್ತ ನಾಡವನು ವೇಧೆ ಇರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭೋಜನ ಮಾಡಿದರೆ, ಮೂರು ದಿವಸ ಉಪವಾಸ ಮಾಡುವದು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಾಗಿರುತ್ತೆ. ಗ್ರಹಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡಿದರೆ ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಗ್ರಸ್ತೋದಯವಾಗುವ ಚಂದ್ರಗ್ರಹಣದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ವೇಧೆಯು ನಾಲ್ಕು ಯಾಮವಿರುವದರಿಂದ ಆ ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡಕೂಡದು. ಚಂದ್ರ ಮಂಡಲವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಗ್ರಾಸವಾದಾಗ ವೇಧೆಯು ನಾಲ್ಕು ಯಾಮವೆಂತಲೂ, ಕೆಲವು ಭಾಗ ಗ್ರಾಸದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಯಾಮ ವೇಧೆಯೆಂತಲೂ ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಗ್ರಸ್ತಾಸ್ತದಲ್ಲಿಯೇ ಅಂದರೆ—“ಗ್ರಸ್ತಾ ವೇವಾಸ್ತಮಾನಂತು ರವೀಂದೂ ಪಾಪ್ನುತೋಯಾದಿ || ಪರೇದ್ಯುರುದಯೇ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಶುದ್ಧೋಭ್ಯವಹರೇನ್ನರಃ” || ಸೂರ್ಯ-ಚಂದ್ರರು ಗ್ರಸ್ತರಾಗಿರುವಾಗಲೇ ಅಸ್ತಂಗತರಾದರೆ ಮಾರನೆಯ ದಿವಸ ಅವರು ಉದಯವಾದ ಮೇಲೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಶುದ್ಧನಾಗಿ ಭೋಜನಮಾಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ 'ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಶುದ್ಧನಾಗಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಶುದ್ಧಮಂಡಲವನ್ನು ನೋಡಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಶುದ್ಧನಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ ವೆಂದು ತೋರಿಸುವದರಿಂದ ಶುದ್ಧಬಿಂಬವು ಉದಯವಾದ ಮೇಲೆ ಮಾಡುವ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ, ನೀರು ತರುವದನ್ನೂ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುವದನ್ನೂ ಸಹಾ ಮಾಡಕೂಡದೆಂದು ತೋರುತ್ತೆ” (ಎಂದು ಧರ್ಮಸಿಂಧುಕಾರರು ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿರುತ್ತಾರೆ) ಸೂರ್ಯನ ಗ್ರಸ್ತಾಸ್ತವೇ ಮೊದಲಾದದ್ದರಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳುಳ್ಳ ಗೃಹಸ್ಥನಿಗೆ ಉಪವಾಸವು ನಿಷೇಧವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ವೇಧೆಯುಳ್ಳವರು ಮುಹೂರ್ತವನ್ನೂ (೧೨ ಗಳಿಗೆಯ ಕಾಲ) ಬಿಟ್ಟು ಊಟ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳುಳ್ಳ ಗೃಹಸ್ಥನೂ ಕೂಡ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿರುವ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಶಿಷ್ಟರಿಂದ ಅನುಸರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಯಾಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಅಹಿತಾಗ್ನಿಯು ಸೂರ್ಯನ ಗ್ರಸ್ತಾಸ್ತದಲ್ಲಿಯೂ, ಚಂದ್ರನ ಗ್ರಸ್ತೋದಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಅನ್ವಾಧಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಉದಕದಿಂದ ವ್ರತವನ್ನು

ಮುಗಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಕೂಡದು. ಚಂದ್ರಗ್ರಸ್ತಾದಲ್ಲಿ ಮಾರನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಸಂಧ್ಯಾಹೋಮಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ದೋಷವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬಿಡುಗಡೆಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನೊಳಗಾಗಿ ಆಗುವದಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಮುಖೇನ ತಿಳಿದುಬಂದಲ್ಲಿ ಬಿಡುಗಡೆಯಾದ ಮೇಲೆ (ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ) ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಹೋಮಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುವದಾದರೆ ಹೋಮಕಾಲವು ಎೂರಿ ಹೋಗುವದರಿಂದ ಗ್ರಸ್ತೋದಯದಂತೆ ಗ್ರಹಣ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನೂ, ಹೋಮವನ್ನೂ, ಮಾಡಿ ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುವ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞವೇ ಮೊದಲಾದ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತೆ. ಅನಾವಾಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಣ ನಿಮಿತ್ತಕ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡುವದರಿಂದಲೇ ದರ್ಶಶ್ರಾದ್ಧ, ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಶ್ರಾದ್ಧಗಳೂ ಜರಿತಾರ್ಥ*ಗಳಾಗುವವು.

ಗ್ರಹಣದಿನದಲ್ಲಿ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳ ಕಾಲಶ್ರಾದ್ಧವು ಬಂದರೆ ನಿರ್ಣಯ:—

ಗ್ರಹಣದಿನದಲ್ಲಿ ತಂದೆತಾಯಿಗಳ ಕಾಲಶ್ರಾದ್ಧವು ಬಂದರೆ ಅನುಕೂಲವಿದ್ದರೆ ಅನ್ನದಿಂದಲೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಮೊದಲಾದವರು ದೊರೆಯಾದೇ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಆಮದಿಂದಾಗಲೀ ಹಿರಣ್ಯದಿಂದಾಗಲೀ ಮಾಡಬೇಕು.

ಗ್ರಹಣವು ತನ್ನ ಜನ್ಮರಾಶಿಗೆ ಮೂರನೇ, ಆರನೇ, ಹತ್ತನೇ, ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ರಾಶಿಗಳಲ್ಲಾದರೆ ಶುಭಫಲವೂ ಎರಡನೇ, ಏಳನೇ, ಐದನೇ, ಒಂಭತ್ತನೇ ರಾಶಿಗಳಲ್ಲಾದರೆ ಮಧ್ಯಮಫಲವೂ, ಒಂದನೇ, ನಾಲ್ಕನೇ, ಎಂಟನೇ, ಹನ್ನೆರಡನೇ ರಾಶಿಗಳಲ್ಲಾದರೆ ನೀಚಫಲವೂ ಆಗುವದು. ಯಾವನ ಜನ್ಮರಾಶಿ ಜನ್ಮನಕ್ಷತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಣವಾಗುವದೋ ಅವನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಅನಿಷ್ಟ ಫಲಉಂಟು. ಆದುದರಿಂದವನು ಗಾರ್ಗ್ಯರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಹೇಳಿದ ಶಾಂತಿಯನ್ನಾಗಲೀ, ಬಿಂಬದಾನವನ್ನಾಗಲೀ ಮಾಡಬೇಕು.

ಬಿಂಬದಾನಕ್ರಮ

ಚಂದ್ರಗ್ರಹಣದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಚಂದ್ರಬಿಂಬವನ್ನೂ ಚಿನ್ನದಿಂದ ಹಾವಿನ

* ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮತಾಂತರವು ಮೂರನೆಯ ಸರಿಚ್ಛೇದದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

ప్రతిమేయన్ను మాదిసి సూయ. గ్రహణవాదరే సూయబింబ వ.త్తు నాగబింబవన్ను సహా చిన్నదిందలీ మొడిసి, తుప్పదింద తుంబిద తామ్రద అథవా కంచినపాత్రయల్లిట్టు ఎక్కు, వస్త్ర, దక్షిణి ఇవ గళన్న సిద్ధపడిసికొండు “మామా! జన్మరాతి జన్మనక్షత్రస్థితామూ కగ్రహణ సూచిత సవారవిష్వప్రశాంతి పూర్వకం ఏకాదశస్థానస్థితగ్ర హణ సూచిత శుభఫలాప్తయే బింబదానం కరిష్యే” ఎందు సంకల్ప మొడి సూయనన్ను జంద్రనన్ను రాకువన్ను సహ ధ్యానమొడి నమస్కరిసి (అందరే ధ్యానాది నమస్కారాంతవారి పూజేమొడి) అనం తర “తమోమయ మహా* భీమ సోమ సూయవిమాదన|| జేమతారా ప్రదానేన మమశాంతి కరేణ భవ||విధాంతుద నమస్తా భ్యం సింహికానందనాజ్యుత||దానేనానేన నాగధ్య రక్ష మాంవేధజా ద్ధయాత్”||ఎంబ సుంత్రివన్నుజ్జరిసి, “ఇదంస్రీసౌవర్ణం, రాకుబిం బం నాగం సౌవర్ణం రవిబింబం రాజితం జంద్రబింబంవా. ఘృతపూ

† ననగే జన్మ రాతి జన్మ నక్షత్రదల్లిరవ ఈ గ్రహణదింద సూచితవాగువ సకల విధవాది అరిష్టపూ పరిహారవాగువ మూలక ఏకాదశరాతియల్లాద గ్రహణదింద సూచితవాగువ శుభఫల ప్రాప్తి గాగి ఈ బింబదానవన్ను మాడుత్తేనే.

* ఎల్మీ అంధకార రూపనాద, మహా భయంకరనాద, జంద్ర-సూయర సేవికన్ను మురయివనాద, సింహికే ఎంబ రక్త సియ పుత్రనాద మత్తు నాశరహితనాద ఎల్మీ రాకువే! నినగే నమస్కార మాడుత్తేనే. నాను మాడువ చిన్నద ఈ సూయ-జంద్రర బింబద మత్తు నాగప్రతిమేయ దానదింద ననగే శాంతి యన్నంటు మాడువవనాగు; మత్తు గ్రహణ వేధయిందాగబయ దాద భయద్దేలియింద నన్నన్న రక్షిసు.

‡ చిన్నదింద నిమిత్తవాద నాగరూపనాద ఈ రాకు బింబవన్ను మత్తు చిన్నద సూయబింబ అథవా బేళియ జంద్రబింబవన్ను తుప్పదింద తుంబిద కంచిన పాత్రయల్లిట్టు, యథా కక్తి ఎక్కు, వస్త్ర దక్షిణి ఇవగళింద సహితవాగి గ్రహణదింద సూచితవాగువ అరిష్టపు నాశవాగిశుభఫలపు లభిసవదక్కాగి నినుగే కేడుత్తేనే.

ರ್ಣಕಾಂಕ್ಷಾಪಾತ್ರನಿಹಿತಂ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ತಿಲ ವಸ್ತ್ರ ದಕ್ಷಿಣಾ ಸಹಿತಂ ಗ್ರಹಣ ಸೂಚಿತ ಅರಿಷ್ಟವಿನಾಶಾರ್ಥಂ ಶುಭಫಲವಾಪ್ತ್ಯರ್ಥಂಚ ತುಭ್ಯಮಹಂ ಸಂಪ್ರ ದದೆ" ಎಂದು ದಾನವಾಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿ ಮೊದಲೇ ಘೋಷಮಾಡಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನಕೊಡಬೇಕು. ಜನ್ಮರಾಶಿಗೆ ನಾಲ್ಕನೆಯದೇ ಮೊದಲಾದ ಅರಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಾದಗಲೂ ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆಯೇ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತೆ. ಯಾರಿಗೆ ಜನ್ಮ ರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಣವಾಗುವದೋ ಅವರು ಗ್ರಹಣವಾದಾಗ ಸೂರ್ಯ-ಚಂದ್ರ ಬಿಂಬಗಳನ್ನು ನೋಡಬಾರದು. ರಾಶಿಗ್ರಹಣವಿಲ್ಲದವರೂ ಕೂಡ ರಾಹುಗ್ರಸ್ತವಾದ ಸೂರ್ಯ-ಚಂದ್ರ ಬಿಂಬಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟೆಯ ಮರೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ನೀರಿನಲ್ಲಾಗಲೀ ನೋಡಬಹುದೇ ಹೊರತು ಪ್ರಕ್ಷವಾಗಿ ನೋಡಲೇಬಾರದು.

ಗ್ರಹಣದಲ್ಲಿ ಮಂಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಬಿಡಬೇಕಾದಕಾಲ.

ಚಂದ್ರಗ್ರಹಣವು ಘರ್ಣಾಗ್ರಾಸವಾದಾಗದ್ವಾದಶಿ ಮೊದಲಾಗಿಯೂ ಡು ತದಿಗೇವರಿಗಿನ ಏಳು ದಿನಗಳನ್ನೂ ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣವು ಘರ್ಣಾಗ್ರಾಸ ವಾದಾಗ ಏಕಾದಶಿ ಮೊದಲು ಚೌತೀವರಿಗಿನ ಒಂಭತ್ತು ದಿನಗಳನ್ನೂ ಮಂಗಳ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿಡಬೇಕು. ಖಂಡಗ್ರಹಣದಲ್ಲಿಯಾದರೆ ಚತುರ್ದಶಿ ಮೊದಲಾಗಿ ಮೂರು ದಿವಸಗಳನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು ಜ್ಯೋತಿಷಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಪಾಠಗಳು ಗ್ರಾಸವಾಗಿರುತ್ತವೆಯೋ ಅದರ ತಾರತಮ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಬಿಡಬೇಕಾದ ದಿನಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಅಥವಾ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂತ ಹೇಳಿದೆ. ಗ್ರಸ್ತಾಸ್ತದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ಮೂರು ದಿನಗಳನ್ನೂ ಗ್ರಸ್ತೋದಯ ದಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ಮೂರು ದಿನಗಳನ್ನೂ ಬಿಡಬೇಕು. ಘರ್ಣಾಗ್ರಾಸ ದಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಣವಾದ ನಕ್ಷತ್ರವನ್ನು ಆರು ತಿಂಗಳು ಬಿಡಬೇಕು. ಪಾಠ ಗ್ರಾಸವೇ ಮೊದಲಾದದ್ದರಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದರ ತಿಂಗಳೇ ಮೊದಲಾಗಿ ಗ್ರಾಸ ಪಾಠದ ತಾರತಮ್ಯಾನುಸಾರ ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಯುವದು. ದಾನ ಮಾಡಿದ ಸದಾರ್ಥವನ್ನು ಗ್ರಹಣಾಂತರ ದಾನ ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಸಂಕಲ್ಪಿತ ದ್ರವ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಎರಡರಷ್ಟನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಗ್ರಹಣನಿರ್ಣಯವೆಂಬ ಮುನ್ವತ್ತೆತ್ತಿಂದನೆಯ ಉದ್ದೇಶವು.

೪೪ ಸಮುದ್ರಸ್ನಾನ ನಿರ್ಣಯ.

ಸಮುದ್ರ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯೇ ಮೊದಲಾದ ಪರ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಶುಕ್ರವಾರ, ಮಂಗಳವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬಾರದು. ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷವನ್ನೂ ಸಮುದ್ರವನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಲೇ ಬೇಕಾದರೂ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದು ಪೂಜಿಸಬೇಕೇ ಹೊರ್ತು ಮುಟ್ಟಕೂಡದು. ಆದರೆ ಅಶ್ವತ್ಥವನ್ನು ಶನಿವಾರದಲ್ಲಿಯೂ, ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಪರ್ವಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡಬಹುದು. ಸಮುದ್ರ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ನೇತುವಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲನಿಯಮ ವಿಲ್ಲ. ಸಮುದ್ರ ಸ್ನಾನದ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಬೇರೆ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸಮುದ್ರ ಸ್ನಾನನಿರ್ಣಯವೆಂಬ ೩೨ ನೆಯ ಉದ್ದೇಶವು.

೪೫ ತಿಥಿವಿಶೇಷ ನಕ್ಷತ್ರವಿಶೇಷ, ವಾರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಿ ನಿಷೇಧಗಳು.

ಸಪ್ತವಿ ಯಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆಯ ಸ್ಪರ್ಶವನ್ನೂ ಕರೀ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನೂ, ನೆಲ್ಲಿ ಕಾಯಿ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸ್ನಾನವನ್ನೂ, ತಾಮ್ರ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಭೋಜನವನ್ನೂ ಜಗಳವನ್ನೂ ಬಿಡಬೇಕು. ನಂದಾರ್ಥಿ ತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಂಗ ಸ್ನಾನವನ್ನೂ ರಿಕ್ತಾ* ತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷೌರವನ್ನೂ ಬಿಡಬೇಕು. ಕೂದ್ರಾದಿಗಳು ಜಯಾ+ ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿನ್ನಬಾರದು. ಪೂರ್ಣಾ ‡ ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಸಂಗವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಭಾನುವಾರದಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಂಗವನ್ನೂ, |ಮಂಗಳವಾರದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೌರವನ್ನೂ ಬುಧವಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಸಂಗವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ಚಿತ್ತಿ, ಹಸ್ತ, ಶ್ರವಣ, ಈ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನೂ ಬಿಡಬೇಕು. ವಿಶಾಖಾ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಪಾಡ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ಷೌರವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ಮಘ, ಕೃತ್ತಿಕೆ, ಉತ್ತರ, ಉತ್ತರಾಷಾಢೆ, ಉತ್ತರಾಭಾದ್ರಪದಿ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಸಂಗವನ್ನು ಮಾಡಕೂಡದು.

‡ ಪಾಡ್ಯ, ಷಷ್ಟಿ, ಏಕಾದಶಿಗಳು ನಂದಾತಿಥಿಗಳು.

* ಚಾತಿ, ನವಮಿ, ಜತುರ್ದಶಿಗಳು ರಿಕ್ತಾತಿಥಿಗಳು.

+ ಶನಿ, ಅಷ್ಟಮಿ, ತ್ರಯೋದಶಿಗಳು ಜಯಾ ತಿಥಿಗಳು.

‡ ಪಂಚಮಿ, ದಶಮಿ, ಪೂರ್ಣಿಮಾ, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಗಳು ಪೂರ್ಣಾತಿಥಿಗಳು.

ಸಪ್ತಮಿಯಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳನ್ನು ತಿನ್ನಬಾರದು. ಎಳ್ಳಿನಿಂದ ಶರ್ಮಣವನ್ನೂ ಮಾಡಬಾರದು. ಅಷ್ಟಮಿಯಲ್ಲಿ ತೆಂಗಿನಕಾಯನನ್ನೂ ನವಮಿಯಲ್ಲಿ ಸೋರೇಕಾಯನನ್ನೂ ದಶಮಿಯಲ್ಲಿ ಪಡವಲಕಾಯನನ್ನೂ ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಅವರೆಯನ್ನೂ ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಕಿರ.ಗಡಲೆಯನ್ನೂ ತ್ರಯೋದಶಿಯಲ್ಲಿ ಬದನೇಕಾಯನನ್ನೂ, ತಿನ್ನಬಾರದು. ಹುಣ್ಣುಮೆ, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ, ಸಂಕ್ರಮಣ, ಚತುರ್ದಶಿ, ಅಷ್ಟಮಿ, ಈ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ತೈಲ, ಸ್ತ್ರೀ, ಮತ್ತು ಮಾಂಸ ಇವುಗಳ ಸೇವನೆಯಿಂದ ಚಾಂಡಾಲಜನ್ಮ ಉಂಟಾಗುವದು. ಹುಣ್ಣುಮೆ, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ, ಸಂಕ್ರಮಣ, ದ್ವಾದಶಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರಾದ್ಧ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹಿಂಡಬಾರದು. ರಾತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣನ್ನೂ ಗೋಮಾಯವನ್ನೂ, ನೀರನ್ನೂ ಸಹ ತರಬಾರದು. ಪ್ರದೋಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗೋಮೂತ್ರವನ್ನು ಹಿಡಿಯಬಾರದು. ಶಾಂತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯೇ ಮೊದಲಾದ ಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಿಲ ಹೋಮವನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಆತ್ಮರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು.

ಆಚಮನ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿರಬೇಕು. ವಾಡ್ಯ, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ,

೨ನೇ ತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರಾದ್ಧ ದಿನದಲ್ಲಿಯೂ ಹುಟ್ಟಿದ ದಿವಸದ

ವ್ರತದಿನದಲ್ಲಿಯೂ ಉಪವಾಸದಿನದಲ್ಲಿಯೂ ಭಾನುವಾರದಲ್ಲಿಯೂ

ಮುಧ್ಯಾಹ್ನ-ಸಾಯಂಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದಂತಕಾಷ್ಠದಿಂದ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಜ್ವರಿಸಬಾರದು.

ದಂತಕಾಷ್ಠಗಳು ಶಿಕ್ಕಿದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿಷಿದ್ಧ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ

ನೀರಿನಿಂದ ಹನ್ನೆರಡು ಸಾರಿ ಬಾಯಿ ಮುಕ್ಕಳಿಸುವದರಿಂದಾಗಲೀ ಯಾಲಿಗ

ಳಿಂದ ಉಜ್ಜು ಕೊಳ್ಳುವದರಿಂದಾಗಲೀ ಮುಖವನ್ನು ಶುದ್ಧ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿ ನಿಷೇಧ ವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳಿರುವ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತಿಥಿಯೇ

ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಆಯಾಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳವುಗಳು ಗ್ರಾಹ್ಯ

ಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಎಂಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಧರ್ಮಸಿಂಧುಸಾರದಲ್ಲಿ ಮುಗಿತ್ತಿತುಮೂರನೆಯ

ಉದ್ದೇಶವು ಮುಗಿದುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮೊದಲನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದವು

ಅಂತ್ಯಃ [ಸಂಪೂರ್ಣ.]

